

OPINNÄYTETYÖ

Kompastuskiviä urapolulla

- harjoittelukokemukset estävinä vai edistävinä tekijöinä työelämään siirtymiselle

Laura Sairanen

Yhteisöpedagogi AMK

(210 op)

11/2021

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi AMK

Tekijät: Laura Sairanen
Opinnäytetyön nimi: Kompastuskiviä urapolulla
Sivumäärä: 53 ja 21 liitesivua
Työn ohjaajat: Jenni Hernelahti, Sari Höylä
Työn tilaaja: Tampereen ammattikorkeakoulu, Oppimisen ja hyvinvoinnin tuen yksikkö

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli opiskelijoiden harjoitteluihin sekä työllistymiseen liittyvien tukitoimien ja ohjaamisen kehittäminen. Kohderyhmänä olivat Tampereen ammattikorkeakoulun tutkinto-ohjelmien opiskelijat, joilla on ollut haasteita harjoitteluiden kanssa tai erityisen tuen tarvetta. Työn tilaajana toimi Tampereen ammattikorkeakoulun Oppimisen ja hyvinvoinnin tuen yksikkö, joka kokoaa yhteen opiskelijoiden hyvinvointia edistäviä toimijoita TAMKissa.

Opinnäytetyö syntyi tekijän ja tilaajan yhteisestä tarpeesta kuulla opiskelijoiden kokemuksia ja tunnistaa tekijöitä, jotka edistävät tai estävät opiskelijoiden harjoittelupaikkojen saamista sekä vaikuttavat harjoittelujen toteutumiseen.

Opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen muodostivat ehkäisevän työotteen, erityisen tuen tarpeen ja myönteisen tunnistamisen käsitteet, joita peilasin keräämäni aineistoon. Tutkimusmenetelminä käytettiin Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijoille suunnattua kyselyä, johon vastasi 57 kohderyhmän opiskelijaa sekä teemahaastatteluita, joihin osallistui 3 opiskelijaa.

Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat toivoivat lisää tukea harjoittelun suorittamiseen ja erityisesti harjoittelupaikkojen etsimiseen. Myös ammattikorkeakoulun taholta tulevaa yhteydenpitoa kaivattiin nykyistä enemmän. Työn avulla saatiin uutta tietoa opiskelijoiden harjoitteluihin liittyvistä toiveista ja ongelmakohdista, jota hyödynnetään TAMKin tutkinto-ohjelmien harjoitteluprosessien kehittämisessä. Työn pohjalta yhtenä konkreettisena kehittämistoimena TAMKissa kootaan yhteistyössä tutkinto-ohjelmien sekä TAMK Urapalvelujen kanssa opiskelijoiden toivomat listaukset harjoittelupaikoista JobTeaser-palveluun.

Harjoitteluprosessit ovat merkittävä osa niin ammatti- kuin ammattikorkeakoulutuksia ja tuloja voi olla mahdollista hyödyntää sekä soveltaa kaikilla aloilla ja monissa oppilaitoksissa opiskelijoiden harjoittelukäytänteiden tueksi.

Asiasanat: harjoittelu, ohjaus, ammattikorkeakoulu, erityinen tuki, ennaltaehkäisevä työ

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Bachelor of Humanities, Degree Programme in NGO and Youth Work

Author: Laura Sairanen

Title: Stumbling blocks on a career path

Number of Pages: 53 and 21 attachment pages

Supervisors: Jenni Hernelahti, Sari Höylä

Commissioned by: Tampere University of Applied Sciences, Learning and Wellbeing Services

The purpose of this thesis was to develop support measures and guidance related to student internships and future employment. The target group was students in Tampere University of Applied Sciences degree programmes who have had challenges with internships or the need for special support. The commissioner of this thesis was Learning and Wellbeing unit of Tampere University of Applied Sciences (TAMK).

The study started from the shared need of the commissioner and subscriber to consult students' experiences and identify factors that contribute or impede students from obtaining internships as well as influence the implementation of internships.

The theoretical knowledge base for the study was formed by the concepts of preventive work, the need for specific support and positive identification, which I mirrored to the theory I had collected. The used research methods were a survey, theme interviews and observation. The survey was answered by 57 students from Tampere University of Applied Sciences across different degree programmes. Also 3 students took part for the theme interviews.

Students who took part in the study hoped for more support from TAMK to complete their internships and, in particular, search for internships. Students also wished for more contact with their guiding teachers and study counsellors.

The study provided new information about the needs of students and problem points related to gaining internships, which can be exploited in the development of internship processes for TAMK's degree programs. Based on the study, we are going to collect listings from internships to Jobteaser in cooperation with TAMK's degree programmes and TAMK Career Services.

Internship processes are a significant part of students' study paths and outcomes of this study can be used and applied in all fields and in many institutions to support student internship practices.

Keywords: internship, practical training, higher education, special support, preventive work

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TILAAJA JA TARVE	8
	2.1 Tampereen ammattikorkeakoulu	8
	2.2 Tutkimuskysymys	9
	2.3 Kehittämistyön lähtökohdat ja eettisyys	10
3	HARJOITTELU	13
	3.1 Harjoittelun elementtejä.....	13
	3.2 Harjoitteluiden toteutus Tampereen ammattikorkeakoulussa.....	14
4	ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ	16
	4.1 Ennaltaehkäisevä työ ja syrjään jäämisen riskit	16
	4.2 Tuen tarpeessa olevat opiskelijat	17
	4.3 Myönteinen tunnistaminen	19
5	KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS	22
	5.1 Kyselytutkimus	22
	5.2 Teemahaastattelut ja havainnointi	24
	5.3 Aineiston analysointi	25
6	TULOKSET	27
	6.1 Tutkittavien taustatiedot	27
	6.2 Oman osaamisen tunnistaminen, urataidot ja työelämätaidot.....	28
	6.3 Kokemukset harjoittelun aloittamisesta.....	32
	6.4 Harjoittelupaikkojen etsiminen.....	33

6.5	Harjoittelupaikan löytämistä edistävät ja estävät tekijät.....	34
6.6	Kokemukset harjoitteluiden aikana.....	40
6.7	Harjoittelun aikana koetut haasteet.....	44
6.8	Tuen tarve ja avun pyytämiseen vaikuttavat tekijät.....	45
6.9	Häpeä ja aiemmat huonot kokemukset	49
6.10	Yhteenveto opiskelijoiden toiveista	52
7	KEHITTÄMISTOIMET.....	54
7.1	Harjoittelupaikkojen etsiminen.....	54
7.2	Ennaltaehkäisevän työtteen lisääminen	54
7.3	Muut kehittämissuositukset.....	56
8	LOPUKSI	57
	LÄHTEET	59
	LIITTEET	63

1 JOHDANTO

Harjoittelun aloittaminen voi olla opiskelijalle tärkeä ensimmäinen kosketus työelämään sekä työyhteisöihin ja parhaassa tapauksessa myös väylä työllistymiseen. Mutta mitä jos paikkaa ei löydykään? Mistä saada apua ja tukea, kun omia verkostoja ei ole? Entä jos omat voimavarat ovat lopussa? Tai mitä tehdä, jos harjoittelu ei annakaan itselle mitään? Mitä harjoittelu pahimmillaan ottaa tai parhaimmillaan antaa opiskelijalle?

Opintoihin liittyvä harjoittelu on merkityksellinen osa opintoja niin ammattiopisto- kuin ammattikorkeakoulutasoilla. Harjoittelujen kautta opiskelijalla on mahdollisuus tutustua työelämään, työyhteisöihin sekä opiskelemaansa alaan. Harjoittelun aikana opiskelija pääsee syventämään osaamistaan ja soveltamaan oppimaansa käytännön työtehtävissä. Harjoittelujen kautta opiskelija voi saada myös mahdollisuuksia verkostoitua, kehittää omia työelämävalmiuksiaan sekä löytää työpaikkoja. Harjoittelut ovat tärkeä osa opiskelijoiden ammatti-identiteetin muodostamista ja työelämään kiinnittymistä. Harjoittelut voivat antaa koulussa opitulle tiedolle lisäksi uudenlaista merkitystä käytännön tekemisen kautta, kun opitut asiat päästään yhdistämään käytännön työtoimintoihin. (Murphy 2016, 30.)

Kiinnostuin harjoitteluihin liittyvistä teemoista jo vuosia sitten toimiessani harjoittelijoiden työpaikkaohjaajana oman työni ohessa. Ihmisten välisissä kohtaamisissa tapojemme, tekojemme sekä sanojemme merkitykset ovat äärettömän tärkeitä, sillä kohtaamisen kokemukset voivat olla joko kasvua myönteisellä tavalla tukevia tai sitä vastakohtaisesti tukahduttavia (Nivala, Ryyänen 2019, 190). Työssäni olen nähnyt eri työpaikkojen monenlaisia tapoja kohdata, ohjata ja perehdyttää opiskelijoita, niin hyvässä kuin pahassa. Näiden vuosien varrella olen havainnoinut ja seurannut opiskelijoiden harjoitteluiden etenemistä sekä useasti löytänyt itseni miettimästä sitä, millainen vaikutus harjoittelun aikaisilla kokemuksilla ja saadulla tuella on voinut olla opiskelijan elämään.

Havaintojeni mukaan osa vaikutuksista voi näkyä konkreettisesti ulospäin, kun taas osa jää ohjaajalle näkymättömiin, mutta yksilö itse voi kantaa kokemaansa mukana vuosia eteenpäin. Suurimmalla osalla opiskelijoista harjoittelut sujuvat hyvin ja harjoittelun kautta kerrytetään itsevarmuutta ja kannattelevia kokemuksia pitkälle tulevaisuuteen, mutta kuinka monelle huono harjoittelukokemus voi merkitä uskon loppumista omaan itseen ja tulevaisuuteen, etenkin jos taustalla on jo ennestään ongelmien kasaantuneisuutta ja lannistavia kokemuksia pitkältä ajalta?

Tutkimuksen kannalta on mielestäni tärkeää tuoda esiin työhistoriani lisäksi myös kokemusasiantuntijuuteni opiskelijan näkökulmasta aiheen parissa ja käytän itseäni esimerkkinä siitä, kuinka kannustavat kohtaamiset ja onnistuneet harjoittelukokemukset ovat tuoneet minut tähän pisteeseen, jossa nyt olen. Nuorena olin vakavassa riskissä jäädä syrjään ja pudota koulutuspolulta. Ilman läheisiltäni, oppilaitokselta sekä harjoittelupaikosta saatua tukea, rohkaisua ja kannustusta en olisi pystynyt saattamaan sen aikaisia opintojani loppuun - yksikin huono kokemus lisää olisi riittänyt pudottamaan minut lopullisesti ulos opinnoistani.

Tämä opinnäytetyö on syntynyt halusta tuoda opiskelijoiden harjoittelukokemuksia kuulluiksi ja nähdyiksi. Opinnäytetyön tilaajana toimi Tampereen ammattikorkeakoulun Oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut. Opinnäytetyölläni pyrin vastaamaan tilaajan tarpeeseen tunnistaa opiskelijoiden harjoitteluiden suorittamiseen edistävällä tai estävällä tavalla vaikuttavia tekijöitä sekä löytää keinoja tukea opiskelijoiden harjoitteluprosesseja heidän toivomallaan tavalla. Opiskelijoiden positiiviset kokemukset omasta osaamisesta vahvistavat opiskelijan osallisuutta, toimijuutta, kiinnittymistä työelämään sekä ehkäisevät syrjään jäämistä ja opintopolulta tai työelämästä tipahtamista. Kohderyhmänä ovat opiskelijat, joilla on ollut haasteita harjoitteluiden kanssa sekä erityisen tuen tarpeessa olevat opiskelijat.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että huomattava osa aloittaneista opiskelijoista keskeyttää yhä ammatillisia opintoja ja etenkin niillä nuorilla, jotka eivät enää palaa koulutuksen piiriin, keskeyttämiseen liittyvät syyt ovat usein esimerkiksi heikkoa opinnoissa pärjäämistä sekä kokemuksia riittämättömästä tuen saannista. On myös tutkittu, että keskimääräistä useammin ammatilliset opinnot keskeyttää myös opiskelija, jolla on erityisen tuen tarvetta. (Parkkila, Ryökynen, Vaalasaranta, Männistö, Korkeamäki & Gustavsson-Lilius 2018, 6.)

Koulutuksen puute ja opintojen keskeytyminen taas puolestaan voi tutkimusten mukaan aiheuttaa syrjään jäämistä. Nuorilla, joiden koulutus jää pelkän perusasteen varaan, on lähes kolminkertainen riski jäädä ulkopuolelle verrattuna niihin nuoriin, jotka ovat suorittaneet ammattitutkinnon. Valtaosa tutkinnon suorittaneista nuorista työllistyy valmistumisen jälkeen, ja he myös useammin hakeutuvat työllisyyspalveluiden äärelle. (Myrskylä 2011, 9-13.) Havaintojeni mukaan opintojen keskeyttämisen sekä syrjään jäämisen riski voi kasvaa niillä opiskelijoilla, jotka eivät ole saaneet harjoitteluitaan tehtyä tai löytäneet harjoittelupaikkoja. Koulutusten työelämälähtöisyyttä lisätään jatkuvasti ja harjoittelun tukitoimien lisäkehittämistä tarvitaan. Tämän opinnäytetyön avulla tuotettiin tietoa, jota voi hyödyntää harjoitteluihin liittyvässä kehittämissä työssä.

2 TILAAJA JA TARVE

2.1 Tampereen ammattikorkeakoulu

Opinnäytetyön tilaajana toimii Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) Oppimisen ja hyvinvoinnin palveluiden yksikkö. Tampereen ammattikorkeakoulu on yksi Suomen suurimpia ammattikorkeakouluja ja sen perustehtävänä on tarjota eri alojen koulututusta työelämän asiantuntijatehtäviin. Oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut kehittävät sekä toteuttavat TAMK:n opiskelijoiden hyvinvointia sekä oppimista tukevia palveluita. Oppimisen ja hyvinvoinnin palveluihin kuuluvat esimerkiksi TAMK urapalvelut, alumnipalvelut, kuraattoripalvelut, erityisen tuen palvelut, kansainvälisten opiskelijoiden sosiaaliohjaus sekä opintojen ohjauksen prosessit.

Harjoittelujaksojen ongelmakohtien selvittämisen tarve on noussut esiin niin opinnäytetyön tilaajalta, aiemmista tutkimuksista sekä selvityksistä aiheeseen liittyen, kuin myös omista kokemuksistani ja havainnoistani opiskelijana sekä toimiessani työpaikkaohjaajana useamman vuoden ennen opiskelujeni aloittamista.

Työn tilaaja näki tutkimuksen mahdollisuutena kehittää Tampereen ammattikorkeakoulun harjoittelukäytänteitä ja keskusteltuamme opinnäytetyöni aiheesta, totesimme havaintojemme olevan yhtenäisiä siitä, että harjoittelukäytänteiden ja opiskelijoiden toiveiden selvittämiseksi sekä kartoitukselle on olemassa suuri tarve. Tampereen ammattikorkeakoulu kohtaa koulutuksen tuottamisessa samoja haasteita kuin kaikki ammattikorkeakoulut – osa opiskelijoista tippuu koulutuksen piiristä ja mietimme tilaajan kanssa, kuinka suuri vaikutus harjoittelujen suorittamisen tukemisella voi olla opintojen keskeyttämistenkin ehkäisyyn.

Pohdimme tilaajan kanssa työllistymisen teemoja sekä harjoittelukokemusten vaikutuksia esimerkiksi opiskelijan motivaatioon, toimijuuteen sekä työelämään kiinnittymiseen. Halusimme löytää vastauksia siihen, mitkä tekijät vaikuttavat opiskelijoiden harjoittelupaikan löytymiseen ja avun pyytämiseen. Keskustelimme erityisesti niistä opiskelijoista, joilla on erityisen tuen tarvetta tai esimerkiksi kasvanut riski jäädä syrjään tai tippua opintopolulta. Kuinka tunnistaa ja tavoittaa nämä opiskelijat? Tilaajan kanssa tärkeäksi koimme opiskelijoiden oman äänen esiin tuomisen.

Päädyimme rajaamaan tutkimuksen kohderyhmäksi TAMK:n tutkinto-ohjelmien opiskelijat, joilla on ollut haasteita harjoittelussa tai erityisen tuen tarvetta. Erityisen tuen tarpeessa olevien ammattikorkeakouluopiskelijoiden sekä ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemuksia

työelämässä tapahtuvasta oppimisesta eli harjoitteluista on tutkittu niukasti ja varsinkin ylemmän koulutusasteen puolelta on haastavampaa löytää tutkimuksia aiheesta – tällä alueella on olemassa vielä musta aukko, johon osaltamme lähdimme etsimään vastauksia.

2.2 Tutkimuskysymys

Kehittämistyön tarkoituksena oli selvittää TAMK:n tekniikan, liiketoiminnan, media-alan ja sosiaalialan tutkinto-ohjelmien opiskelijoiden toiveita, tarpeita ja kokemuksia liittyen ammatillisiin ohjattuihin harjoitteluihin ja esimerkiksi harjoitteluprosessin etenemiseen sekä sujumiseen liittyvistä tekijöistä.

Keskeinen kysymys opinnäytetyössä on selvittää, mitkä tekijät estävät tai edistävät opiskelijoiden harjoittelupaikkojen löytymistä tai avun pyytämistä haasteita kohdatessa. Pyrin tutkimuksella myös kartoittamaan sitä, millaiset tekijät vaikuttavat onnistuneeseen ja työelämään kiinnostavaan harjoitteluprosessiin. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää opiskelijoiden harjoittelun aikaisia tukitoimia ja ohjata erityisesti niitä opiskelijoita, joilla on vaikeuksia löytää harjoittelupaikkoja tai joiden harjoittelut eivät toteudu odotetulla tavalla. Tutkimuksella pyrin myös saamaan vastauksia siihen, millaisin keinoin pystyttäisiin tunnistamaan erityisen tuen tarvetta, tavoittamaan syrjään jäämisen riskissä olevat opiskelijat ja ennaltaehkäisemään koulutuspolulta/työelämästä putoamista.

Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää vastauksia opiskelijoiden kokemusten kautta esimerkiksi seuraavanlaisiin kysymyksiin:

- Mitkä tekijät estävät/edistävät harjoittelupaikan saamista
- Millaista tukea opiskelijat kokevat saavansa ammattikorkeakoululta harjoitteluiden suorittamiseen
- Millainen on saadun tuen merkitys opiskelijalle harjoittelun onnistumisen ja opintopolulla pysymisen kannalta
- Millaista tukea opiskelijat tarvitsevat tai toivovat saavansa harjoittelun aikana
- Mitkä tekijät estävät/edistävät opiskelijaa kertomasta ongelmista tai vaikeuksista harjoitteluun liittyen
- Tunnistavatko opiskelijat omaa osaamistaan ja omia tavoitteitaan
- Millä keinoilla voidaan tavoittaa tai tunnistaa ne opiskelijat, joiden harjoittelut eivät etene

2.3 Kehittämistyön lähtökohdat ja eettisyys

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämistyö. Kehittämällä voidaan tarkoittaa toimintaa, jossa tähdätään joidenkin määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseen. Kehittämällä voidaan tähdätä jonkin nykyisen toiminnan ongelmien tai haasteiden ratkaisemiseen, mutta kehittäminen voi lähteä myös liikkeelle halusta luoda uusia toimintatapoja. Kehittämistoiminnan lähtökohdat, laajuus sekä kohteet voivat vaihdella runsaasti, riippuen siitä, mitä ja miten halutaan kehittää. Kehittämisen tarkoituksena voi olla esimerkiksi jonkin toimintatavan- tai rakenteen kehittäminen. (Toikko, Rantanen 2009, 16-20.) Kehittämistyöni pyrkii tunnistamaan kehittämisen kohtia ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoitteluihin liittyvissä käytänteissä sekä tukitoimissa. Kehittämistyön kautta etsin tietoa siitä, millaiselle harjoittelukäytänteiden kehittämiselle TAMKissa on tarvetta (mt, 18.) Kehittämistyöstä saatu tieto voi hyödyttää myös muita ammattikorkeakouluja sekä ammatillisia oppilaitoksia.

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa on mukana määrällisiä elementtejä. Menetelminä käytin opiskelijoille suunnattua kyselyä sekä teemahaastatteluja. Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen tuo parempaa ymmärtämistä tutkimushaasteisiin, kuin mitä jompikumpi menetelmä yksinään toisi. Laadulliset tutkimukset perustuvat empiirisiin eli kokemuseräisiin aineistoihin, tutkittavasta aiheesta aiemmin tehtyihin tutkimuksiin sekä teorioihin sekä tutkijan omaan ajatteluun ja päättelyyn, kun taas määrällinen tutkimus keskittyy aineistojen pohjalta saatuihin mittaustuloksiin ja tutkijan ajatustoimintaan. Laadullinen ja määrällinen tutkimus eroavat toisistaan tutkimusasetelmien pohjalta, mutta niillä on paljon yhteistä työkenttää ja ne voivat limittyä keskenään ja laadullista tutkimusta voidaan analysoida määrällisesti ja määrällistä tutkimusta myös laadullisesti. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006d.)

Tutkimusotteessani on myös fenomenologisen tutkimuksen piirteitä. Fenomenologisessa tutkimuksessa ovat keskiössä ihmisen kokemusten merkitykset. Fenomenologian ydinajatuksena on yksilön suhde omaan todellisuuteensa. Yksilö luo merkityksiä sen mukaan, millaisissa yhteisöissä hän kasvaa ja miten häntä kasvatetaan. Myös kokemukset rakentuvat näiden merkitysten kautta. (Tuomi, Sarajärvi 2018; Laine 2018, 29-50.) Keskeisiä fenomenologiaan tutkimuksen kannalta liittyviä käsitteitä ovatkin juuri merkitys, kokemus ja yhteisöllisyys. (Laine 2018, 29.)

Laineen (2018, 31) mukaan ihminen suuntautuu ympäröivään todellisuuteen merkityksien kautta. Voidaan puhua intentionaalisuudesta eli siitä, että kaikki mitä koemme, merkitsee meille jotakin. Se mitä ja miten elämää koemme ja millaisesta perspektiivistä asioita katsomme, on rakentunut oman elämänhistoriamme tuloksina. Laine käyttää esimerkkinä opettajan ja oppilaan suhdetta koulumaailmaan – ulkopuolisen silmin tarkasteltuna kaikki elävät samaa hetkeä samassa tilassa, mutta opettaja kokee tilanteet toisin kuin oppilaat, sillä heidän suhteensa tapahtumiin, toisiinsa ja ympäröivään tilaan on eroavainen riippuen kokijan perspektiivistä. Laineen mukaan me rakennamme suhteessa ympäröivään maailmaan ja myös rakennamme tätä maailmaa itse.

Jokainen yksilö on ainutlaatuinen ja erilainen, mutta monenlaisten yhteisöjen jäsenenä meillä on samankaltaisia piirteitä sekä tapoja kokea maailmaa. Toimimme osana erilaisten yhteisöjen luomia merkitysten perinteitä ja Laine toteaaakin, että tästä johtuen yksilöiden kokemusten tutkiminen voi paljastaa myös jotakin yleistä. (mt 32.)

Tökkäriin (2018, 81) mukaan ihmisten toiminnan ja kokonaisvaltaisen ymmärtämisen vuoksi kokemuksellinen näkökulma on tärkeä osa tutkimusta, mutta kokemuksen tutkiminen on haasteellista, sillä siinä yhdistyvät monet erilaiset ilmiöt ja ulottuvuudet. Kokemusten tutkimiseen liittyy myös eettinen näkökulma, erityisesti silloin kun tutkimuksen aiheet ovat sensitiivisiä tai harvinaisia. Tällöin tutkittavien anonymiteetti voidaan varmistaa jättämällä kertomatta identifioivia yksityiskohtia tutkittavista. Pulmallista voi olla myös tilanne, jossa tutkija voi kokea tutkittavien kokemukset itselleen tutuiksi ja tällöin tutkijan on oltava erityisen tietoinen analyysiä rakentaessaan siitä, että keskitytään tutkittavien kokemuksiin eikä tuloksia rakenneta omista kokemuksistaan käsin. Poikkeuksena tähän tilanteet, joissa tutkimuksen kohteena ovat tutkijan omat kokemukset. (Tökkäri 2018, 71.)

Tästä pulmasta olin tietoinen jo valitessani opinnäytetyöni aiheen ja koko tutkimuksen ajan olen pyrkinyt olemaan erityisen tarkka siinä, että analysoin opiskelijoiden vastauksia heidän kokemustensa perusteella. Haastatteluissa olen pyrkinyt varmistamaan tarkentavilla kysymyksillä, olenko tulkinnut opiskelijan kertoman oikein ja varmistamaan ymmärtämäni välttääkseni sen, että kokemushistoriani vuoksi saattaisin löytää opiskelijan kertomasta merkityksiä, jotka itse koen tietynlaisiksi. Tutkimusongelman kannalta oma kokemukseni tuo kuitenkin lisää luotettavuutta juuri siksi, että olen työskennellyt näiden teemojen parissa kauan ja tiedostan vahvasti tutkimukseen liittyvän eettisen näkökulman sekä analyysissä erottelen selkeästi sen, milloin kyse on tutkittavien kokemuksesta ja milloin tulkintani liittyvät omiin kokemuksiini tai

havaintoihini. Olen perehtynyt aiheeseen sekä aiempiin tehtyihin tutkimuksiin ja analysoin tuloksia myös niiden pohjalta.

Hain opinnäytetyötutkimukselle TAMK:n tutkimusluvan ja tein opinnäytetyön tietosuojailmoituksen. Kyselylomake kävi läpi opinnäytetyön tilaajan tarkastelun, teemahaastattelurunko harjoittelun ohjaajani tarkastelun ja tällä pyrin varmistamaan kysymystenasettelun yksiselitteisyyttä.

Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja tutkittavat tiesivät, että heidän vastauksiaan hyödynnetään tässä opinnäytetyössä sekä TAMK:n harjoittelukäytäntöjen kehittämisessä. Osallistuminen oli anonyymiä eikä yksittäisen henkilön vastauksia ole voitu tunnistaa. Kiinnitin huomiota tulosten analysoinnissa ja raportoinnissa siihen, että tutkimukseen osallistuvien opiskelijoiden kertomien asioiden perusteella opiskelijan ja harjoitteluorganisaatioiden anonymiteetti säilyy.

Olen liittänyt tähän tutkimukseen haastatteluista asiayhteyksiin kuuluvia lainauksia aineistoni tueksi ja pyrkinyt kuvaamaan tutkimusprosessin toteutuksen tarkasti ja selkeästi. Tutkijan oma perehtyminen tietoperustaan, kokemus ja pitkä työskentelyhistoria asioiden parissa lisää luotettavuutta. Luotettavuutta lisää myös se, että tutkimukseen osallistujilla oli tutkimusaiheesta omakohtaista kokemusta, jota he saivat kuvata kyselyn avoimien kysymysten sekä haastatteluiden kautta omalla tavallaan ja omilla sanoillaan.

3 HARJOITTELU

3.1 Harjoittelun elementtejä

Kehittämistyöni kohdentuu ammattikorkeakouluopintojen aikana suoritettaviin harjoitteluihin. Opiskeluun liittyvistä harjoitteluista käytetään useita erilaisia termejä, kuten esimerkiksi työharjoittelu, työssäoppiminen, ammatillinen harjoittelu tai harjoittelu. Käytettävät termit voivat vaihdella oppilaitoksissa kuin myös tutkinto-ohjelmien omissa käytänteissä. Ammattikorkeakouluissa virallinen käytettävä termi lakien mukaan on harjoittelu, ja käytän sitä tässä tutkimuksessa.

Ammattikorkeakoululaissa (932/2014) määritellään ammattikorkeakoulun tehtäväksi tukea sekä edistää opiskelijan ammatillista kasvua ja kehitystä. Opintoihin tulee sisältyä opiskelijan ammattitaitoa edistävää harjoittelua vähintään 30 opintopisteen verran. Harjoittelulla tarkoitetaan opiskelijoiden työelämässä tapahtuvaa oppimista harjoittelujaksojen aikana. (Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014.) Tampereen ammattikorkeakoulun määrittelyissä yhtenäisissä linjauksissa harjoittelulla tarkoitetaan tutkinto-ohjelmaan kuuluvia, opetussuunnitelmassa määritettyjä harjoitteluja. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021a.)

Selkeisiin harjoittelukäytänteisiin, harjoitteluprosessiin sekä opiskelijoiden tukemiseen harjoittelun aikana kannattaa panostaa. Murphyn (2016, 80) tutkimuksen mukaan harjoittelujen kautta opiskelijoilla on mahdollisuus kerryttää tietoa ja taitoja, joita muodollisen oppimisen kautta ei voida saavuttaa. Harjoittelun kautta opiskelijan oman osaamisen tunnistaminen sekä asiantuntijuus voi kehittyä ja opiskelija rakentaa omaa ammatti-identiteettiään toimiessaan työyhteisöissä. Murphy toteaa, että harjoittelu voi vaikuttaa myös työelämään suhtautumiseen ja voi joko lisätä tai vähentää opiskelijan itsevarmuutta.

Myös Kärkkäisen (2016) opinnäytetyötutkimuksen tulokset antavat suuntaa sille, että harjoittelukokemuksilla on vaikutusta opiskelijoiden työelämään suhtautumiseen ja urasuunnitelmiin. Kärkkäisen tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että negatiiviset harjoittelukokemukset vähensivät opiskelijoiden mielenkiintoa harjoittelupaikkaa tai erikoisalaa kohtaan, mistä negatiiviset kokemukset olivat tulleet. Positiiviset harjoittelukokemukset taas auttoivat opiskelijaa löytämään itselleen sopivan alan. (mt, 22-26.)

3.2 Harjoitteluiden toteutus Tampereen ammattikorkeakoulussa

TAMKissa harjoittelujaksojen laajuus voi vaihdella tutkinto-ohjelmittain 30-120 opintopisteen välillä. Harjoitteluiden yleisenä tavoitteena on, että opiskelija perehtyy ohjatusti opin-tojensa kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä soveltaa tietojaan ja taitojaan työ-elämässä. Harjoittelu on tavoitteellista oppimistoimintaa ja harjoitteluiden tavoitteet sekä tehtävät määritellään harjoittelujaksoille tutkinto-ohjelmakohtaisesti. Tutkinto-ohjelmissa järjestetään opiskelijoille harjoitteluun liittyvät orientaatiot. (Tampereen ammattikorkea-koulu 2021a.)

Jokaisella opiskelijalla on oikeus saavutettavaan, tasa-arvoiseen, omien mahdollisuuksien ja kykyjen mukaiseen oppimiseen, opiskeluun sekä opetukseen (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014). Opiskelijoilla on oikeus saada suunnitelmallista, pätevää sekä riittävää ohjausta (Opetushallitus 2021). Saadun ohjauksen luonne voi olla joko suoraa tai epäsuoraa. Suoralla ohjauksella tar-koitetaan esimerkiksi ohjaajan ja opiskelijan välistä vuorovaikutusta, epäsuora ohjaus taas liit-tyy esimerkiksi työpaikkojen fyysisen ja sosiaalisen ympäristön vaikutuksiin harjoittelussa. (Airila, Mattila-Holappa, Kurki & Nykänen 2019, 27) Airila, Mattila-Holappa, Kurki ja Nykä-nen näkevät onnistuneen ohjauksen rakentuvan molemmista näistä elementeistä – opiskelijan oppimista edistävät esimerkiksi päivittäinen työhön osallistuminen, muiden työntekijöiden kuuntelu sekä havainnoiminen, koulutus sekä ohjaajan ja opiskelijan välinen läheinen vuoro-vaikutus. (mt, 27.)

TAMKissa harjoittelun ohjaamisesta vastaavat tutkinto-ohjelmien ohjaavat opettajat, joiden tehtävänä on huolehtia harjoittelun ohjaamisen lisäksi yhteyksistä harjoittelupaikkojen ja ammattikorkeakoulun välillä. Harjoitteluohjaaja puolestaan on opiskelijan harjoittelupai-kassa ohjaajana toimiva henkilö, joka tarvittaessa voidaan perehdyttää ohjaustehtäviin. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021a.)

Harjoitteluiden toteutuksen aikana opiskelijan vastuulla on asettaa sekä kirjata henkilökoh-taisen opintosuunnitelman (HOPS) mukaiset harjoittelun tavoitteet, arvioida niiden toteu-tumista, tiedottaa työnantajalle harjoittelun periaatteet ja käytänteet, työskennellä harjoitte-lupaikassa tavoitteiden mukaisesti ja sovittuja työaikoja noudattaen. Opiskelijan oppiminen on hänen itsensä vastuulla, kuten myös osallistuminen ohjaukseen sekä harjoitteluun liitty-vien tehtävien tekeminen ja palauttaminen ajallaan. Opiskelija myös pitää sovitulla tavalla yhteyttä ohjaavaan opettajaan harjoittelun aikana. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021a.)

Harjoitteluiden aikana opiskelija voi pyytää apua ja tukea harjoittelua ohjaavalta opettajalta tai tilanteestaan riippuen hakeutua muihin opiskelijan palveluihin, esimerkiksi kuraattorille tai opinto-ohjaajalle. Ohjaavat opettajat pystyvät myös auttamaan opiskelijaa löytämään oikeanlaisen tuen äärelle.

Ohjaavan opettajan rooli harjoittelun aikana on hyväksyä opiskelijan asettamat tavoitteet sekä harjoittelusuunnitelma. Opettajan tehtäviin kuuluu myös pitää yhteyttä opiskelijaan ja harjoittelupaikkaan harjoittelun aikana, tarkastaa sekä arvioida tehtävät ja hyväksyä harjoittelu. Harjoitteluohjaajan tulee perehtyä ohjaamistehtävään ja harjoittelun tavoitteisiin sekä ohjata opiskelijaa harjoittelun aikana. Harjoitteluohjaaja antaa myös palautetta ja käy opiskelijan kanssa harjoittelun päättyessä lisäksi erillisen palautekeskustelun. Harjoitteluohjaaja antaa ohjaavalle opettajalle lopuksi arvioinnin opiskelijan oppimisesta ja palautteen TAMKille. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021a.)

Harjoitteluihin liittyviä yhtenäisiä linjauksia on, mutta linjausten soveltaminen vaihtelee kuitenkin paljon riippuen tutkinto-ohjelmista - esimerkiksi arviointikäytännöt ja palkkaohjeistukset voivat olla hyvin vaihtelevia.

4 ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ

4.1 Ennaltaehkäisevä työ ja syrjään jäämisen riskit

Ihmisyysen kuuluu tarve tuntea olevansa tärkeä toisille ihmisille. Arvostetuksi tulemisen kokemukset kuljettavat eteenpäin elämässä ja ne rakentuvat ihmisten välisten suhteiden sekä monenlaisten elinympäristöjen kautta. Jokainen meistä on osa erilaisia yhteisöjä sekä ryhmiä ja yhteiskuntaa. Kaikkien näiden kautta tulemme kohdatuiksi erilaisin tavoin; kuntalaisina, kansalaisina, nuorina tai vanhoina, työyhteisöjen jäsenenä, opiskelijoina, monien erilaisten palvelujen asiakkaina. Osa ympärillämme olevista vuorovaikutusympäristöistä tai ihmissuhteista vaikuttaa meihin myönteisesti ja osa taas ei tue myönteisen minäkuvan muodostumista tai arvostetuksi tulemisen kokemuksia. (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015a, 9.)

Useat ihmiset ovat elämänsä aikana kokeneet tilanteita, joissa on kokenut ulkopuolisuuden tunnetta tai joissa on joutunut epäoikeudenmukaisesti kohdelluksi tai väärinymmärretyksi. Näiden kokemusten kautta kenelle tahansa voi syntyä tunteita siitä, että ei kuulu joukkoon tai on vääränlainen. Elämässä tulee vastaan monenlaisia haasteita ja on tavallista, että ihminen tarvitsee toisinaan apua selviytyäkseen niistä. Emme jakaudu normaaleihin tai normeista poikkeaviin, pärjääviin tai tuen tarvitsijoihin vaan kenestä tahansa meistä saattaa tulla avun tarvitsija olosuhteiden ollessa tietynlaiset. Syrjään jäämisen riskit ovat tavallaan läsnä meille jokaiselle ja ympärillämme olevat ihmiset ja ympäristöt kaikki vaikuttavat elämäämme jatkuvasti. (mt, 9-10.)

Syrjään jäämisen riskiä ja osattomuutta kasvattavat muun muassa kouluttamattomuus, perheiden sisäiset ongelmat, tietty sosiaalinen leima (kuten esimerkiksi työttömyys, mielenterveysongelmat, päihteidenkäyttö), yhteisöjen ulkopuolelle jääminen, yhteiskunnallisten osallistumisen sekä vaikutusmahdollisuuksien puute eli yhteiskunnalliset rakenteet osaltaan voivat joko mahdollistaa tai vähentää syrjään jäämistä. (Lämsä 2009, 42-44.)

Ennaltaehkäisevässä työssä tavoitteena on estää näiden erilaisten haasteiden kautta syntyneitä ongelmia sekä estää niiden kasautumista. Ehkäisevä työ ja toiminta voidaan liittää käytännössä kaikkeen ihmisten hyvinvointiin, huolenpidolliseen ja oikeastaan mihin tahansa hoivaan liittyvään työhön. Ehkäisevä työ pyrkii suojaamaan yksilöitä monilta erilaisilta esimerkiksi sosiaalisilta ongelmilta, jotka saattavat olla uhka yksilön hyvinvoinnille jossakin hänen elämänsä vai-

heessa. Ehkäisevää työtä toteutetaan monilla eri nimikkeillä ja usein työ kohdennetaan sen mukaan, miltä ongelmalta yksilöitä halutaan suojella (ehkäisevä mielenterveystyö, ehkäisevä päihdetyö, ehkäisevä nuorisotyö). Elämään kuuluvat haasteet ja vaikeudet, sosiaaliset tilanteet ja kokemukset, kietoutuvat toisiinsa ja vaikuttavat kaikki osaltaan siihen, millaiseksi elämämme ja itsemme koemme. (Lundbom 2014, 10.)

Ehkäisevä työ tähtää parhaimmillaan puuttumaan ongelmiin jo ennen kuin niitä pääsee syntymään, mutta tällöin kohtaamme haasteen avun tarvitsijoiden määrittämisestä; ennen tilanteiden kriisiytymistä selviä merkkejä avun tarpeesta ei välttämättä ole näkyvissä, jolloin on haastavaa arvioida, keitä auttaa ja millä keinoilla. Ennaltaehkäisevässä työssä toimintamallit ovat parhaimmillaan helposti saavutettavia tuen ja ohjauksen tapoja, joita voi toteuttaa kuka vain ammattilainen omissa ympäristöissään. Yksilön kokonaistilanteen hahmottaminen ja ymmärtäminen auttaa sopivien työtapojen sekä tukitoimien kohdentamisessa. (Lundbom 2014, 11.)

4.2 Tuen tarpeessa olevat opiskelijat

Erityisen tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden määrä on lisääntynyt viime vuosina, ja tämä on lisännyt opettajien haasteita entisestään. Nämä haasteet ovat osa myös TAMKin opettajien ja ohjaajien jokapäiväistä työtä. Opettajan tulisi yhä useammin osata tunnistaa erityisen tuen tarpeet, samalla tukea opiskelijan osaamisen kehittymistä, itsetuntemusta ja opiskelijan psyykkisiä voimavaroja. Opiskelijan pärjäämiseen opinnoissa vaikuttavat monet erilaiset tekijät, kuten esimerkiksi elämänhallinnan taidot, sosiaalisen vuorovaikutuksen kokemukset sekä psyykkinen hyvinvointi. (Parkkila, Ryökkynen, Vaalasaranta, Männistö, Korkeamäki & Gustavsson-Lilius 2018, 6.)

Positiivisuudella, rohkaisevalla palautteella ja minäpystyvyyden tunteiden herättämisellä on havaittu vaikuttavan opiskelijan opintojen sujumiseen. Opetushenkilöstöltä kaikkien näiden erilaisten psykososiaalisten vaikuttajien tunnistaminen ja tuominen osaksi opiskelijan ohjausprosessia vaatii usein täysin uudenlaista työtettä ja herkkyyttä opiskelijan kohtaamiseen. Toimiva ohjausprosessi voidaan nähdä hyvin merkityksellisenä etenkin erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kohdalla, joilla on monesti muita opiskelijoita laajempi tarve tiiviimpään ja kohdennetumpaan ohjaukseen. (Parkkila ym 2018, 6.)

Monet opiskelijoista kokevat opiskelujen aikana tarvetta psyykkiselle tuelle, osalla tarve on lyhytkestoisempaa ja ohimenevämpää kuin toisilla. Aina taustalla ei ole ongelmien kasautumista tai selkeitä diagnooseja, vaan monet erilaiset elämäntilanteet ja tapahtumat (ihmissuhteet, taloudelliset ongelmat, itsenäistyminen, sairastuminen, äkilliset kriisit) voivat vaatia hetkellistä tuen tarvetta. Eri ikäkaudet vaikuttavat ja voivat luoda haasteita ihmisen kasvuun ja kehitykseen; elämäntilanteiden ongelmat heijastuvat usein myös opiskeluun. (Eskola, Jokinen & Rentola 2008, 3-4.)

Vaikeudet voivat olla myös oppimiseen liittyviä vaikeuksia kuten lukivaikeuksia tai keskittymisen, tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen ongelmia, jotka nekin voivat alkaa näkyä psyykkisinä oireina ja erityisen tuen tarpeena. Jos ihmiselle kasaantuu paljon negatiivisia kokemuksia epäonnistumisista ja esimerkiksi alisuoriutumisen tunnetta, voivat ikävät kokemukset näkyä usein erilaisina käyttäytymisen ongelmina. Myös erilaiset kehitysvammat, neuropsykiatriset vaikeudet, mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat voivat aiheuttaa haasteita ja erityisen tuen tarvetta. Opiskelijan vaikeudet voivat ilmetä esimerkiksi väsymyksenä, ahdistuneisuutena, sopeutumishäiriönä, keskittymisen vaikeuksina, eristäytyneisyytenä, poissaoloina ja muina yksilön elämäntilanteeseen liittyvinä ongelmina. (Eskola, Jokinen & Rentola 2008, 4-5.)

Seppälä ja Roth (2021) toteavat, että esimerkiksi neuropsykiatriset vaikeudet näkyvät usein ulospäin, mutta voivat myös näkyä sisäänpäin kääntymisenä ja opiskelijan rauhallisuutena. Luokassa hiljaa paikallaan istuvan opiskelijan avun tarve voi jäädä huomaamatta, jos keskittään haasteiden tunnistamiseen ulkoisten tekijöiden kautta. Oireiden kirjo on laaja ja lokerointia kannattaa välttää. Neuropsykiatrisissa vaikeuksissa tunnistamista voi auttaa se, että usein käsiteltävät ongelmat ovat toistuvia, samojen teemojen ympärillä havaittavia asioita.

Neuropsykiatristen vaikeuksien lisäksi myös opiskelijoiden henkistä kuormittumista voi olla erittäin haastava tunnistaa ja se voi jäädä koulun henkilöstöltä piiloon erityisesti niillä opiskelijoilla, jotka suoriutuvat opinnoissa hyvin tai ylisuoriutuvat. Näissä tilanteissa opiskelija näyttää pärjäävän hyvin, kun todellisuudessa opintojen ulkopuolella oireet tulevat näkyviksi opiskelijan vapaa-ajalla esimerkiksi opiskelijan toimintakyvyn vähentymisenä, sosiaalisena eristäytymisenä, väsymyksenä, ärtyneisyytenä, uniongelmina tai alakuloisuutena. (Haasjoki, Ollikainen 2010, 28.)

Seppälän, Rothin, Haasjoen sekä Ollikaisen tavoin olen samaa mieltä siitä, että tuen tarpeen tunnistaminen on erittäin haastavaa ja toimintaa ei voida tuottaa perustuen ulkoisiin havaintoihin siitä, kuka vaikuttaisi tarvitsevan apua. Ehkäisevän työotteen kautta tähän haasteeseen voidaan vastata, sillä työtä pyritään tekemään ennen kuin ongelmat kasaantuvat näkyvään muotoon (Seppälä, Roth 2021). Kuten edellisessä luvussa mainittuakin, kenestä tahansa meistä voi tulla avun tarvitsija tilanteesta tai toisesta.

4.3 Myönteinen tunnistaminen

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemisen kannalta oppilaitoksen tuella, ohjauksella sekä opiskelijoiden ja ammattilaisten välisillä kohtaamisilla on suuri merkitys ja erityisesti opintojen keskeyttämisen kohdalla kohdistetut tukitoimet voivat olla osalle opiskelijoita välttämättömyys opintojen loppuun viemiseksi. Varhainen puuttuminen ja ehkäisevä työ eli vaikeuksien ennakointi etukäteen, nopea reagointi sekä moniammatillisen työskentelyn jatkuva kehittäminen voivat pysäyttää ongelmien etenemistä ja opiskelijoiden opintojen keskeytymisiä. Ohjaukseen tulisi olla varattuna riittävästi henkilökuntaresursseja ja yhtenäistää käytäntöjä ammattilaisten välillä. Tämän tueksi tarvitaan myös koulutusta sekä kehittämistyötä etenkin erityisjärjestelyjen mahdollistamiseen opinnoissa niille opiskelijoille, joilla on erityisen tuen tarvetta syystä tai toisesta. (Ikonen 2016.)

TAMKissa on käytössä varhaisen välittämisen toimintamalli, jolla pyritään varmistamaan opiskelijoiden ja ryhmien hyvinvointia sekä ennaltaehkäisemään ongelmia mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Käytännössä toimintamalli tarkoittaa varhaista puuttumista ja jokaisella TAMKin yhteisön toimijalla on velvollisuus puuttua tilanteeseen, jossa nousee huoli opiskelijasta tai ryhmästä. (Varhainen välittäminen 2021.)

Vaikeuksien ja erityisen tuen tarpeen huomioiminen ei kuitenkaan automaattisesti merkitse tuen saamista ja tilanteen paranemista, sillä erilaisuus saattaa helposti alkaa näyttää toimenpiteitä edellyttävältä ongelmalta sen sijaan, että sitä ymmärrettäisiin esimerkiksi inhimillisenä piirteenä. Silloin kun ihmiselle tarjotaan erityistä tukea, hän tulee väistämättä samalla tietoiseksi omista haasteistaan tai ongelmistaan. Tämä voi auttaa ymmärtämään paremmin omia vaikeuksia ja etsimään itselle sopivaa tukea, mutta myös saattaa nostaa esiin itseän sekä omaan minäkuvaan liitettyjä ongelmallisia piirteitä ja tätä kautta vähentää ihmisen omanarvontuntoa.

Pahimmillaan siis varhainen tunnistaminen ja riskeihin puuttuminen saattaa vahvistaa ulkopuolisuuden tunnetta tai ihmisen kielteistä käsitystä itsestään ja synnyttää tai vahvistaa negatiivista kierrettä. (Häkli, Kallio & Korkiamäki 2015a, 14-15.)

Olettaminen on ongelmallista, mutta onko siltä mahdottomuus välttyä täysin? Ennakko-oletukset ja luokittelut ovat inhimillinen tapa etenkin niissä tilanteissa, joissa kohtaamme meille tuntemattomia ihmisiä. Ammatillisissa, tavoitteellisissa kohtaamisissa olettamisen luonne muuttuu toisenlaiseksi. Tiedostammeko, millaista tukea tai ohjausta annamme, jos suhtaudumme ohjattaviin ennakkokäsityksiin tai stereotyyppisiin arvailuihin pohjautuen. (Stenvall, Korkiamäki & Kallio 2015, 42.)

Ohjauksen huomion kiinnittyminen tiettyihin piirteisiin tai teemoihin saattaa johtaa vääriin tulkitointiin, joista puolestaan voi seurata toimimattomia toimenpiteitä. Stenvall, Kallio ja Korkiamäki (2015, 43) toteavat, että ammatillisten kohtaamistilanteiden kiireisyys ei lainkaan helpota näitä tilanteita. He toteavat myös, että syrjään jäämisen ehkäisemisen sekä hyvinvoinnin edistämisen näkökulmasta on merkityksellistä, että kokeeko ihminen pystyvänsä itse vaikuttamaan omaan elämäänsä vai aiheuttavatko toistuvat pettymykset, mitätöimiset ja sivuuttamiset uskon menettämisen omiin toimintamahdollisuuksiin.

Myönteinen tunnistaminen tarjoaa näkökulmaa tämän ongelman ehkäisyyn tarjoamalla yksilöille mahdollisuuksia tulla tunnistetuiksi yksilöllisyyttä kunnioittavilla tavoilla – ihmisiä ei erotella tuettaviin tai pärjääviin, vaan myönteistä tunnistamista voi tapahtua ennaltaehkäisevän työn kaltaisesti missä ja milloin vain. Myönteisen tunnistamisen näkökulmasta painopistettä siirretään ”normaalin” tavoittelusta erilaisuuden arvostukseen ja voimavarojen tunnistamiseen. Arvostetuksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset vahvistuvat, kun ihminen kohdataan aidosti hänen ominaisuuksiensa kautta eikä automaattisten luokitusten sijaan - on eri asia tulla kohdatuksi esimerkiksi luovana ja inspiroituvana tyyppinä ADHD-oireisen sijaan. Tällä tavoin tunnustetuksi tuleminen tapahtuu tavalla, joka ohittaa ulkoiset sekä kategoriset määrittelyt. (Häkli, Kallio, Korkiamäki 2015a, 16.)

Korkiamäki (2015) painottaa, että kyse on aidosta kohtaamisesta eli tavasta olla läsnä, välittävä, osoittaa kiinnostusta ja arvostusta sekä kyetä näkemään toisen ihmisen potentiaalia. Kenellä tahansa, roolissa kuin roolissa, on tilaisuus tukea toista eikä se edellytä rahaa taikka organisointumista, vaan tähän voi riittää pienikin hetki aikaa ja sopiva tila. (mt, 156-157.) Myönteisen

tunnistamisen olennaisiin vahvuuksiin kuuluukin juuri se, että tukemista voidaan toteuttaa tavoitteellisesti keinoilla, jotka eivät tunnu tai näyttäyty ulospäin aktiivisina tukitoimina (Häkli, Kallio, Korkiamäki 2015b, 181). Kannustamisella ja yhdessä asioita pohtimalla voi päästä yllettävänkin pitkälle.

Myönteisen tunnistamisen ja tunnustamisen näkökulman liittäminen ennaltaehkäisevään työhön voi tämän perusteella mielestäni toimia hyvin tehokkaana syrjään jäämisen ehkäisyn sekä hyvinvoinnin tukemisen menetelmänä myös ammattikorkeakouluissa.

5 KEHITTÄMISTYÖN TOTEUTUS

5.1 Kyselytutkimus

Toteutin kyselyn TAMKin tutkinto-ohjelmien opiskelijoille strukturoituna sähköisessä muodossa olevana Webropol -kyselynä, jossa kaikki vastaajat vastasivat kysymyksiin samassa järjestyksessä. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006a.) Kyselyn kohderyhmänä olivat opiskelijat, jotka kokivat kohdanneensa haasteita tai vaikeuksia harjoitteluihin liittyen. Kohderyhmän rajaus tapahtui kyselyn saatteessa (liite 1) ja kyselyä levitettiin TAMKin sisäisen intran, opiskelijajärjestö Tamkon sekä tutkinto-ohjelmien osaamispäälliköiden, opettajien ja opinto-ohjaajien kautta.

Kyselyn kysymykset johdettiin niistä teemoista, joita halusimme tilaajan kanssa tutkimuksella selvittää. Kysely sisälsi yhteensä 40 kysymystä (liite 2) ja jaoin kyselyn rakenteen 4 osaan;

1. Taustatiedot
2. Oma osaaminen ja uraohjaus
3. Harjoittelukokemukset
4. Tuen tarve ja vapaaehtoinen yhteystietolomake

Taustatiedoissa kysyttiin vastaajan tutkintoalaa, ikää, sukupuolta opintojen aloitusvuotta sekä toteutustapaa. Taustatietojen osalta pohdin sukupuolen kysymisen tarpeellisuutta ja päädyin kysymään sitä, sillä sukupuoli voi olla oleellinen kokemuksellinen tekijä harjoitteluun liittyvissä teemoissa. Taustatietojen avulla pystyin vertaamaan esimerkiksi tutkinto-ohjelmakohtaisia eroja tai yhtäläisyyksiä tutkittavien kokemuksissa.

Kyselyn toinen osa käsitteli opiskelijan opintojen sujumista, jaksamista sekä omien uratavoitteen ja työelämätaitojen tunnistamista ja niihin liittyviä toiveita. Osiossa kartoitettiin myös sitä, kuinka moni opiskelija tunsii TAMKin erilaisia tukipalveluita tai koki saaneensa uraohjausta.

Kolmannessa osassa keskityttiin harjoittelukokemuksiin ja opiskelijoiden arvioihin siitä, miten harjoitteluprosessit ovat sujuneet, mikä on toiminut ja mihin asioihin kaivataan lisää tukea. Kysymysten avulla selvitettiin opiskelijoiden kohtaamia haasteita harjoittelussa sekä avun pyytämistä ja pyrittiin selvittämään näihin vaikuttavia tekijöitä.

Kyselyn neljäs osa käsitteli tuen tarvetta ja sitä, kuinka monella vastaajalla oli esimerkiksi erityisen tuen tarvetta. Osion kysymyksillä pyrittiin selvittämään sitä, milloin tuen tarpeesta kerrottiin ja kenelle, oliko kertomisesta opiskelijan kokemuksen mukaan hyötyä ja millaiset asiat estävät tai helpottavat avun pyytämistä.

Kaikki kyselyn osiot sisälsivät niin kysymyksiä valmiilla vaihtoehdoilla (yksittäin- ja monivalinta) kuin avoimia kysymyksiä ja lisäksi kahdessa kysymyksessä esitin erilaisia harjoitteluun liittyviä väittämiä, joista opiskelijat saivat valita, olivatko he väittämästä enemmän samaa vai enemmän eri mieltä. Päätin kyselyn avoimeen kysymykseen siitä, olisiko opiskelijalla vielä muuta sanottavaa. Viimeisenä oli vapaaehtoinen yhteystietolomake, johon opiskelija sai halutessaan jättää yhteystietonsa haastattelua varten.

Kohdensin kysymyksiä haarautumistyökalun avulla ja asetin osan kysymyksistä tulemaan vastaajille esiin sen mukaan, vastasiko hän esimerkiksi ”kyllä” vai ”ei”. Näin sain rajattua kysymykset niihin vastaajiin, joita asia kosketti. Kysymykset koostin Likertin asteikkoa käyttäen. Likertin asteikon avulla voidaan mitata henkilön kokemuksiin perustuvia mielipiteitä esimerkiksi hänen saamastaan palvelusta tai omasta terveydestään. Asteikolla vastausvaihtoehdot määritellään keskikohdan neutraalista vaihtoehdosta toiseen suuntaan enemmän samaa mieltä olevaksi ja toiseen suuntaan taas vähemmän samaa mieltä olevaksi. (Vilkkä 2007.) Sisällytin useisiin kysymyksiin avoimen ”muu, mikä”- vaihtoehdon, joka mahdollisti vastaajalle myös jonkin muun vastausmahdollisuuden kuin valmiiksi kirjatut vaihtoehdot, mikäli vastaaja ei löydä itselleen sopivaa vaihtoehtoa listasta. (KvantiMOTV 2010.)

Kyselyn aihe on osittain arkaluontoinen ja voi herättää tunteita tai nostaa mieleen esimerkiksi ahdistavia tilanteita. Tästä syystä tarjosin kyselyn kautta vastaajille mahdollisuutta keskusteluun ja tuen saantiin, mikäli opiskelija itse haluaisi ottaa yhteyttä. (liite 2, kyselyn osio 4.) Perustin tämän lähestymistavan ennaltaehkäisevän sekä myönteisen tunnistamisen työotteeseen (kts luku 2, ennaltaehkäisevä työ). Kyselyn kysymyksissä otettiin lisäksi huomioon informatiivinen näkökulma ja tiettyjen kysymysten kautta vastaajat saivat myös tietoa erilaisista tukimahdollisuuksista (liite 2, kysymys 32.).

5.2 Teemahaastattelut ja havainnointi

Kyselyn lisäksi haastattelin TAMKIn kolmea opiskelijaa, jotta saisin syvennettyä tietoa opiskelijoiden kokemuksista sekä ajatuksista harjoitteluihin liittyen. Haastattelin opiskelijat syyskuun 2021 aikana. Haastateltavat valikoituvat mukaan Webropol-kyselyn kautta. Kyselyn viimeisessä osiossa opiskelijalla oli vapaaehtoinen mahdollisuus jättää yhteystietonsa (sähköposti riittävä tieto, puhelinnumero ja nimi ei pakollisia tietoja, sillä halusin antaa opiskelijalle mahdollisuuden säilyttää anonymiteetti myös haastatteluissa), mikäli he olivat kiinnostuneita antamaan aiheeseen liittyvän haastattelun. Haastateltaviksi valittavien kohderyhmän rajaus tapahtui lomakkeen täyttöohjeen myötä ja siinä kerroin, että haastateltaviksi toivon opiskelijoita, joilla on ollut tai on joitakin haasteita harjoitteluihin liittyen. Tämän jälkeen valitsin haastateltavat sattumanvaraisesti niistä opiskelijoista, jotka olivat jättäneet yhteystietonsa haastattelua varten.

Teemahaastattelu eroaa strukturoidusta haastattelusta siinä, että samoja kysymyksiä ei luetella haastateltaville tarkassa järjestyksessä, vaan kyseessä on keskustelun kaltainen tilanne, jossa käsitellään ennalta määriteltyjä teemoja. Teemahaastattelun toteuttaminen vaatii perehtymistä aiheeseen sekä kohdentaa haastattelut henkilöihin, joilta arveltaisiin saatavan aineistoa tutkitavista teemoista. Valitsin teemahaastattelun sen tunnuspiirteiden vuoksi – tekemäni kysely oli strukturoitu ja haastattelujen avulla halusin syventää ymmärrystä sekä antaa opiskelijoille mahdollisuuden tuoda keskustelun teemoihin aiheet, jotka he itse haluavat nostaa esille. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006b).

Haastattelun suunnittelun tukena käytin myönteisen tunnistamisen keinoja (kts kappale 4.3) ja opiskelijalla itsellään oli valta valita, osallistuuko hän haastatteluun ja mitä tietoa itsestään haluaa kertoa, joka mahdollisti sen, että tutkijana pystyin suhtautumaan tilanteessa ilman ennako-olettamuksia tai määrittelyjä. Ainoa ennalta oletettava asia oli se, että haastatteluun osallistuvat opiskelijat todennäköisesti ovat kohdanneet joitakin haasteita, sillä kyselyn yhteystietolomakkeessa kerroin toivovani haastateltaviksi näitä opiskelijoita. Haastatteluiden tueksi laadin listan teemahaastattelurungon, johon kirjasin myös teemoihin liittyviä apukysymyksiä (liite 3), mutta haastattelujen aikana keskityin itse keskusteluun ja käytin haastattelurunkoa sekä kysymyksiä vaihtelevasti tukena riippuen siitä, mihin keskustelu opiskelijan kanssa eteni.

Opiskelijat saivat ennen haastattelua opinnäytetyön tietosuojailmoituksen sekä antoivat luvan haastattelujen tallentamiseen litterointia varten. Toteutin haastattelut Teams-alustan kautta jokaisen opiskelijan kanssa ennalta sovittuna ajankohtana ja haastattelutapaamisessa esittelin

vielä lyhyesti itseni, miksi tutkimusta teen, mitä tietoja käytän sekä kysyin uudelleen lupaa tallennuksen aloittamiseen. Pyrin luomaan turvallista ilmapiiriä keskustelulle kertomalla siitä, millaista haastattelumenetelmää käytän ja opiskelijat saivat myös itse valita, halusivatko pitää esimerkiksi webkameroitaan päällä vai poissa käytöstä.

Haastatteluille olin varannut aikaa noin tunnin verran. Havainnoin haastattelun aikana opiskelijan käyttämiä ilmaisuja ja kirjasin huomioitani samanaikaisesti paperille. Näin pystyin nostamaan esiin paremmin opiskelijan puheen aikana mieleeni nousseita lisäkysymyksiä tai tarkennuksia aiheeseen. Kysyin haastattelun lopuksi vielä jokaiselta, että olisiko jotain, mistä hän olisi vielä halunnut puhua.

Suoritin opinnäytetyötä tehdessä kehittävää harjoittelua TAMKissa ja opinnäytetyöni aineistoon kuuluvat myös havaintoni harjoittelun ja TAMKissa työskentelyn ajalta. Havainnointia käytin apuna päivittäisessä työssäni ja erityisesti tehdessäni yhteistyötä esimerkiksi TAMK Urapalveluiden ja opiskelijoiden kanssa. Yhteistyön kautta tutkin TAMKin tutkinto-ohjelmien opetussuunnitelmia, koostin tietoa tutkinto-ohjelmien harjoitteluiden suoritusajankohdista sekä yhteyshenkilöistä ja ohjeistuksista harjoitteluun liittyen sekä kuulin opiskelijoiden kuin henkilökunnan kokemuksia ja keskusteluja aiheista. Harjoitteluni aikana lisäksi toteutin tutkinto-ohjelmien harjoitteluvastaaville kyselyn, jonka avulla selvitimme harjoittelujen käytäntöjä sekä harjoitteluvastaavien näkemyksiä harjoitteluihin liittyvistä haasteista. Käytän aineistoni analyysissä joitakin tähän kartoitukseen liittyviä havaintoja, joita tein kehittävän harjoitteluni aikana ja kerron niistä selkeästi. Tämän kartoituksen tuloksia en käsittele kuitenkaan opinnäytetyön laajuuden rajaamisen vuoksi tarkemmin tässä opinnäytetyössä.

5.3 Aineiston analysointi

Aineistoni analysointi on pääosin laadullista, mutta siinä on mukana myös määrällisiä elementtejä kyselyn kautta. Käytin aineiston analysointiin teoriasidonnaista lähestymistapaa. Teoriasidonnaisessa analyysissä aineistosta havaittujen löydösten ja tulkintojen tukena käytetään teorioissa esiintyviä selittävyksiä tai vahvistuksia. Tällöin voidaan puhua myös abduktiivisesta päättelystä. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006c.)

Analyysistä on löydettävissä myös fenomenologisen lähestymistavan piirteitä, sillä pyrin edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös tarkastelemaan omia ymmärrysprosessejani. Tällä tavoin

pyrin myös selkeyttämään sitä, milloin tulosten esittämisessä on kyse tutkittavilta saadusta tiedosta, heidän kokemuksistaan ja millaisia ajatusprosesseja tai kokemuksia saadut tiedot ovat minussa itsessäni herättäneet. (Jyväskylän yliopisto 2015.) Peilaan analysoimaani lisäksi löytämiini muihin tutkimuksiin ja aiheeseen liittyvään teorianäkökulmaan teoriasidonnaisen lähestymistavan mukaisesti.

Kyselytutkimuksen raporttien luomiseen käytin Webropolin raportointityökaluja, jotka mahdollistavat eri vastaajaryhmien vertailua käyttämällä apuna suodattimia eli vastausten tarkastelua esimerkiksi tutkinto-ohjelmittain. Vertailuryhminä käytin vastaajien ikää, sukupuolta sekä tutkintoaloja.

Litteroin haastattelut sanasta sanaan tietokoneelle, kuitenkin editoiden vastauksista pois tunnistetietoja ja ilmaisuja, joiden perusteella vastaajia voitaisiin tunnistaa. Nämä poistot olen merkinnyt suluilla litterointeihin. Litterointien yhteydessä kirjasin ylös havaintojani sekä aloitin koodauksen. Koodaus helpottaa aineiston käsittelyä ja sen avulla saadaan monipuolinen kuva aineistosta. Koodasin eri väreillä tekstistä usein toistuvia sanoja, teemoja sekä poikkeamia tai eroja. (Saaranen-Kauppinen, Puusniekka 2006e.)

Tämän jälkeen loin tietokoneella teksteistä taulukot ja jatkoin teemoittelua taulukoihin. Teemojen perusteella loin yläkategorioita, jonka jälkeen luin tekstiä uudelleen ja uudelleen sekä kirjasin ylös tekemiäni huomiota sekä etsien aineistosta keskeisimpiä merkityksiä. (Moilanen, Rähä 2018, 60.). Tein saman myös kyselyn avoimille vastauksille. Tämän jälkeen kokosin sekä haastattelu- että kyselyn teemoitellut avoimet vastaukset uudelle taulukolle, koodaten jälleen taulukon uudelleen, jolloin pystyin tarkemmin erottelemaan yhtäläisyydet sekä eroavaisuudet ja aineistosta selkeimmin esiin nousevat teemat. Ristiinanalysoin kyselyraportteja tulostamalla jokaisen verrokkiryhmän raportit paperiseen muotoon ja värikoodaamalla sekä kirjaamalla ylös muuttujia sekä yhtäläisyyksiä raporteista. Tämän jälkeen vertasin ja ristiinanalysoin kyselyraportteja, haastatteluja, omia havaintojani vielä uudelleen sekä peilasin aineistoa kerryttämäni tietopohjaan käydessäni läpi aineistoa.

6 TULOKSET

Tuloksia käsittelevässä osiossa käytän tulosten tarkastelun selkiyttämiseksi TAMKIn tutkintoalojen jakamista kolmeen kenttään;

1. Liiketoiminta ja media (LIME)= liiketoiminta, media, musiikki ja taide
2. Sosiaalialat (SOTE)= sosiaali- ja terveys
3. Tekniikka = teollisuusteknologia, rakennettu ympäristö ja biotalous

Tutkimuksen kannalta alakohtainen jaottelu on perustelua, mutta en käsittele tarkemmin yksittäisiä tutkinto-ohjelmia vastaajien anonymiteetin suojaamisen vuoksi.

6.1 Tutkittavien taustatiedot

Kyselyyn vastasi yhteensä 57 Tampereen ammattikorkeakoulun opiskelijaa 18:sta eri tutkinto-ohjelmasta tekniikan-, liiketoiminnan- ja median aloilta sekä sosiaalialoilta. Eniten vastauksia saatiin tekniikan, liiketalouden ja sosiaalialojen tutkinto-ohjelmista. Heistä oli 51 % naisia, 42 % miehiä. Vastaajista pieni osa valitsi ”muu”-vaihtoehdon tai ei halunnut vastata kysymykseen. Aloittain tarkasteltuna eniten naispuoleisia vastaajia oli sosiaali- ja terveysaloilla, kun taas tekniikan aloilla suurin osa vastaajista oli miehiä. Muunsukupuolisten vastaajien osalta ei ollut yhtä selkeää, alakohtaista jakaumaa vaan vastaajat olivat eri aloilta. Vastaajien ikä vaihteli 20-vuodesta yli 50-vuoteen, mutta vastaajista noin kaksi kolmasosaa oli keskimäärin 20-29 -vuotiaita.

Suurin osa kyselyyn vastanneista oli vuosina 2018 -2020 opintonsa aloittaneita opiskelijoita (89%), mutta joukossa oli myös vuosina 2016-2017 aloittaneita sekä vuonna 2015 tai sitä ennen opintonsa aloittaneita opiskelijoita. Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 23 % opiskeli tekniikan aloilla, 14 % liiketoiminnan aloilla ja loput vastaukset jakautuivat melko tasaisesti eri alojen tutkinto-ohjelmiin. Vastaajista alle kymmenen prosenttia suoritti opintojaan monimuotoisuuden puolella, valtaosa päivätoteutuksena (93 %). Hieman yli kolmannes oli suorittanut lähes kaikki harjoittelunsa, mutta mukaan lukeutui myös niitä opiskelijoita, joilla harjoittelut ovat vielä edessä tai osa harjoitteluista on suoritettuna ja osa suorittamatta.

Haastateltavat kolme henkilöä olivat kaikki opintojensa loppupuolella olevia media-, liiketoiminta- sekä tekniikan alojen miespuoleisia opiskelijoita. Olisin toivonut saavani haastatelta-

viksi eri sukupuolta edustavia opiskelijoita, mutta yhteystietojaan haastattelua varten ei ilmoittanut yksikään nais- tai muunsukupuolinen opiskelija. Kaikki haastateltavat kertoivat heillä olevan aiempaa koulutus- tai työelämäkokemusta ennen ammattikorkeakouluopintojen aloittamista.

Opintojen koettiin pääosin sujuneen hyvin (49 %) tai erittäin hyvin (19 %), mutta noin kymmenes opiskelijoista oli sitä mieltä, että opinnot sujuivat huonommin. Alakohtaisesti tarkasteltuna vastaajien kokemus opintojen sujuvuudesta jakaantui hieman, liiketoiminnan, median sekä sosiaalialojen opiskelijoilla kokemus omien opintojen hyvästä sujuvuudesta oli vahvinta, kun taas tekniikan alojen opiskelijoissa oli enemmän myös niitä, jotka kokivat, että opinnot sujuivat jokseenkin huonosti. Useimmiten opinnot olivat edistyneet opiskelijan haluamalla aikataululla (74 %) tai osalla hieman hidastuneet, mutta tämä ei ollut haitannut (12 %). Noin kymmenes koki opintojensa hidastuneen ja sen haittaavan. Vastausten perusteella tässä joukossa riski opintojen hidastumiselle tai keskeytymiselle (3,9 %) näyttäisi olevan suurinta tekniikan, liiketoiminnan ja mediapuolen aloilla. Sosiaalialojen opiskelijoiden opinnot näyttäisivät edenneen parhaiten aikataulussa verrattuna muihin aloihin. Tulos on samankaltainen Tilastokeskuksen (2021) raportin kanssa, jonka mukaan ammattikorkeakouluopintojen keskeytysten määrä oli pienin sosiaali- ja hyvinvointialoilla.

Kyselyyn vastanneiden arviot omasta jaksamisestaan ja voimavaroistaan tällä hetkellä vaihtelivat erittäin hyvästä huonoon. Hieman yli puolella jaksaminen on hyvää, mutta noin neljännes koki oman jaksamisensa jokseenkin huonoksi (16 %) tai huonoksi (3 %). Osa joukosta (25 %) valitsi neutraalin ”ei hyvä eikä huono” vaihtoehdon. Alakohtaisesti tai sukupuolittain vastauksissa ei ollut huomattavia eroja.

6.2 Oman osaamisen tunnistaminen, urataidot ja työelämätaidot

Uraohjaus on säännöllistä ja jatkuvaa ohjaustyötä, jonka tarkoituksena on antaa tukea ammatinvalintaan, uraan ja työllistymiseen. Uraohjauksen avulla voidaan auttaa oman elämän ja urapolun suunnittelussa sekä tulevaisuuden tarkastelussa. Sen kautta opiskelija voi myös oppia hahmottamaan paremmin omia taitojaan, vahvuuksiaan ja toiveitaan. (Kuurila 2014; Lignell, Pynnönen 2018.)

TUURA-hankkeessa tehdystä kartoituksesta kävi ilmi, että uraohjausta toteutetaan monilla tavoin ammattikorkeakoulujen arjessa sekä opetussuunnitelmissa ja se myös nähdään tärkeänä

osana koulutusta. Ammattikorkeakoulut toteuttavat uraohjausta moninaisissa muodoissa, esimerkiksi opintojaksoissa ja kokonaisuuksissa, työpajoissa, pienryhmissä, erilaisissa työelämän kanssa toteutetuissa tapahtumissa ja työelämäprojekteissa. Uraohjauksen haasteena on, ettei toiminta tavoita opiskelijoita halutulla tavalla - ammattikorkeakoulut yrittävät löytää vastauksia siihen, kuinka saataisiin uraohjaus sekä opiskelijoiden tarpeet ja toiveet kohtaamaan, ja kuinka pysyttäisiin mukana työelämän jatkuvissa muutoksissa. (Hietaniemi, Joensuu, Klemola 2020, 15-20.)

Tähän tutkimukseen osallistuneista uraohjausta koki saaneensa alle neljännes vastaajista, kun taas yli puolet arvioi, ettei heillä ole ollut opintojen aikana uraohjausta. Loput eivät tieneet, mitä uraohjaus on. Tämä tulos tukee havaintojani siitä, että vaikka ammattikorkeakouluissa uraohjaus otetaan huomioon ja sitä sekä toteutetaan että halutaan toteuttaa, niin termiä tai palveluja ei opiskelijoiden keskuudessa välttämättä tunnisteta hyvin. Myös hankkeessa (mt.) tehdyn selvityksen mukaan opiskelijoille uraohjaus-termin käsittäminen ja jäsentäminen ei ole selkeää, vaan vaatii työtä.

Uraohjaus- sekä tukipalveluiden tunnettavuuteen liittyvästä kysymyksestä selvisi, että opiskelijoista yli puolet oli kuullut JobTeaser-palvelusta ja hieman alle puolet TAMK Urapalveluista. JobTeaser-palvelusta opiskelija voi esimerkiksi löytää työ- ja harjoittelupaikkoja sekä tutustua työnantajiin ja uratapahtumiin. TAMK Urapalveluiden tehtävänä on tukea opiskelijoita löytämään työ- sekä harjoittelupaikkoja ja auttaa oman uran suunnittelussa. Urapalveluista opiskelija voi saada henkilökohtaista uravalmennusta, ryhmävalmennusta tai osallistua erilaisiin urapajoihin. (Tampereen ammattikorkeakoulu 2021b.) Haastattelujen perusteella opiskelijat olivat löytäneet tiensä JobTeaseriin tai Urapalveluihin itsenäisesti esimerkiksi TAMK Urapalveluiden lähettämien sähköpostitiedotteiden ja korkeakoulun intra-sivuston kautta. Yksi haastateltava pohti sitä, kuinka ammattikorkeakoulu voisi tukea työllistymistä esimerkiksi järjestämällä opintojen loppuvaiheessa jokaiselle opiskelijalle tapaamisen urapalveluiden kanssa. Opiskelija oli kokenut palvelut hyödyllisiksi, mutta totesi samalla, että palveluun päätyminen oli kiinni omasta aktiivisuudesta;

”Silleen ehkä juuri siinä ennen kuin koulu on täysin päättynyt ja kaikki lähtenyt kurssit loppunut, semmoinen ei nyt pakollinen mutta jonkun niinku jotenkin siinä opintojen lomassa semmoinen hetki - missä on vähän niinku pakko tavata urapalvelut tai silleen että sitä kautta pääsee mukaan, tai olis sitten niinku helppo hakea siihen semmoinen. Ja itse koin ainakin todella hyödylliseksi, kun olikohan se just

urapalvelujen tarjoama cv-paja minne lähetettiin cv niin se oli ainakin teillä oli todella hyödyllinen että sai hiottua sen cv:n täysin kuntoon mutta sekin oli taas kiinni ihan omasta aktiivisuudesta että huomasko sen.” (H1)

JobTeaser ja TAMK Urapalvelut olivat vähiten tuttuja sosiaalialojen opiskelijoille. Ero voi selittyä sillä, että sosiaalialan opiskelijat käyttävät työnhakuun pääosin omaa räätälöityä Jobiili-palvelua JobTeaserin sijaan.

Opiskelijoille suunnattuja palveluita kokoavasta Koppari.fi- hyvinvointisivustosta oli kuullut vain pieni osa (16%) opiskelijoista, joista suurin osa oli sosiaalialan opiskelijoita. Vastausten perusteella sivusto ei vaikuta juurikaan tavoittavan tekniikan alojen opiskelijoita. Opiskelijoista puolet oli kuullut muista opiskelijan tukipalveluista (opintokuraattori, ryhmätoiminta jne.) ja osa opiskelijoista oli hakenut sekä saanut apua ongelmiinsa esimerkiksi opintokuraattorilta. Vastaajien joukossa oli myös jonkin verran opiskelijoita, jotka eivät olleet kuulleet mistään edellä mainituista tukipalveluista.

Opinnäytetyön yhtenä tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden oman osaamisen tunnistamista. Vastaajat tunnistivat pääosin hyvin (36%) tai jonkin verran (39%) omaa osaamistaan ja taitojaan. Omaa osaamistaan hyvin kokivat tunnistavansa erityisesti sosiaalialojen opiskelijat ja naispuoleiset vastaajat. Epävarmuutta omasta omaamisestaan koki neljännes vastaajista ja jakauma oli tasainen kaikkien sukupuolten sekä alojen kesken. Vastaajista muutama (3.6%) koki, ettei tunnista omaa osaamistaan kovin hyvin.

Yli puolet tunnisti omia uratavoitteitaan hyvin ja neljännes ei osannut sanoa. Osa vastanneista (15%) koki tunnistavansa omia uratavoitteitaan jokseenkin huonosti tai huonosti. Liiketoiminnan ja media-alan opiskelijoissa oli eniten vastaajia, jotka arvioivat tunnistavansa uratavoitteensa jokseenkin huonosti. Opiskelijat kokivat myös työnhakutaitonsa hyväksi (46%) tai vähintään kohtalaiseksi (35%). Liiketoiminnan, media-alan sekä tekniikan alojen opiskelijoissa oli eniten vastaajia, jotka kokivat työnhakutaitonsa heikohkoiksi. Epävarmuus tai oma kokemus heikoista työelämätaidoista näyttää vastausten perusteella korreloivan vastaajan nuoren iän (alle 29- vuotiaat) kanssa, joskin vastauksissa näkyi myös se, että myös yli 40-vuotiailla opiskelijoilla kokemukset omista urataidoista olivat heikommat.

Opiskelijoista alle puolet tiesi, että opettajilta voi pyytää vinkkejä työelämäkontakteihin ja alle neljänneksellä oli tieto, että heillä on mahdollisuus pyytää opettajilta suosituksia CV:seen.

Tamk Urapalveluista työnhakuun tiesi saavansa apua vajaa puolet opiskelijoista ja Urapalvelut olivat vastausten perusteella tutuimmat tekniikan, liiketoiminnan sekä media-alojen keskuudessa. Opiskelijoista noin puolet tiesi myös voivansa saada apua opiskelijan tukipalveluista mutta vastaajista yli kolmannes ei tiennyt voivansa saada tukea yllä mainituilla tavoilla.

Tutkimusjoukon vastausten perusteella näyttäisi siltä, että tietyt teemat toistuvat enemmän tietyillä aloilla. Sosiaalialojen opiskelijat kokivat oman osaamisen tunnistamisen useammin hyväksi ja arvioivat myös uratavoitteiden asettamisen useammin helpommaksi. Liiketoiminnan sekä median alojen vastaajat taas kokivat muita aloja useammin tunnistavansa omat uratavoitteensa jokseenkin huonosti ja näissä vastaajissa oli myös eniten arvioita omista heikohkoista tai huonoista työnhakutaidoista.

Nykyisen omaan osaamiseen ja urataitoihin liittyvän tuen ammattikorkeakoululta riittävämpänä kokivat sosiaalialojen opiskelijat (40%), kun taas esimerkiksi tekniikan alojen opiskelijoista alle neljännes (15 %) oli sitä mieltä, että nykyinen tuki riittää. Vastaajien omat arviot oman osaamisen tunnistamisesta ja työnhakutaidoista korreloivat myös toiveiden kanssa. Eniten toivottiin tukea omaan urasuunnittelun tueksi ja tavoitteiden asettamiseen erityisesti liiketoiminnan, median (73%) sekä tekniikan (58%) aloilla. Harjoitteet tai muu apu oman osaamisen tunnistamiseen oli myös toivottu tukimuoto. Opiskelijat toivoisivat myös tukea työnhakutaitojen vahvistamiseen sekä verkostoitumiseen. Verkostoitumisen yhteydessä opiskelijat mainitsivat esimerkiksi uratapahtumat, yrityseshittelyt tai alumnien vierailut. Haastateltavat nostivat verkostoitumisen yhteydessä esiin myös oikea-aikaisuuden – potentiaalisia harjoittelupaikkoja esitellään ja yritysten tai alumnien vierailuja toteutetaan, mutta ne pitäisi ajoittaa paremmin opiskelijoiden harjoittelun aloittamiseen;

”Esimerkiks kun koulu alotetaan, on alumneja käymässä. Hehän kertoo aina, et meille pääsee sit harkkaan. Joo okei, siit on sit taas, jos alotat koulun elokuussa, sitä harkkaa aletaan etsimään joskus maaliskuussa niin siinä on vähän väliä” (H2)

”Ehkä niin keskitetympin niitä, niitä tuli niin tipotellusti koko kevään mittaen mitä löyty niitä paikkoja. Yrityksiä, nyt ku tietäis selkeemmin, et mitä hakee. Et sit just vaikka, jos helmi maaliskuussa löysi jonkun paikan ja sitten vasta huhti-toukuussa jonkun toisen paikan, mitä olisi voinut kannattaa hakea jo silloin alkukeväästä, niin se tietenkkin vähän mietitytti, että olisiko voinut päästä, jos olisi hakenut aikaisemmin. Mutta sille ei enää siinä vaiheessa loppukeväästä voinut mitään” (H1)

Opiskelijoista muutama mainitsi myös toiveena sen, että harjoittelujen suorittamisen ajankohdassa voisi olla enemmän joustoa. Vastaajat toivoivat selkeämpiä harjoitteluraporttien ohjeita ja tehtävien rakennetta – osa opiskelijoista koki raporttien olevan hankalia täyttää tai niiden palautusaikataulujen olevan epä johdonmukaisia. Yksi opiskelija nosti esiin ehdotuksen siitä, että harjoittelun väliarviointi voisi olla opettajan ja opiskelijan välinen ja myös opettajan soittoa harjoittelun lopuksi ohjaajalle ehdotettiin yhtenä vaihtoehtona raporteille.

6.3 Kokemukset harjoittelun aloittamisesta

Kyselytutkimukseen osallistuneista opiskelijoista suurin osa koki harjoittelun suorittamisen tuntuvan helpolta (26 %) tai ei helpolta eikä vaikealta (30 %). Jokseenkin vaikeaksi tai hyvin vaikeaksi harjoittelun suorittaminen koettiin erityisesti alle 29-vuotiaiden ja vastaavasti yli 40-vuotiaiden opiskelijoiden keskuudessa. Avoimeen vaihtoehtoon vastanneet kertoivat kokevansa itse harjoittelun suorittamisen helpoksi, mutta prosessin aloittamisen ja erityisesti paikan etsimisen hyvin vaikeaksi, ”lähes mahdottomaksi”. Harjoittelun suorittaminen tuntui yhdelle vastaajalle myös erittäin haastavalta siksi, että harjoittelun vuoksi joutuu asumaan muualla kuin kotona pitkän matkan takia.

Opiskelijoille esitettyjen väittämien (liite 2, kysymys 20) avulla pyysin vastaajia arvioimaan, kuinka samaa tai eri mieltä he olivat harjoittelun aloittamiseen liittyviä toimenpiteitä koskevista väittämistä. Väittämien avulla saadut vastaukset ovat samansuuntaisia muun aineiston kanssa ja tuloksissa korostuu opiskelijoiden kokemus siitä, että oppilaitokselta saatu tuki on koettu vaihtelevaksi. Väittämien perusteella opiskelijat olivat kokeneet saaneensa vähiten tukea harjoittelupaikan etsimiseen ja myös tiedonsaanti avoimista harjoittelupaikoista koettiin enemmän riittämättömäksi, kuin riittäväksi. Kokemus tiedonsaannista avoimien harjoittelupaikkojen osalta jakautui hyvin tasaisesti opiskelijoiden kesken – hieman alle puolet arvioi tiedonsaannin riittävämmän puolelle ja toinen puolisko riittämättömän puolelle, osa (19 %) ei osannut sanoa. Haastatteluiden kautta tekemäni havainnot tukevat väittämien kautta ilmenneitä tuloksia.

Harjoittelun tavoitteista saatu tieto, tavoitteiden ja tehtävänantojen selkeys sekä omien henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettaminen tuntui erityisen vaikealle noin kymmenesosalle opiskelijoista mutta suurimmalle osalle ne tuntuivat jokseenkin helpolle tai jokseenkin vaikealta. Tyytyväisimpiä harjoittelun tavoitteista saatuihin tietoihin olivat sosiaalialojen opiskelijat. Tehtävänannot tuntuivat selkeimmiltä liiketoiminnan ja median alojen opiskelijoiden mielestä,

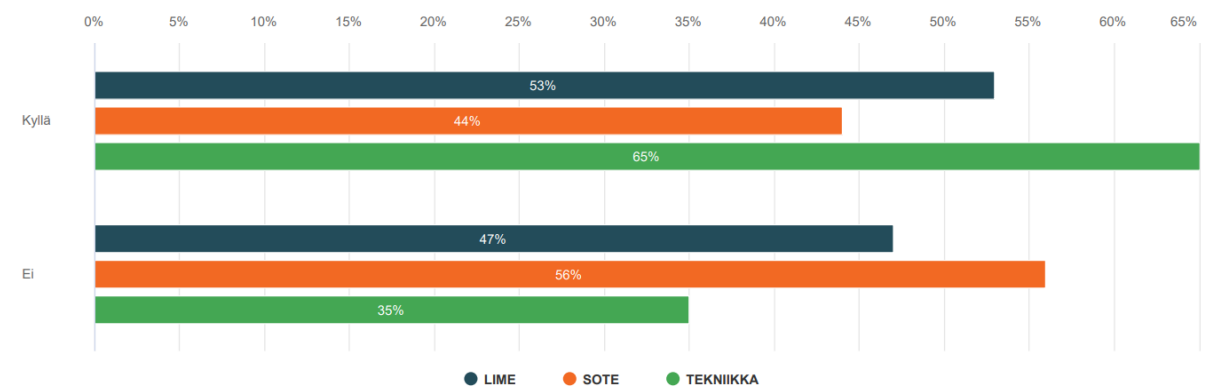
kun taas henkilökohtaisten oppimistavoitteiden asettaminen koettiin jokseenkin helppona tasaisesti kaikissa tutkinto-ohjelmissa. Oppilaitokselta saadun tuen tavoitteiden asettamiseen, lomakkeiden täyttämiseen sekä tuen harjoittelupaikkojen etsimiseen koki riittämättömäksi lähes neljännes opiskelijoista.

6.4 Harjoittelupaikkojen etsiminen

Hieman yli puolella kaikista vastaajista (56%) oli ollut vaikeuksia löytää itselleen harjoittelupaikkoja. Alakohtaisesti tarkasteltuna eniten haasteita harjoittelupaikan löytämisessä oli tekniikan- sekä liiketoiminnan ja median aloilla (kts kuva alla, liite 4).

21. Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikka/harjoittelupaikkoja:

Vastaajien määrä: 57

Liite 4. Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikkoja, alakohtainen erittely.

Vastaajista noin neljännes koki, että harjoitteluiden suorittamisesta saattaisivat aiheuttaa ainakin viivästymistä opintoihin tai opinnot saattaisivat keskeytyä. Alakohtaisesti tarkasteltuna sosiaalialojen opiskelijoissa oli eniten vastaajia, jotka kokivat, että harjoitteluiden toteutumisen ongelmat voisivat aiheuttaa opintojen keskeytymisen, kun taas tekniikka-, liiketoiminta sekä media-aloilla koettiin, etteivät ongelmat harjoittelussa aiheuta vaaraa opintojen keskeytymiseen. Osa opiskelijoista (31%) ei osannut sanoa, olisiko harjoitteluiden toteutumisella vaikutusta opintoihin.

Tietoa uusista työ- tai harjoittelupaikoista oli löydetty eniten itse etsimällä ja tässä miespuoleiset opiskelijat vaikuttivat olleen hieman aktiivisempia. Tätä voivat osaltaan selittää esimerkiksi alakohtaiset erot; tekniikan alojen vastaajat olivat pääosin miehiä ja paikat etsitään itse, kun

taas sosiaalialojen vastaajista suurin osa naisia ja näistä harjoittelupaikoista valtaosa kulkee Jobbiili-alustan kautta. Opiskelijoista lähes puolet oli saanut tietoa opettajilta sekä osa muilta opiskelijoilta (30%) erityisesti liiketoiminnan, median sekä tekniikan aloilla.

Sähköpostin ja Moodlen kautta tietoa harjoittelupaikoista oli saanut vajaa kolmannes opiskelijoista. Havaintojeni perusteella sähköposteihin ja moodlealustoihin sekä muihin viestintäkanaviin liittyvä pirstaleisuus koetaan haastavana asiana. Opiskelijoiden kanssa käytyjen keskustelujen perusteella liiallinen informaatio yhtäaikaaisesti monesta eri kanavasta voi vähentää kiinnostusta lukea asioista tarkemmin ja tällöin itselle hyödylliset uutiset saattavat mennä sivu suun.

JobTeaser- ja Jobbiili-kanavien kautta tietoa uusista paikoista oli saanut vain neljännes. Aineistoni ja havaintojeni perusteella vaikuttaisikin siltä, että JobTeaser ei kanavana vielä tavoita opettajia eikä opiskelijoita riittävän laajasti. Ne opiskelijat, jotka olivat kuulleet ja löytäneet tiensä JobTeaseriin, kokivat sivuston pääosin positiivisena, joskaan sivustolta ei välttämättä ollut löytynyt itselle sopivaa harjoittelupaikkaa. Tähän syytä olivat olleet esimerkiksi se, ettei oman kiinnostuksen mukaisia paikkoja löytynyt sivustolta ja koettiin, että niitä oli niukasti.

”Aika paljon lähetin hakemuksia, ni Tamkilla on tää erittäin hyvä sovellus JobTeaser, mä kyl pidän siitä mut, ei senkään kautta oikeastaan mitään oo napannut.” (H2)

Tietoa uusista avoimista paikoista oli lisäksi löydetty LinkedInistä, Facebookista ja TE-palveluiden kautta. Yksi vastaaja oli tehnyt harjoittelun omalla työpaikallaan. Uratapahtumien kautta tietoa olivat saaneet tekniikan (27 %) ja liiketoiminnan- sekä media-alojen (13 %) opiskelijat. Huomionarvoinen havainto mielestäni oli se, että yksikään sosiaalialan vastaajista ei ollut saanut tietoa paikoista uratapahtumista ja mietin, että eikö sotealalla järjestetä uratapahtumia? Vastaavasti alumneilta tietoa oli saanut vain yksi liiketoiminnan/media-alan opiskelija.

6.5 Harjoittelupaikan löytämistä edistävät ja estävät tekijät

Opinnäytetyön yksi keskeisimmistä kysymyksistä oli selvittää, mitkä tekijät estävät tai edistävät harjoittelupaikan saamista. Tätä varten selvitin myös, että millaista tietoa harjoitteluun liittyvistä asioista toivotaan ja keneltä.

Tietoa uusista harjoittelupaikoista toivottiin eniten tutkinto-ohjelmien opettajilta, vanhemmilta opiskelijoilta ja alumneilta. Monien vastaajien kokemusten mukaan tietoa oli aiemminkin saatu

hyvin opettajilta ja tämän toivottiin jatkuvan. Opiskelijoiden kokemukset tiedonsaannista jautuivat puolin ja toisin; vastaajien joukossa oli myös opiskelijoita, jotka kokivat, ettei oppilaitoksesta ollut saanut mitään tukea harjoittelupaikan etsimiseen ja tämän toivottiin muuttuvan.

”Harjoitteluissa tulisi olla enemmän tukea ja ohjausta ja aiemmassa vaiheessa.”
(kyselyyn vastaaja, anonyymi)

”Harjoitteluista voisi infoja pitää siten, että niistä ilmoitetaan ja ajoissa, ei pidetä muiden tuntien aikana ja ennen kaikkea merkataan ne infot oikeaan aikaan.” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

Opiskelijat ehdottivat tiedon lisäämisen keinoiksi rekrytointitapahtumia, tiedottamista sähköpostitse ja sosiaalisessa mediassa, suoraa tietoa myös yrityksiltä itseltään tai esimerkiksi yritys-yhteistyöhenkilöltä, jonka voisi välittää opiskelijoille tietoa paikoista, joissa tarvitaan harjoittelijoita. Yksi opiskelija totesi, että webinaarit voisivat olla kivoja ja toinen oli sitä mieltä, että tiedottaminen ei auta, mikäli harjoittelupaikkoja ei tule lisää.

”Koulun kautta. Olisi joku portaali missä olisi tietoa mahdollisista alan työ- ja harjoittelupaikoista. Esim. missä aiemmat opiskelijat ovat olleet.” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

”Esimerkiksi keskitetty harjoittelupaikkojen hakupalvelu, mihin yritykset voisivat listata vapaita paikkoja.” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

”Toivoisin saavani tietoja harjoittelupaikoista enemmän vanhemmilta opiskelijoilta ja alumneilta” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

”Nykyiset väylät on hyvät, mutta omalla alalla olisi mukava myös kuulla alumneja” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

”Moni opiskelija varmaan tulee muualta, mäkään en ole tamperelainen niin mä en tunne Tampereen alueen yrityksiä. Yksi opettaja laittoi, vinkkasi yhtä yritystä mikä olisi, voisi kaivata- et mun osaamiselle olisi voinut olla hyötyä siellä. Että tällaisia niinku yhteyksiä eri yrityksiin, kun ei googlaamalla saa kun vaan niin rajatusti kuitenkin niitä haettua, että mihin kannattaa hakea. Et se mihin haluaisi erikoistua justiin niin minkälaisiin paikkoihin ja jo ehkä jopa keneen kannattaa ottaa yhteyttä, edellisiä opiskelijoita, alumneja, tällaisia.”(H1)

”Se jotenki tosi paljon opiskelijoiden kesken, niinku suusta suuhun se tieto siellä kulkee. Niin sekin, että jos kaiken sen tiedon saisi vaikka jonnekin kaikkien nähtävälle. Niin sekin varmasti auttaisi paljon. Eli siinä on vähän enemmän organisointia ja kuka semmoisen haluaa tehdä mutta että onko se tieto olemassa mitä paikkoja on, mutta kukaan ei vaan niinku viitti kerää sitä tietoa yhteen.”(H2)

”Olis hienoa, että voitais olla avoimia ja rehellisiä siitä millaisia harkkapaikat ja niiden toiminta on, ja että heille sais antaa palautetta.” (kyselyyn vastaaja, anonyymi)

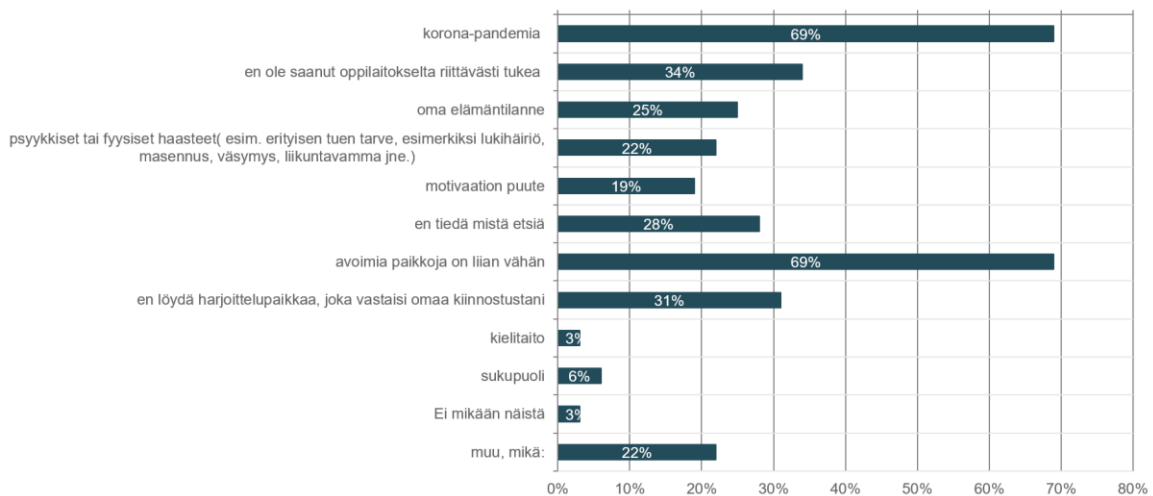
Vastauksista nousi vahvasti esiin opiskelijoiden toive siitä, että mahdollisista harjoittelupaikoista voisi olla saatavilla listauksia tai ns ”tietopankki” yrityksistä sekä työnantajista, jotka ovat aiemmin ottaneet harjoittelijoita tai missä on ollut opiskelijoita joskus harjoitteluissa. Osa opiskelijoista myös toivoi esimerkiksi sivustoa tai hakupalvelua, johon työnantajat voisivat ilmoittaa avoimia paikkoja; tämä tukee aineiston tuloksia siinä, että kaikki opiskelijat eivät tiedä tällaisen palvelun jo olevan olemassa - JobTeaser ei alustana vielä tavoita opiskelijoita riittävästi. Osa kyselyyn vastanneista koki, että nykyiset toimet tai yllä mainitut (kts edellinen kappale) ovat riittäneet hyvin. Muutama vastaaja ei osannut sanoa, mitä kautta toivoisi tietoa.

Harjoittelupaikkojen löytämistä vaikeuttaviksi asioiksi opiskelijat kokivat koronapandemian (69%), liian vähäisen harjoittelupaikkojen määrän (69 %) ja esimerkiksi sen, ettei omia kiinnostuksen kohteita vastaavaa harjoittelupaikkaa löydy (kts kuva alla, liite 5).

Millaisten asioiden koet vaikeuttaneen harjoittelupaikan löytämistä?

Valitse vaihtoehdoista itsellesi sopivin tai useampi sopiva vaihtoehto. Voit myös valita Muu- vaihtoehdon, jolloin pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

Vastaajien määrä: 32, valittujen vastausten lukumäärä: 106

Liite 5. Harjoittelupaikkojen löytämistä vaikeuttavia asioita. Monivalintakysymys.

Harjoitteluun ei haluttu mennä, jos koettiin, ettei siitä ole itselle hyötyä tai paikassa ei ole mahdollisuuksia oppia uutta. Oma elämäntilanne, psyykkiset tai fyysiset haasteet sekä motivaation puute koettiin myös paikkojen löytämistä vaikeuttaviksi tekijöiksi (liite 5). Sukupuolen (6 %) harjoittelujen löytämistä vaikeuttavaksi tekijäksi kokivat nais- ja muunsukupuoliset vastaajat. Harjoitteluun liittyvien dokumenttien pyörittelyn koki hankalaksi muutama opiskelija. Ei lienee

tule yllätyksenä, että koronapandemian tuomat haasteet paikkojen löytämisessä näkyivät eniten mediapuolen ja liiketoiminnan (100 %) sekä tekniikan alojen (71 %) opiskelijoiden vastauksissa.

Haastateltavat kuvasivat harjoittelupaikkojen löytämisen haasteiden aiheuttavan ahdistusta, stressiä ja vaikuttavan negatiivisesti omaan jaksamiseen sekä ajatuksiin omasta valmistumisesta;

”Oon niitä hakemuksia lähettänyt siis aivan aivan niinku järjettömän määrän eikä mistään koskaan napannut. Mä aloin vähän masentua et nyt niinku jumankauta et nyt pitää oikeasti et mä en valmistu tästä koulusta ikinä. Tää oli tosiaan viime syksystä kevääseen.” (H2)

”Ei mistään nappaa mitään, et alko vähän miettiä että onko tää niinku, tämä oli turhaa tää mun koulutus että kun ketään ei näytä kiinnostavan tää. Et mikä homma. Mä aloin suunnittelemaan sen niin pitkälle, että siis mä teen harkan periaatteessa koululle, mä vaan niinkun kirjoitan semmoisen niinku jonkun nelkyt sivuu jotain tekstiä jonnekin, mikä taas ei niinku edistä mun hommaa millään tavalla mutta mä saan paperit, mä pääsen helvettiin täältä. Voin suunnitella vaikka uutta elämää, koska tää ei selkeästi toimi näin. Mut sit se nappas se harkkapaikka. ja sitten se on vaan niinku, kyllä niinku se periaatteessa pelasti koko homman. Muuten oisin vaan kirjottanu sen, tuota yhtäkkiä vaan pois ja en ole varmaan koskaan tulevaisuudessa enää katsoisi (ala)tutkintoa päinkään. Se on niin vahva se kokemus, että kun ketään ei tiiäksä kiinnosta sun osaaminen.”(H2)

”Tuli mieleen tuossa silleen, että kun viime kesänäkin kun ei saanut niitä paikkoja ja se oli niin kuin se on todella stressaavaa hakea ja ja kaikkee niin siinä vaiheessa sen ylimääräisen avun hakeminen tuntuu tosi työläältä. Tälleen nyt kun on työpaikka, niin sittenhän ajattelee, että sen kun vaan hakee koulun urapalveluista apua mutta siinä vaiheessa se voi tuntuu tosi työläältä. Se miten sitä helpottaisi ehkä, niin jotenkin korona vaikutti kaikkeen, niin se tota sen helpottaminen jollain tapaa. Niihin oppilaisiin, jotka ei ole saanut mitään niin niihin saada yhteys ehkä.”(H1)

”Sieltä ei kuulunut mitään ja niinku aloin luovuttaa jo, että ei tässä voi oikein mitään tehdä. Mä soitin mun opolle pitkän, varmaan tunnin puhelun, missä mä avauduin tästä et mä oon oikeasti niinku täysipäiväisesti ja pari kuukautta ettinyt työharjoittelupaikkaa, mä en vaan yksinkertaisesti löydä sitä. Ja mä sanoin, että mä kieltäydyn tekemästä työharjoittelua, mistä mulle ei ole mitään hyötyä eli mä en mene tekemään semmoista mitä mä tein silloin ekana vuonna. Että mä haluan että se on oikeasti työharjoittelu missä mä saan työelämätaitoja, verkostoitumista, opin asioita ja siitä minun omasta alasta ja erikoistumista. Enkä vaan tee sitä silleen, että me hoidetaan tämä alta ja kärvistellään se, et ahdistaa, niiku ahdistus vaan tässä” (H3)

Tekniikan, liiketoiminnan ja media-alojen opiskelijoista noin kolmannes koki haasteeksi sen, ettei tiedä mistä paikkoja voisi etsiä. Sosiaalialoilla tätä haastetta ei ollut yhtä voimakkaasti

nähtävissä, vaan suuremmaksi haasteeksi sosiaalialojen opiskelijat kokivat sen, että tarjolla olevien avoimien harjoittelupaikkojen määrä on liian vähäinen verrattuna opiskelijoiden määrään.

Avoimien vastausten ja haastattelujen perusteella myös palkkatoiveiden koettiin vaikeuttavan harjoittelupaikan saamista tai palkattoman harjoittelun vaikuttavan omaan motivaatioon tai mahdollisuuksiin ottaa paikka vastaan. Tässä yhteydessä muutamat opiskelijat toivat esiin myös etäisyyksiin liittyvät haasteet eli pitkät matkat harjoittelupaikkoihin sekä toimeentulon merkityksen.

”Jos oisin suostunut mikä tahansa menemään vaan ilman palkkaa duuniin niin kyllä mä varmaan olisin saanut harjoittelupaikan, mutta en halua tehdä semmosta” (H2)

”Tarjolla palkattomia harjoitteluita, joita ei ole mitään mahdollisuutta ottaa vastaan. Palkattomat harjoittelut pitäisi kieltää koulun puolesta ja tehdä aktiivisesti töitä niitä vastaan.” (kyselyyn vastaaja, anonymi)

”Enemmän verkostoitumista ja oppilaitosyhteistöitä työnantajien kanssa. Koulun puolelta pitää tulla selkeä viesti, että korkeakoulumaailmassa aikuisten ihmisten suorittamat harjoittelut eivät saa olla palkattomia.” (kyselyyn vastaaja, anonymi)

Vastausten perusteella opiskelijoiden mielestä harjoittelusta maksettavan korvauksen summan ei tarvitsisi vastata täyttä palkkaa, mutta he toivoisivat harjoitteluista edes jonkin verran korvauksia. Haastateltaville harjoittelussa suoritetusta työstä saatu palkka toi lisää motivaatiota työhön ja myös helpotti harjoittelun suorittamista toimeentulon näkökulmasta.

”Aika harva ihminen, ihan sama mitä väittää, mutta aika harvassa on ne, jotka tekisi työtänsä ilman et ne sais siitä palkkaa. Ihan samalla lailla se harjoittelu menee ja sitten jos sitä perustellaan sillä, kun saa opintotukea ja saa lainaa ja tämä on niinkun sijoitus - joo, mut kun alkaa laskemaan auki mitä se tarkoittaa käytännössä, ni se on 3 € tuntipalkkaa mitä sä teet siinä. ja sitten sun pitäisi kuitenkin tehdä oikeita töitä siihen päälle, et sä saat siitä kunnan rahaa ja saat maksettua sitten sun tota asumiseen ja elämiseen.” (H2)

Virolaisen (2006, 88-90) mukaan harjoittelusta maksettava palkka kertoo opiskelijoille työn arvostuksesta ja voi lisätä motivaatiota harjoittelun suorittamiseen. Kehittävän harjoittelun aikana tekemäni tutkinto-ohjelmien kartoituksen sekä havaintojeni perusteella TAMKin useimilla tutkinto-ohjelmilla ei ole yhtenäisiä linjauksia harjoitteluista maksettaville korvauksille tai linjauksien soveltamisessa on eroja. Palkkojen ja ohjauksen kytkeminen harjoitteluihin ei

kuitenkaan ole ongelmatonta vaan se edellyttää rakenteisiin puuttumista sekä uusien diskursioiden luomista - uuden harjoittelukulttuurin rakentamista (Virolainen 2006, 88-90).

Tosin palkkakaan yksinään ei ole riittävä motivaattori, vaan harjoittelusta on korvauksen lisäksi saatava oikeanlaista kokemusta; yhdellä haastateltavalla olisi ollut mahdollisuus tehdä harjoittelua alaan nähden hyvällä (opiskelijan itse kuvailema määrite palkan tasosta) harjoittelupalkalla, mutta opiskelija ei kokenut työpaikalla annettujen työtehtävien vastaavan sitä, millaista työtä hänelle oli luvattu. Tästä syystä opiskelija lopetti kyseisen harjoittelun ja siirtyi palkattomaan harjoitteluun toiseen firmaan, jossa hän sai tehdä oppimistavoitteidensa mukaista työtä;

” Ja mä sanoin, että en mä tule ikävä kyllä jatkamaan ja mua ei voisi vähempää kiinnostaa se raha, että työharjoittelussa isoin asia on se työharjoittelun kokemus.”(H3)

Opiskelijoiden näkemykset siitä, miten tietoa uusista paikoista haluttiin, näkyivät samankaltaisina, kun kysyin harjoittelupaikkojen löytämistä helpottavista asioista. Harjoittelupaikkojen löytämistä helpottaviksi tekijöiksi koettiin saavutettavat listaukset erilaisista mahdollisista harjoittelupaikoista, verkostoitumisen tukeminen ja informaatio. Yksi opiskelija vastasi, että anonyymi työnhaku olisi paikan saamista helpottava tekijä. Opiskelijat nostivat esiin harjoitteluiden ajankohdan vaikutukset paikan löytymiseen. Osalle opiskelijoista oli tärkeää myös paikan löytäminen läheltä omaa asuinpaikkakuntaa. Harjoitteluista saatava korvaus voisikin helpottaa kauempana olevan avoimen harjoittelupaikan vastaanottamista. Opiskelijoilla ei aina ole mahdollisuutta ottaa palkatonta paikkaa vastaan, etenkin silloin, jos matkakustannukset harjoittelupaikkaan olivat korkeat.

Yhteistyötä työelämän ja oppilaitoksen välillä toivottiin myös lisää. Airila, Mattila-Holappa, Kurki ja Nykänen (2019, 28) toteavat, että opiskelijan kannalta työpaikkojen sekä oppilaitosten toimijoiden yhteinen ymmärrys oppimisen tavoitteista, arvioinnista sekä opiskelijan osaamisen kehittymistä tukevista menetelmistä on hyvin tärkeää. Sujuva yhteistyö oppilaitosten ja työpaikkojen välillä on edellytys opiskelijan oppimiselle ja kehittymiselle sekä auttaa siirtymiä koulutuksesta työelämään. Tiivis ja toimiva yhteistyö lisää myös ammatillisten opettajien työelämäntuntemusta, heidän ymmärrystään työn muutoksista ja työelämän mukana muuttuvista ammatillisista vaatimuksista. (Airila, Mattila-Holappa, Kurki & Nykänen 2019, 28.)

Havaintojeni mukaan työelämäyhteistyötä pyritään toteuttamaan TAMK:n tutkinto-ohjelmissa paljon, mutta vastausten perusteella kehitettävää on vielä. Närepalon (2019, 69) tutkimuksessa ilmeni, että esimerkiksi käsitykset työpaikkaohjaukseen liittyvistä vastuista jakautuivat koskemaan useampaa toimijaa. Asiantuntijoiden mielipiteet painottuivat siihen, että oppilaitokset ovat vastuussa työpaikkaohjaajien perehdyttämisessä, mutta työpaikkaohjaajan vastuulla on raportointi työpaikalla tapahtuneen harjoittelun raportoinnista. Työpaikkaohjaajat taas kokivat vastuunsa suurena ja opetushenkilöstön tuen vähäisenä. Tutkimus osoitti, että eri toimijoilla on ristiriitaiset käsitykset siitä, kenelle vastuu työharjoittelun sujumisen raportoinnista kuuluu. Närepalo tutki työpaikkaohjausta ammattikoulujen harjoittelussa, mutta samat haasteet voivat näkyä myös ammattikorkeakoulutasolla. Olen Närepalon kanssa samaa mieltä siitä, että opettajien ja työpaikkaohjaajien keskinäiset vastuut vaativat vielä kehittämistä, jotta toimijoiden kesken voidaan luoda parempi yhteinen ymmärrys kunkin osallistujan vastuualueista.

Opiskelijat kokivat, että ammattikorkeakoululta saatava tieto ja tuki esimerkiksi työnhaku- ja työelämätaitojen vahvistamiseen helpottaisi paikkojen löytämistä sekä myös auttaisi opiskelijaa pitämään kiinni omista oikeuksistaan. Aiemmalla työkokemuksella koettiin olevan merkitystä ja kaikki haastateltavat kertoivat oman aiemman työkokemuksensa helpottaneen paikkojen hakemista merkittävästi.

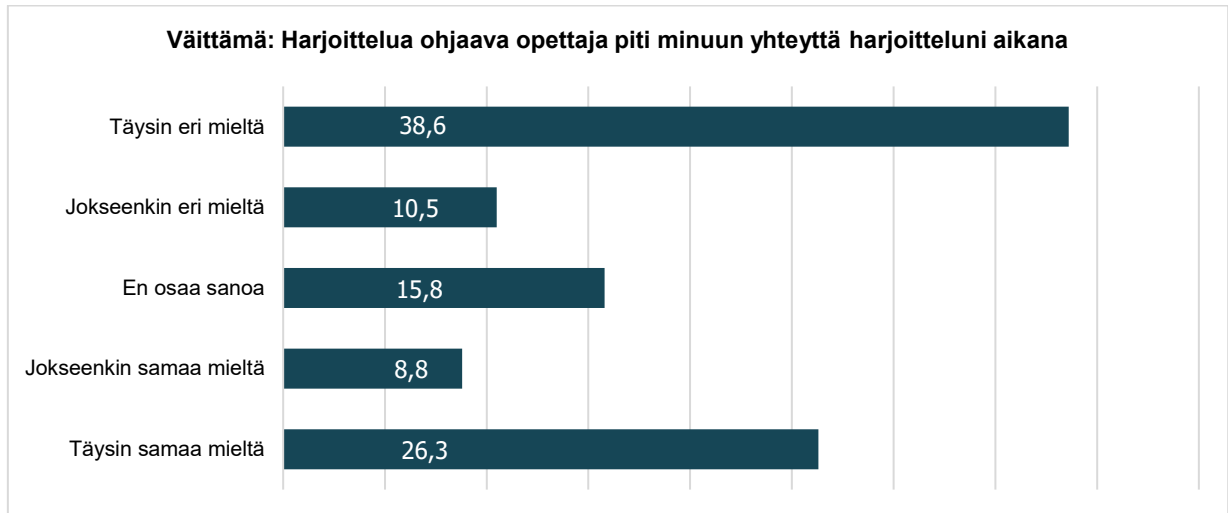
Haastateltavat olivat löytäneet harjoittelupaikkansa haasteiden jälkeen lopulta esimerkiksi TAMK:n omista harjoittelupaikoista tai tuttujen yrittäjien, opiskelukavereiden tai aiempien työelämäkontaktien kautta.

6.6 Kokemukset harjoitteluiden aikana

Harjoittelukokemuksia kartoittavassa kyselyn osassa esitin jälleen harjoitteluihin liittyviä väittämiä opiskelijoille ja pyysin heitä arvioimaan, kuinka samaa tai eri mieltä he olivat väittämistä. (liite 2, kysymys 33) Riittävästi perehdytystä työpaikalla kokivat saaneensa eniten tekniikan alan opiskelijat ja vähiten perehdytystä kokivat saaneensa sosiaalialan opiskelijat. Opiskelijoista noin puolet olivat kokeneet perehdytyksen enemmän riittäväksi kuin riittämättömäksi. Pieni osa ei osannut arvioida perehdytyksen riittävyttä, mutta hieman alle neljänneksen mielestä se oli riittämätöntä. Vastaajista useammin miespuoleinen (66 %) opiskelija koki saaneensa riittävämpää perehdytystä verrattuna nais- sekä muun sukupuoleisten opiskelijoiden vastauksiin. Ikävertailun perusteella alle 29-vuotiaat opiskelijat olivat kokeneet useimmin saaneensa

riittävää perehdytystä, ja perehdytyksen määrä näytti korreloivan niin, että mitä nuorempi opiskelija oli, sen enemmän koettiin saavan perehdytystä.

Tukea työpaikkaohjaajalta koki saaneensa useimmin miespuoleinen tekniikan alan opiskelija. Työpaikkaohjaajan tuen arvioi enemmän riittäväksi kuin riittämättömäksi hieman yli puolet kaikista opiskelijoista. Sosiaalialojen opiskelijoissa oli eniten vastaajia, jotka arvioivat työpaikkaohjaajalta saadun tuen jokseenkin riittämättömäksi.

Liite 6. Väittämä ohjaavan opettajan yhteydenpidosta.

Harjoittelun ohjaavan opettajan yhteydenpitoa koskevan väittämän kautta selvisi, että ohjaavan opettajan yhteydenpitoa opiskelijaan päin ei koettu aina toteutuvan. (liite 6) Riittävämmäksi opettajan yhteydenpito koettiin sosiaalialoilla ja nais- sekä muun sukupuoleisten opiskelijoiden kohdalla. Miespuoleisista opiskelijoista yli puolet olivat kokeneet opettajan yhteydenpidon enemmän riittämättömäksi kuin riittäväksi ja ikävertailu osoitti, että vähiten kokemuksia riittävästä yhteydenpidosta oli alle 29-vuotiailla opiskelijoilla. Määrällisesti tämän väittämän kohdalla erot olivat suurimpia ja kokonaisuudessaan 38 % tekniikan, liiketoiminnan sekä media-alojen vastaajista koki olevansa täysin eri mieltä väittämän kanssa, kun taas sosiaalialojen opiskelijoista yksikään ei ollut valinnut ”täysin eri mieltä”- vaihtoehtoa.

Saatujen työtehtävien sopimisen omiin tavoitteisiin koki väittämien perusteella useammin miespuoleinen opiskelija. Sosiaalialojen opiskelijoista noin kymmenes ei ollut kokenut saaneensa harjoittelun aikana riittävästi omiin tavoitteisiin sopivia työtehtäviä. Miespuoleiset opiskelijat olivat myös kokeneet saaneensa nais- ja muun sukupuoleisiin opiskelijoihin verrattuna

enemmän riittävää palautetta työpaikkaohjaajalta. Työpaikkaohjaajalta saatu palaute koettiin kuitenkin yleisesti hieman enemmän riittäväksi, kuin riittämättömäksi.

Opettajalta saadun palautteen kohdalla tulokset olivat päinvastaisia – riittävää palautetta opettajilta sai (8,8% täysin samaa mieltä vs. 38 % täysin eri mieltä) pienempi osa opiskelijoista ja useammin naisopiskelija. Ikävertailun perusteella alle 29- vuotiaat opiskelijat kokivat saaneensa opettajalta vähiten palautetta. Tulos on mielenkiintoinen ja se herättää pohtimaan useampaa teemaa, kuten sitä, että miten väittämä ymmärrettiin ja millaista palautetta opettajilta odotetaan tai saadaan. Tulosta haastaa se, että kysymys on enemmän määrällinen kuin laadullinen ja jättää paljon varaa arvailuille tai tulkinnalle.

Tulosten perusteella harjoittelu oli vahvistanut opiskelijoiden oman alan osaamista tasaisesti kaikissa sukupuolissa ja myös aloittain. Kokemukset liittyen oman alan osaamisen vahvistumiseen olivat positiivisempia kuin muiden väittämien kohdalla. Harjoittelu lisäsi motivaatiota opiskella erityisesti sosiaalialoilla ja sukupuolittain tarkasteltuna eniten erimieltä motivaation lisääntymisestä harjoittelun aikana olivat muunsukupuoliset opiskelijat.

Kokemukset harjoittelun vaikutuksista jakautuivat melko tasaisesti sekä motivaatiota lisäävään että vähentävään kokemukseen. Itseluottamus vahvistui harjoittelun aikana eniten liiketoiminnan sekä media-alan opiskelijoilla, kun taas sosiaalialojen opiskelijoilla tulos oli päinvastaisempi. Kokonaisuudessaan vastaajista hieman yli puolet arvioivat, että harjoittelu enemmän vahvisti kuin heikensi itseluottamusta.

Miespuoleiset opiskelijat arvioivat kokeneensa eniten hyväksytyksi tulemisen ja joukkoon kuulumisen tunteita ja tämä näkyy myös alakohtaisesti vertailtuna vastauksissa. Tekniikan aloilla kokemus oli vahvin, kun taas sosiaalialojen vastaajissa oli huomattava osa (sosiaalialojen vastaajista 18% täysin eri mieltä, muiden alojen vastaajista 0%) koki päinvastoin.

Harjoittelu lisäsi halua siirtyä työelämään melko tasaisesti joka alalla, joskin sosiaalialojen opiskelijoista löytyi enemmän niitä, jotka olivat täysin eri mieltä siitä, että harjoittelu olisi lisännyt heidän haluaan siirtyä työelämään. Harjoittelun vaikutuksia työnsaantiin tuntui olevan vaikeampi arvioida ja moni opiskelija ei osannut esimerkiksi sanoa, saattaisiko harjoittelun myötä saada töitä.

Opiskelijoista useammin miespuoleinen vastaaja koki, että harjoittelun kautta voisi saada töitä. Miespuoleiset opiskelijat olivatkin hieman nais- ja muun sukupuoleisia opiskelijoita useammin

saaneet töitä harjoittelun myötä. Vastaajista kuitenkin lähes kolmannes oli täysin eri mieltä eli työtä ei tarjottu harjoittelun myötä. Sosiaalialojen vastaajissa (43%) oli eniten niitä opiskelijoita, jotka eivät olleet saaneet työpaikkaa harjoittelun myötä. Opiskelijoiden vastausten perusteella työtä tarjottiin todennäköisemmin alle 29-vuotiaille kuin tätä vanhemmille opiskelijoille (vähiten yli 40-vuotiaille).

Haastateltavat kuvasivat harjoittelusta toivottuja sekä saatuja kokemuksia ja motivaatioon vaikuttavia tekijöitä esimerkiksi seuraavin tavoin;

”Se, että siinä pääsee vahvistamaan niitä taitoja mitä on koulussa harjoiteltu, tekee sitä työtä, pääsee siihen työelämään. koulussa mun mielestä annetaan niinku työkalut millä tehdä ja sitten siellä pääsee niitä niinku käyttämään ja oppii sitä työelämän rutiinia. Saa ehkä vähän jalkaa oven väliin, pääsee siihen yritysmaailmaan ja tälläinen. Se olisi niinku hyvä harjoittelu. Monipuolisuutta, erilaista.” (H1)

”Semmonen varmuuden tunne, että kun valmistuu et mä osaan tehdä tätä työtä että itsellä on vähän just semmoinen että mitäköhän se on kun mä valmistun, niin mitä se tulee olemaan osaanko mä täysin sitä että, pieni epävarmuus siinä.” (H1)

”No ehdottomasti se, että taas tää on se, minkä mä oon tajunnut vasta jälkeenpäin sitten siis et se edistää mun työnsaantia. Pitää ajatella, niinku ennen tätä koronahommaa, ala oli semmoinen, että koskaan ei ole työpaikoista pulaa. Aina saa duunii. Niin nyt on vähän eri tilanne. Se jotenki iski niin lujaa päin naamaa, että mä tajusin et siis kaiken, kaiken mitä siellä koulussa tehtiin, niin kaiken pitäisi johtaa siihen, että se edistää mun siis työllisyyttä. Samalla lailla sen harjoittelun ja kaiken mitä siellä tehdään, pitää jollain tavalla edistää mun työllisyyttä. Jos mä oisin mennä harjoitteluun vaikka (mainitsee yrityksen) mut mä en halua tehdä töitä (yrityksessä) tai millään (tietyllä) alalla niin se ei edistä mun työllisyyttä. Niin toisin sanoen et siellä tehdään semmoisia asioita mitä mä haluan et siellä tehdään. Että minkä mä koen sitten itselleni myös hyödylliseksi, se motivoi. Sit motivoi se ohjaus tietenkin, että sä et vaan niinku oo siel pyörimässä muuten vaan, muitten jaloissa. ja sitten tietty se että sinut otetaan niinku, jotenkin se että siellä harkassa on - siis ei tarvitse olla kivaa. Kiva on väärä sana mutta se, et sopeutuu siihen porukkaan, siis se on niinku oleellisen tärkeää. Jos sä olet vaan siellä, jos saat sitä palkkaa ja sä koet että se edistää sun työllisyyttä, mutta sä et kuulu, siis niinku tunne olevansa osa sitä koko työyhteisöä mikä siellä on, niin ei semmoista duunia kestä myöskään kukaan. Että se yhteenkuuluvuus ja sitten se, että sitä ohjataan niin ne kyllä motivoi kaikkein eniten.” (H2)

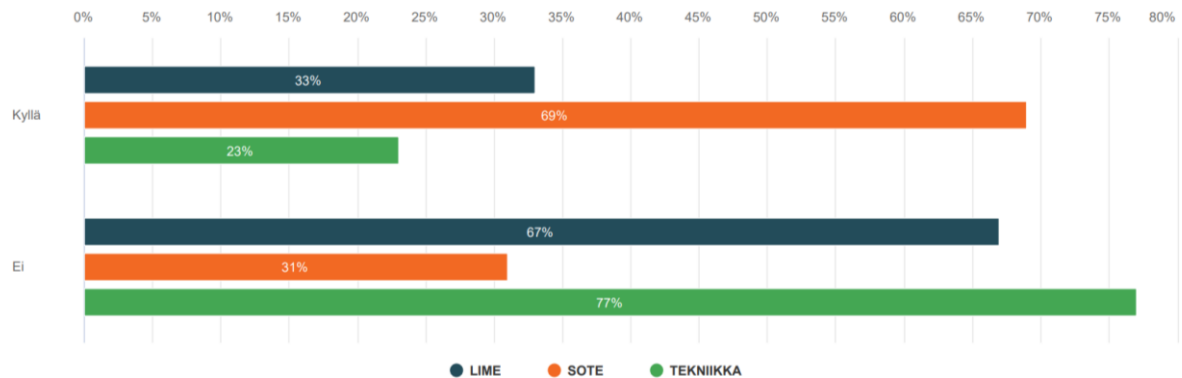
”Tosi merkittävä osa tulevaisuuden kannalta niinku cv:ssä toi 3 kuukauden työkokemusta alalta ja ne asiat mitä mä siellä tein niin mun portfolioissa.” (H3)

6.7 Harjoittelun aikana koetut haasteet

Haasteita harjoittelun varsinaisen suorittamisen aikana oli kohdannut alle puolet (39%) vastaajista ja tämä näkyi eniten sosiaalialan opiskelijoiden vastauksissa (kts kuva alla, liite 7). Hieman miehiä enemmän haasteita olivat kokeneet nais- ja muunsukupuoliset vastaajat.

27. Oletko kohdannut harjoittelun aikana jotakin haasteita:

Vastaajien määrä: 57

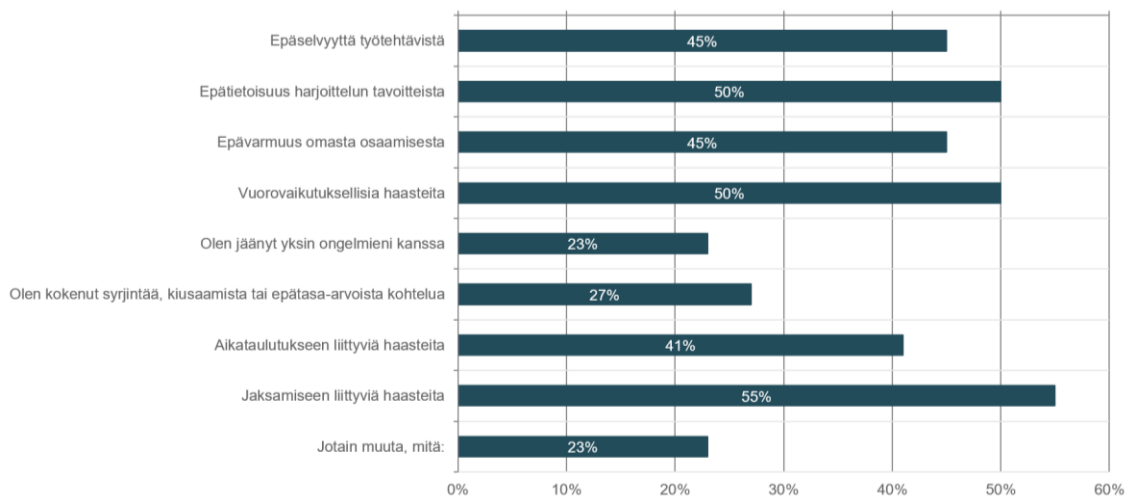
Liite 7. Oletko kohdannut harjoittelun aikana jotakin haasteita. Alakohtainen vertailu.

Monivalintakysymyksellä selvitettiin haasteita kohdanneilta opiskelijoilta sitä, millaisia haasteet olivat olleet. Useimmiten haasteita olivat aiheuttaneet jaksaminen, vuorovaikutus, epäietoisuus harjoittelun tavoitteista ja epäselvyys työtehtävistä tai työpaikan toimintatavoista. (kts kuva alla, liite 8)

Millaisia haasteita olet kohdannut?

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Valitsemalla "Jotain muuta, mitä:" vaihtoehdon, pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

Vastaajien määrä: 22, valittujen vastausten lukumäärä: 79

Liite 8. Harjoitteluiden aikana kohdattuja haasteita. Monivalintakysymys.

Yksittäiset opiskelijat nostivat haasteiksi avoimissa vastauksissa esimerkiksi ohjaajien poissaolot, koronarajoitukset, matkat ja omat poissaolot. Osa koki haasteeksi sen, että työtehtävät eivät vastanneet odotuksia tai edistäneet työllistymistä. Alakohtaisen vertailun perusteella liiketoiminta- sekä media-alojen opiskelijat kokivat eniten kohdanneensa erilaisia haasteita, ainoastaan jaksamiseen liittyviä haasteita oli kokenut näitä opiskelijoita useammin sosiaalialan opiskelija.

Opiskelijat kertoivat (82%) kohdatuista haasteista useimmin opiskelukaverille, opettajalle tai harjoittelun ohjaajalle. Osa oli kertonut haasteista jälkeinpäin, osa omalle lähipiirille ja osa myös harjoittelupaikan työkavereille. Opiskelijoiden kokemukset kertomisen hyödyllisyydestä vaihtelivat paljon ja osa opiskelijoista koki saaneensa apua ja tukea, kun taas osa koki saadun tuen enemmänkin hetkellisesti lohduttavaksi tai ahdistusta lieventäväksi, kuin ongelmia ratkaisevaksi tekijäksi. Muutamat vastaajat kertoivat, että vaikka haasteet on tuotu esiin, siitä ei ole ollut mitään hyötyä. Haasteista jätettiin kertomatta (18%) esimerkiksi opettajien kiireisyyden vuoksi, koronapandemian tuomien haasteiden vuoksi tai siksi, että asia selvitettiin työpaikan ohjaajan kanssa. Useimmiten haasteista jätti kertomatta miespuoleinen opiskelija.

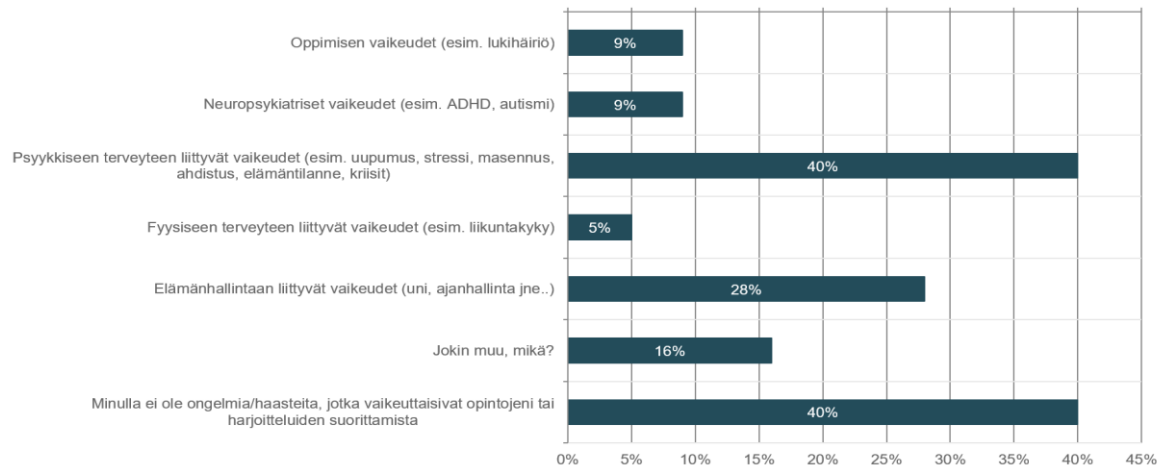
6.8 Tuen tarve ja avun pyytämiseen vaikuttavat tekijät

Opiskelijoista hieman alle puolet (40 %) vastasi, ettei heillä ole ongelmia tai haasteita, jotka vaikuttaisivat harjoittelujen suorittamiseen. Loput 60 % vastaajista koki, että harjoittelun suorittamista vaikeuttivat erilaiset asiat, kuten esimerkiksi erityisesti psyykkiseen terveyteen liittyvät haasteet (liite 9). Psyykkiseen terveyteen liittyviä haasteita olivat kokeneet opiskelijat kaikilta aloilta ja vahvimmin sosiaalialan opiskelijat sekä alle 29-vuotiaat opiskelijat.

Koetko, että joku/jotkut alla olevista vaihtoehdoista vaikeuttavat harjoittelun suorittamista?

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Voit myös valita vaihtoehdon "Jokin muu, mikä:", jolloin pääset itse kirjoittamaan haluamasi vastauksen.

Vastaajien määrä: 57, valittujen vastausten lukumäärä: 84

Liite 9. Harjoittelun suorittamista vaikeuttavat tekijät. Monivalintakysymys.

Opiskelijat nostivat kysymyksen avoimissa vastauksissa esiin myös rahaongelmat, ikärasismien, perhe-elämän ja etätyö. Rahaongelmat kytkeytyivät harjoittelupaikalle matkustamiseen silloin, kun työpaikalle oli pitkä matka ja myös perhe-elämän koettiin vaikeutuvan tästä. Yksi vastaaja kertoi sukupuolivähemmistöihin vihamielisesti suhtautuvien ihmisten vaikeuttavan harjoittelun suorittamista. Vastausten perusteella vähiten harjoittelua vaikeuttavia yllä mainittuja tekijöitä oli tekniikan aloilla.

Näistä opiskelijoista noin puolet oli kertonut tuen tarpeestaan tai haasteistaan korkeakoulun henkilökunnalle, useimmiten opettajalle (myös opinto-ohjaaja, tuutoropettaja) tai kuraattorille. Muutama opiskelija koki saaneensa apua, ymmärrystä ja joustoa. Osa oli saanut vähän apua ja monen kokemuksen mukaan apua ei tullut lainkaan. Tuloksissa oli nähtävissä pieni ero sukupuolten välillä, useammin vaikeuksista kertoi nais-(58%) kuin miespuoleinen (44%) opiskelija. Yksikään muunsukupuolinen vastaaja ei ollut kertonut kokemistaan ongelmista tai erityisen tuen tarpeesta henkilökunnan jäsenelle.

Vaikeuksista jätettiin kertomatta useimmin siksi, ettei opiskelija uskonut kertomisen hyödyttävän tilannettaan (53%) ja useimmin näin koki sosiaalialojen opiskelija. Moni opiskelija ei myöskään halunnut puhua ongelmistaan koulun henkilökunnalle. Henkilökunnalle ei haluttu puhua esimerkiksi siksi, että koettiin opettajien olevan liian kiireisiä, eikä heitä haluttu vaivata, kuormittaa tai laittaa viestiä, johon joutuisi odottamaan vastausta kauan.

Hieman alle neljännes opiskelijoista koki häpeävänsä tilannettaan ja pelkäävänsä muiden reaktioita. Häpeä ja pelko muiden reaktioista vaikutti vastausten perusteella estävän varsinkin tekniikan alojen opiskelijoita kertomasta ongelmista. Osa (16 %) ei tiennyt, mistä apua voisi saada ja muutama ei halunnut kertoa syytä. Yksi vastaaja ei ollut kertonut vaikeuksista, sillä hänellä oli oma tukiverkko muualla, yksi puolestaan ei kokenut tilannettaan niin vakavaksi ja yksi oli sitä mieltä, että kyse oli hänen omasta ongelmastaan. Yksi vastaaja myös kertoi, että hän yritti saada apua muttei ei tavoittanut henkilökuntaa, sillä kaikki olivat lomalla. Muutama opiskelija oli sitä mieltä, ettei kaipaakaan oppilaitokselta tukea tilanteeseensa.

Opiskelijat kokivat, että opettajien kiireettömyys, tavoitettavuus ja helposti lähestyttävyyys auttaisivat ongelmista kertomista. Opettajien tavoitettavuuden tarve korostui erityisesti kesäaikaan, jolloin harjoittelujen haasteita helpottaisi tieto siitä, keneen voi olla yhteydessä oman opettajan ollessa lomalla. Myös hyväksyvämpi ilmapiiri, ymmärrys ja joustaminen esimerkiksi opiskeluun liittyvissä aikatauluissa auttaisi opiskelijoita. Eräs haastateltavista nosti esiin näkökulman siitä, että vaikka opettajilta voi varata ohjaus- tai soittoaikoja tarvittaessa, niin ne eivät yksinään riitä tukitoimiksi;

”Siis sen haluan vielä nostaa, et se yhteydenpito ei voi olla semmoinen, että tässä on lista asioista, varaa siitä itsellesi mieluisa, jos tarviit ohjausta. Vaan sen pitää olla semmoinen sähköposti et hei miten sulla menee. se pitää olla niinku suoraan niinku näin. Koska ei taas niinku, mä muistelen niitä jotain tuota, tutorin ohjausaikoja on ollut ympäri mun opiskelun kyllä vaikka kuinka varattavissa, mä en oo koskaan varannut niitä. Mulla aina niinku opettaja sanoo myöhemmin, että hei muistatko sun piti ottaa tää viime kuussa. Mä oon vaan et ajjaa miksi, että mulla on niin paljon kaikkea niinku muuta, et ei oo ees tajunnut et nyt on tämmönen. Niin sit taas nyt jotenkin, tiedätkö oppii siihen yksin pärjäämisen kulttuuriin niin vahvasti ettei edes niinku uskalla lähteä kysymään mistään mitään, että saisinko mä jotain jeesiä.” (H2)

”Joo ja siinä just helpottaisi tää, että joku muu kysyiskin sinulta, että sun ei tarvitse sitten? (Tutkija)

”Joo. Kyllä.” (H2)

Opiskelijat kokivat nopean avun saannin kertomista helpottavana tekijänä – ongelmista kertominen saattoi tuntua vaikealta, jos tiesi, että apua joutuu odottamaan useita viikkoja. Yhden opiskelijan toiveena oli myös muunsukupuolinen henkilö, jolle asioista voisi puhua.

Ammattikorkeakoulun henkilöstöltä toivottiin eniten aikaa ja aitoa kiinnostusta keskustella opiskelijan kanssa sekä ohjausta ja neuvontaa. Opiskelijoiden kokemukset avunsaannista vaihtelivat ja moni opiskelija kertoi jääneensä yksin, ilman kaivattua tukea;

”En oo tosiaan kuullu opettajasta mitään ihan vähän aikaan. Joo tuota, en mä tiedä siis musta tuntuu ihan et mut on unohdettu tänne vaan. Mä oon niinku suorittanut tätä hommaa ja sitten se on valmis ja sitten soronoo.” (H2)

”Ohjaava opettaja olisi saanut olla yhteydessä harjoittelupaikkaan, nyt kaikki kommunikointi tapahtui minun välityksellä. Myös harjoittelupaikka olisi toivonut että koululta oltaisiin oltu yhteydessä heihin.” (kyselyyn vastaaja, anonymi)

”Koen edelleen olevani aika yksin ja itsenäisesti vastuussa omasta pärjäämisestäni, koska kukaan ei seuraa sitä säännöllisesti.” (kyselyyn vastaaja, anonymi)

”Sain liian vähän tukea harjoittelun aikana opettajien kesälomien vuoksi” (kyselyyn vastaaja, anonymi)

Osa vastaajista koki tärkeänä sen, että opettaja olisi valmis puolustamaan opiskelijan oikeuksia epäoikeudenmukaisissa tilanteissa sekä valvoisi harjoitteluprosessia enemmän. Muutama opiskelija korosti sitä, että ohjaavan opettajan rooli on suurimmillaan ennen harjoittelun aloittamista, kun paikkoja etsitään ja lomakkeita täytetään ja tutkimuksen perusteella opettajilta kaivattaisiinkin eniten apua paikan etsimiseen ja tukea erityisesti ennen harjoittelun aloittamista sekä tietoa harjoitteluprosessin etenemisestä (alusta loppuun). Opiskelijoita helpottaisi harjoittelun tavoitteiden selkiyttäminen ja parempi tieto sekä ymmärrys siitä, mitä häneltä odotetaan. Yksi haastateltava kuvasi toiveitaan seuraavasti;

”Mun mielestä sitä harjoittelujen tärkeyttä pitäis alkaa painottaa jo ekasta vuodesta alkaen eli se et me opiskellaan oikeasti ammattilaisiksi. Niin tarkotushan on tutkinolla niiku päästä työelämään tietysti, et sehän on lähtökohtaisesti suurimpien osien koulutusten tarkoitus, ainaki korkeakoulutasolla. Niin mä toivoisin, että ois semmosta ihan niinkun alusta alkaen jo vähän alettas niiku kättelee ja kyselee, että mikäs se sun juttus nyt on ja mikäs se sun erikoistuminen vois olla. Vaikkei sitä tietenkään tarvii eikä kuulukaan siinä kohtaa päättää. Ja et sen pitäis olla semmosta systemaattisempaa, ainakin semmoinen niinkun pari kertaa vuodessa, vaikka muistutus, öö ja kun meilläkin on ollut näitä tuutoropettajan kanssa keskusteluja, ei siellä mun muistaakseni työharjoitteluista, ainakaan muuta, kun että just mainittu, että ne pitää tosiaan tehdä ja näin pitkiä ja näin monta opintopistettä. Mutta siis semmosta ohjausta et siihen alettas jo valmentaa, että muistakaas tää sitten työtä hakiessanne. Ja sit mun mielestä siihen vois olla hyvä joku, ei nyt mitään omaa kurssia, mutta semmonen joku tiedotustilaisuus, missä puhutaan ja voi kysellä ja saada neuvoja niinkun työnhakuun liittyen ja harjoittelun vaatimuksiin ja ihan kaikkee kysellä. Et siitä vaan ei oo oikein mitään, et musta tuntuu, et se on opiskelijoiden oman onnen nojassa.” (H3)

6.9 Häpeä ja aiemmat huonot kokemukset

Ei ole yllätys, että häpeän kokemukset nousivat esiin aineistosta avun pyytämistä estävänä tekijänä. Nostan aiheen esiin erityisesti opinnäytetyön tutkimuksen marginaaliryhmän näkökulmasta, sillä tämän ryhmän tavoittaminen ja tunnistaminen on yksi suurimpia tilaajan haasteita.

Ympäristömme peilaavat häpeää ja pyrimme usein täyttämään normeja ja muiden ihmisten odotuksia – toisinaan pinnistelemme, mallitamme ja mukailemme omaa käytöstämme niin kauan, että uuvumme. Vahvaa häpeän tunnetta ja negatiivista minäkuvaava voi olla vaikea muuttaa etenkin silloin, jos on loputtomiin saanut korjaavaa palautetta omasta toiminnastaan tai koettut kohtaamiset muiden kanssa ovat olleet enimmäkseen negatiivisia tai lannistavia. Tällöin positiivisen palautteen vastaanottaminen voi olla äärimmäisen haastavaa, sillä emme kykene uskomaan, että palaute olisi totta tai että kukaan välittäisi tai ymmärtäisi. Huonoista kokemuksista kumpuava epäonnistumisen pelko puolestaan voi lamaannuttaa, eikä tällöin halua yrittää mitään uutta, kun pelkää ettei asia onnistu kuitenkaan. Häpeä voi olla vaikeasti tunnistettava tunne kenelle tahansa ja erityisesti häpeän tunteista syntyvät oireet voidaan sekoittaa moniin muihin asioihin. Monesti koemme häpeää myös siitä, että olemme jonkinlaisia tai koemme asiat jollakin tietyllä tavalla. Häpeän kokemuksesta voi seurata myös surua normaaliuden menettämisestä ”miksi mä en ole niin kuin muut, miksi olen näin poikkeava” ja ajatusten hyväksyminen vaatii paljon. Häpeän tunteet kasvavat helposti itseään ruokkivaksi negatiiviseksi kehäksi, joka estää toimimista tai asioista puhumista. Häpeää kokevan opiskelijan toiminta ja käyttäytyminen voi luoda opettajalle tai työelämään mielikuvan, että opiskelijaa ei ole kiinnostunut työnteosta tai hän on hankala tai vaikea, tai opiskelijan asenteessa on vikaa. (Seppälä, Roth 2021.)

Työpaikkaohjaajana ollessani olen käynyt lukuisia keskusteluja harjoittelijoideni kanssa häpeästä ja siitä, kuinka sen kokeminen on aiheuttanut poissaoloja, lamaannuttanut ja estänyt ilmoittamasta ohjaajalle. Olen myös itse aikanaan nuorena ammattikouluopiskelijana jättänyt häpeän vuoksi menemättä harjoittelupaikalle ja ollut kykenemätön kertomaan siitä kenellekään. Empaattinen ja hyväksyvä suhtautuminen auttoi aikanaan itseäni ja saman työotteen olen todennut auttavan omia tuen tarpeessa olevia harjoittelijoitani. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijoiden kokemukset sekä vastaukset ovat linjassa tutkimieni teorioiden sekä omien kokemusteni ja havaintojeni kanssa. Vastaajista (16 %) kertoi kokeneensa häpeää liittyen kokemiinsa vai-

keuksiin ja sen olleen estävä tekijä avun pyytämiseksi. Korjaavia kokemuksia on kuitenkin mahdollista saada ja yhden haastateltavan kanssa käymäni keskustelu aiheesta kiteyttää mielestäni äärimmäisen hyvin hyväksynnän ja myönteisten kohtaamisien vaikutukset;

”Ja sitten kun mä pääsin sinne amikseen, niin mä pääsin paniikkihäiriöstä sitä kautta eroon, kun mä sitten soitin siellä jollekin opolle ja sanoin että mä en kyllä tiiä pystynkö mä käymään tätä koulua, kun mulla tulee paniikkikohtauksia. Mutta se oli tosi ymmärtäväinen ja se oli just silleen ei hätää et toi on tosi yleistä, et käyt sen verran, kun pystyt ja jos jaksat olla puoli tuntia, oot puoli tuntia ja lähet sit kotia, jos jaksat pari tuntia niin että omaan tahtiin ja sen avulla mä sit jaksoin olla ja sit mä yhtäkkiä havahtuin siihen et mä en oo paniikkikohtauksia enkä ahdistusta saanu puoleen vuoteen. Ja sit mä olin takas vähän niinkun yhteiskunnassa. Toki mä olin vasta amiksessa mut oli sekin parempi, kun olla täysin syrjäytyneenä kotona.” (H3)

”Miten sä luulet, että kuin iso vaikutus sillä on ollut, että suhtauduttiin noin hyväksyvästi tai ainakin se kuulostaa minusta siltä, että sieltä tuli niinku aika iso hyväksyntä silleen et se on tosi okei, että olet juuri sen verran, kun haluat olla. Niin koetko sä, että se oli semmoinen asia, että auttoi silloin? (Tutkija)

”Joo siis se oli, se oli ihan niinku avaintekijä, koska silloin mä en ollu kenellekään näitä kertonut, että mulla on paniikkihäiriö, siis kukaan mun kavereista, ystäväistä ei tiennyt. Äiti tiesi ja siinä oli aika pitkälti koko maailman ihmiset, jotka tiesi. Mä en puhunut mistään mielenterveysongelmista, mä häpesin niitä, sitä kaikkea. Miksi en mä voinut mennä johonkin tai halunnu, mä en loppujen lopuksi mennytkään ja se kesti mulla varmaan, mun piti niinku, se et mä soitin - nykyään jos mä soittaisin jollekin opolle, mä vaan otan puhelimen käteen ja kerron asian ihan neutraalisti ja noin. Mutta silloin mun, jotenkin sitä jäätä, mä en ollut rikkonut silloin ja mä olin siis niin rikki siitä, että mun pitää soittaa jollekin vielä tuntemattomalle ihmiselle ja kertoa tämä sitten. Ja mä oletin, tiedätkö, että siellä tulee semmoinen vastaus, että no mitä sä nyt oikein selität, että no sit sun täytyy lopettaa koulu tai joku tämmönen. Mä vaan odotin semmosta tuomitsemista.” (H3)

”Ja mä olin siis niin rikki, kun mä soitin sitä puhelua ja sillain pystyin just ja just selittää sen asian et tää on nyt tää asia ja vähän asennoitunu jo siihen, että mä lope-tan koulun tän puhelun jälkeen. Ja mä olin ihan ymmälläni siitä, että oikeesti joku ymmärsi ja oli tolleen tsemppaavasti, et ei se oo niin justiin, et käyt sen verran kun pystyt, että se riittää meille et kyllä me sut täältä koulusta saadaan valmistumaan, että käyt vaan omaan tahtiin. Niin se oli ihan siis ratkaiseva, se oli siis elämää mullistava tekijä. Ja nykyään mulla ei oo mitään ongelmia puhua mistään tämmösisistä esteistä tai jostain.” (H3)

Haastateltavat nostivat esiin sitä, kuinka aiemmat kokemukset puutteellisesta ohjauksesta, yksin jäämisestä tai tuen saannin riittämättömyydestä sekä jopa täydellisestä puuttumisesta vaikuttivat siihen, miten he suhtautuivat avun pyytämiseen;

”Mä vähän silleen skeptisesti sinne ensinnäkin soitin, kun mä luulin et meillä on sama opo joka ykkösvuonna ja jolle mä soitin kerran alkuaikoina joistain asioista ja se vaan tiuski minulle, oli silleen et selvitä itse. Mä olin silleen ookoo ja mä luulin että tämä on se sama opo edelleen. Mä en sitten ottanu yhteyttä tähän niinku kahteen ja puoleen vuoteen. Mutta kävi ilmi sitten, että se olikin tosi mukava siinä puhelimessa, hän sanoi, että tämä on hänen ensimmäinen vuotensa. Mä tajusin, että tämä on uusi opo ja tää on tosi hyvä. Tosi tsemppaava, mukava ja ystävällinen ja kyseli ja kerto ja neuvo ja ehdotti kaikkea. Sit se oli silleen, että joo kyllähän niin kuin sitten, että jos opiskelija ei lukuisista yrityksistä huolimatta niin vaan yksinkertaisesti löydä työharjoittelupaikkaa, että puhutaan niinku jostain vuoden hakemisesta niin oppilaitoksen on pakko tarjota oppilaalle työharjoittelumahdollisuus projektin muodossa. Et sit vaikka keksitään jotain, et sit vaan keksitään jotain, et tee vaikka tämmöinen ja me hyväksytään se työharjoitteluks ja se vähän lohdutti mua.” (H3)

”Mä tuota juttelin tämän, hän oli silloin hyvinvoinnin ohjaaja, nykyään varmaan kuraattori. Hänen kanssaan meillä oli tämmöisiä juttutuokioita niin periaatteessa se kyllä jeesas siinä koko ajan, niinku siinä prosessissa taustalla. Mutta tuota jos vaan niinku häntä ei olisi ollut, niin kyl mä varmasti jollekin opettajalle olisin laittanut viestiä. Mutta taas tuntien ne edellisvuosien kokemukset, sen ohjauksen puutteesta niin niin se olisi ollut kyllä ihan hirveän, niinku hirveän tuota, no se ei olisi ollut ensimmäisenä mielessä.” (H2)

Huono aiempi kokemus ei aina vaikuttanut kokonaan estävän avun pyytämistä tai yhteyden ottamista, mutta saattoi hidastaa tai vaikeuttaa prosessia. Tutkimukset ovat osoittaneet, että opiskelijan nähdään ensisijaisesti olevan vastuussa omasta oppimisestaan ja siitä syystä opiskelijan aloitteellisuus (avun pyytäminen, kyseleminen) on ohjauksen saamisen kannalta oleellinen tekijä. Opiskelijan oppimisen ja pärjäämisen kannalta erityisen merkittävänä pidetään opiskelijan itsesäätelytaitoja sekä hyviä sosiaalisia taitoja, jotka edistävät ohjaussuhteen muodostumista sekä ohjauksen saamista. (Rintala, Mikkola, Pylväs, Nokelainen & Postareff 2015, 17.) Liiallinen kysymysten esittäminen tai ohjauksen pyytäminen koetaan työpaikalla helposti negatiivisenakin asiana, sillä jatkuva tuen tarve voidaan kokea työyhteisöä rasittavana käytöksenä. Opiskelijan näkökulmasta taas ohjaajien vaihteleva ja ennakoimaton suhtautuminen kysymyksiin tai ohjauksen pyytämiseen vaikuttaa estävänä tekijänä opiskelijan oma-aloitteisuuteen pyytää ohjausta. (mt, 17.)

Rintalan, Mikkolan, Pylvään, Nokelaisen ja Postareffin (2015) katsauksessa todetut ohjauksen pyytämistä estävät tekijät mielestäni olisivat löydettävissä myös opettajien toimintaa tarkastellen – opiskelijan oma aloitteellisuus esimerkiksi avun tarpeen ilmaisemisessa tai suoraan avun pyytämisessä on riippuvainen siitä, millaiseksi hän on kokenut opettajien suhtautumisen tai toi-

minnan. Tutkimus painottui ammatillisen koulutuksen ohjaajiin sekä opiskelijoihin, mutta mielestäni tulokset ovat sovellettavissa yhtä lailla myös ammattikorkeakouluissa tapahtuvaan toimintaan ja aineistoni tukee tätä.

6.10 Yhteenveto opiskelijoiden toiveista

Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena oli selvittää opiskelijoiden toiveita harjoitteluihin ja niiden tukitoimiin liittyen. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat kertoivat toiveistaan ja tarpeistaan niin kyselyn kuin haastattelujenkin kautta. Aineiston perusteella keskeisimmät ja useimmin esitetyt toiveet liittyivät harjoittelun aloittamiseen, harjoittelupaikkojen etsimiseen ja opettajilta saatuun tukeen;

Toiveet ohjaavalle opettajalle	Harjoittelupaikan etsimiseen liittyvät toiveet	Muita toiveita
<ul style="list-style-type: none"> •Kuulumisten kysyminen ja aito kiinnostus •Enemmän tukea ja ohjausta •Ymmärrystä ja joustavuutta •Oikeudenmukaisuutta •Tavoitettavuutta •Kiireettömyyttä •Loman aikana tieto siitä, keneen olla yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> •Listaukset harjoittelupaikoista, joissa on aiemmin ollut opiskelijoita •Tukea verkostoitumiseen •Harjoittelupaikkojen hakemisen kannalta oikein ajoitetut yritys- alumni ja työnantajavierailut sekä tapahtumat •Harjoittelusta maksettavat korvaukset 	<ul style="list-style-type: none"> •Selkeämmät ohjeet harjoittelun tavoitteista ja siitä, mitä opiskelijalta odotetaan •Selkeämmät raportointi- ja palautusohjeet •Enemmän informaatiota harjoitteluprosessiin liittyvistä asioista •Informaation kohdistaminen voisi helpottaa eri kanavista tulevaa tietotulvaa

Liite 10. Opiskelijoiden useimmin esittämät toiveet harjoitteluihin liittyen

Harjoitteluiden suorittamisen aikana haasteita arvioi kohdanneensa noin kolmannes (38%) opiskelijoista. Hieman yli puolet kaikista vastaajista (60%) koki, että harjoittelun suorittamista vaikeuttivat erilaiset ongelmat, kuten esimerkiksi omaan psyykkiseen terveyteen tai elämänhallintaan liittyvät ongelmat (kts kappale 6.5).

Harjoittelun aikana kohdattuja haasteita ja harjoittelun suorittamista vaikeuttavia tekijöitä vertailllessani huomasin, että useammin kerrottiin esimerkiksi työtehtäviin liittyvistä haasteista ja harvemmin taas haasteista, jotka liittyivät omaan mielenterveyteen. Tämä näkyi siinä, että harjoittelun aikaisia haasteita kohdanneista 82 % (kts luku 6.5) oli kertonut haasteista, kun taas harjoittelua vaikeuttavista tekijöistä oli kertonut 48% opiskelijoista.

Alla olevan taulukon (liite 11) avulla kokosin yhteen opiskelijoiden useimmin esiin nostamat tekijät, joiden koettiin vaikuttavan ongelmista ja haasteista kertomiseen;

Vaikeuksista kertomista vaikeuttavat	Vaikeuksista kertomista helpottavat	Useimmin vaikeuksista kerrottiin
<ul style="list-style-type: none"> •Usko siitä, ettei kertomisesta ole hyötyä •Henkilökunnan kiireisyys •Häpeä ja pelko muiden reaktioista •Aiemmat huonot kokemukset ja riittämätön tuki •Ei tietoa siitä, mistä apua voisi hakea apua •Jaksaminen ei riitä avun hakemiseen •Pitkät odotusajat 	<ul style="list-style-type: none"> •Ymmärrys ja hyväksyvä ilmapiiri •Henkilökunnan kiireettömyys •Tavoitettavuus •Nopea pääsy tuen pariin •Joustaminen oppilaitoksen puolelta esim aikatauluissa •ymmärrys opiskelun haasteista •Ohjaus myös muihin palveluihin 	<ul style="list-style-type: none"> •opettajalle, tuutoropettajalle tai opinto-ohjaajalle •opiskelukavereille •kuraattorille •Ystäville, perheelle tai muulle lähipiirille

Liite 11. Vaikeuksista kertomiseen liittyvät keskeisimmät tekijät

Työn tai koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria koskevassa Kelan raportissa todetaan, että ammattikorkeakouluopiskelijoista melkein kymmenesosa (7,3%) keskeyttää opintonsa. Raportin mukaan yleisin syy opintojen keskeyttämiselle oli väärä alavalinta tai koulussa viihtymisen ongelmat. Haluan kuitenkin erityisesti nostaa esiin kaksi muuta Kelan raportin tuloksista ilmennyttä syytä keskeytyksiin; jälkeen jääminen opinnoissa ja riittämätön tuki opintojen aikana. (Koskenvuola 2019.) Raportissa esitetyt tilastot sekä tulokset tukevat myös tämän tutkimuksen tuloksia ja ajatuksiani siitä, että harjoitteluihin liittyvien tukitoimien nykyinen tila ei ole vielä riittävä. Keskeyttämisistä sekä opinnoista jälkeen jäämistä olisi mahdollista ehkäistä kehittämällä edelleen harjoittelun tukitoimia opiskelijälähtöisemmiksi ja yksilölliset tarpeet huomioivimmiksi; erityisesti tuloksissa näkyvien marginaaliryhmiin kuuluvien opiskelijoiden kohdalla.

7 KEHITTÄMISTOIMET

7.1 Harjoittelupaikkojen etsiminen

Kehittämistyöstä saadun tiedon kautta syntyi konkreettisia kehittämissuunnitelmia. Tämän opinnäytetyön yhtenä tuotoksena opiskelijoiden toivomat listaukset erilaisista harjoittelupaikoista kootaan osaksi JobTeaser- palvelua yhteistyössä TAMK Urapalveluiden sekä TAMK:n tutkinto-ohjelmien kanssa. JobTeaser kokoaa yhteen avoimia työ- sekä harjoittelupaikkoja ja uraohjauspalveluita, joten se on looginen kanava käyttää. Opiskelijoiden, opettajien, alumnien ja työnantajien systemaattisempi ohjaaminen JobTeaserin käyttöön ehkäisee myös harjoittelupaikoista tiedottamiseen liittyvää pirstaleisuutta.

Muut harjoittelupaikkojen etsimiseen liittyvät kehittämissuunnitelmat:

1. Harjoittelusta maksettavien korvausten suositukset selkeästi opiskelijoiden ja työnantajien tietoon
2. Harjoittelupaikkojen hakemiseen nähden oikein ajoitetut harjoittelufotot, työelämäkumppaneiden sekä alumnien vierailut, ura- ja rekrytapahtumat
3. Opetushenkilöstön ja opiskelijoiden tietoisuuden lisääminen TAMK Urapalveluista
4. Tiiviimpi yhteistyö myös yli tutkintoalojen ja opetushenkilöstön sekä työnantajien ymmärryksen lisääminen eri alojen ja työkokemusten monimuotoisuuden hyödyntämisestä.

7.2 Ennaltaehkäisevän työotteen lisääminen

Opinnäytetyön tekeminen on vahvistanut ymmärrystäni siitä, että tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden tunnistaminen ja tavoittaminen voi olla erittäin haasteellista, sillä vaikka apua ja tukipalveluja olisikin tarjolla, kaikki eivät halua tarttua niihin. Opinnäytetyö ei tuottanut suoraa tietoa siitä, millä keinoin voitaisiin tavoittaa tai tunnistaa opiskelijoita, joiden harjoittelut eivät etene. Tulosten perusteella voidaan kuitenkin löytää keinoja tähän tarkastelemalla avun pyytämistä helpottavia tekijöitä (kts liite 11, luku 6.10), joihin tutkimuskysymysten avulla etsittiin vastauksia.

Huomionarvoista on mainita, että vaikka monenlaisia tukitoimia on tarjolla, niin tutkimuksen perusteella suuri osa opiskelijoista hakee tai toivoo tukea harjoitteluihin nimenomaan opettajalta. Tutkimukseen osallistuneet opiskelijat toivoivat eniten, että opettajat kysyisivät heidän kuulumisiaan enemmän ja olivat kiinnostuneita siitä, miten heillä menee.

Korkeakouluopiskelijalta odotetaan vastuunottoa omista opinnoista sekä myös monenlaisia opiskelutaitoja. Ajanhallinnan taidoilla on suuri merkitys opiskelussa, kun itsenäisen työskentelyn määrä on suuri ja opiskelijalta edellytetään omatoimisuutta. Tämä voi olla monelle opiskelijalle hankalaa ja lisätä stressiä sekä estää tai vähentää oppimista. Korkeakouluopintoihin siirryttäessä osa opiskelijoista kokee jäävänsä yksin opintojensa kanssa. (Joensuu, Kopra, Nilvalainen 2020, 24.)

Aineistoni perusteella tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista moni koki tunnetta yksin jäämisestä sekä tunnetta siitä, että ammattikorkeakoulu ”nostaa kädet pystyyn” (haastateltavan käyttämä ilmaus). Käymieni keskustelujen perusteella opiskelijat näyttäisivät kokevan tätä tunnetta erityisesti siitä syystä, että heiltä odotetaan suurta itseohjautuvuutta myös tuen pyytämisen osalta eikä apua juuri näin ollen tarjota, ellei sille näyttäydy erityistä syytä.

Harjoittelun ohjaavien opettajien kokemuksia kartoittaessani harjoitteluni aikana havaitsin samankaltaisuutta - opettajat kokivat, että ovat opiskelijalle tukena aina silloin, kun tarvetta tuelle ilmenee mutta muissa tilanteissa yhteyttä ei välttämättä pidetty. Monet opiskelijat eivät toisaalta halua eivätkä tarvitse opettajien yhteydenottoja ja haasteeksi muodostuukin se, että kuinka opettaja voi tietää, milloin yhteydenotto on tarpeellinen. Tulkintojeni perusteella törmäämme siis pulmaan siinä, että opettajat toivovat, että opiskelija ottaa heihin tarvittaessa yhteyttä, kun opiskelijat taas toivoisivat sitä, että opettaja ottaisi yhteyttä heihin.

Isacssonin, Raatikaisen ja Ekströmin (2019) mukaan opiskelijoiden positiivisia tunnekokemuksia on mahdollista edistää hyvin pienilläkin teoilla ja huomiota kannattaa kiinnittää arjen pedagogisiin ratkaisuihin toiminnassa, valinnoissa ja kohtaamisissa. Siksi koenkin, että yksi tärkeimmistä opiskelijoiden tavoittamiseen liittyvistä toimista, joiden toteuttamista voidaan jatkaa ja kehittää, on yhteydenpito ja aidon kiinnostuksen osoittaminen opiskelijoita kohtaan.

Myönteisen tunnistamisen keinoin voitaisiin muuttaa tukitoimien rakennetta, tai vähintään hie- man vavisutella – tavoitteellinen tukitoiminta voi olla tuen tarjoamista kuitenkin tarjoamatta tukea; kysytään tasa-vertaisesti kuulumisia kaikilta, näytti ongelmia ulkoisten tekijöiden perus-

teella olevan tai ei. Haluan kyseenalaistaa normia, jonka mukaan apua ei juurikaan tarjota, ennen kuin oireilua on jo nähtävissä tai huoli on herännyt. Tuloksista kävi ilmi, että marginaaliryhmäopiskelijoita ei myöskään tiedä, mistä apua tai tukea voisi löytää tai kykene pyytämään itselleen apua. Opiskelijan vastuuttaminen itsenäiseen avun hakemiseen ja palveluihin suuntautumiseen tilanteessa, jossa hänen toimintakykynsä on jo alentunut, ei ole toimivin mahdollinen malli.

Kehittämisehdotukset harjoittelun ohjaukseen liittyen:

1. Soitto ohjaavalta opettajalta jokaiselle opiskelijalle vähintään yhden kerran harjoittelun aikana; kuulumisten kysyminen jokaiselta
2. Tavoitettavuuden lisääminen erityisesti lomien aikaan; selkeä ja saavutettava tieto siitä, kehen olla yhteydessä, kun oma ohjaava opettaja on lomalla

7.3 Muut kehittämisehdotukset

Tutkinto-ohjelmien harjoitteluprosessien sisäistä kehittämistä voidaan jatkaa kiinnittämällä huomiota tuloksissa ilmenneisiin alakohtaisiin eroihin; esimerkiksi sosiaalialojen opiskelijoilla näyttää tällä hetkellä olevan muiden tutkintoalojen opiskelijoita vähemmän tietoa TAMK Urapalveluista ja eniten tietoa esimerkiksi Koppari.fi- hyvinvointisivustosta ja tukipalveluista, kun taas tekniikan aloilla tunnettiin useammin TAMK Urapalveluita kuin hyvinvointi- tai tukipalveluita. Tekniikan alojen opiskelijat myös useammin jättivät häpeän tai muiden reaktioiden pelon vuoksi pyytämättä apua ongelmiinsa. Tulkintani olisi siis se, että tällaisten havaintojen avulla tuki- ja hyvinvointipalveluja voitaisiin jatkossa kohdentaa enemmän myös tekniikan alojen tietoisuuteen ja TAMK Urapalveluita jalkauttaa sosiaalialojen opiskelijoiden keskuuteen.

Tietoa voidaan hyödyntää myös Osaamispoluttaja- sekä Nopeasti töihin- ja Talent Boost hankkeissa tehtävään kehittämistyöhön opiskelijoiden ja korkeakoulutettujen työllistymistä edistävien mallien tukemisessa.

8 LOPUKSI

Opinnäytetyöni tekeminen oli minulle opettavainen sekä merkittävä prosessi. Työn tekemisen suurimmaksi haasteeksi muodostui aiheen laajuus ja rajaaminen. Olisin halunnut tutkia aihetta kolmikantaisesti, niin opiskelijoiden, opettajien kuin työpaikkaohjaajienkin näkökulmasta sekä myös sisällyttää tutkimukseen kansainvälisten opiskelijoiden kokemukset, mutta työ oli rajattava johonkin. Olisin halunnut käsitellä tämän opinnäytetyön yhteydessä myös laajemmin kehittävän harjoittelun aikana toteuttamaani kyselyä TAMK:n tutkinto-ohjelmien harjoitteluvastaaville, mutta tällöinkin työstä olisi tullut liian laaja ja tähän haasteeseen havahduin opinnäytetyöprosessin edetessä.

Jatkoa ajatellen opinnäytetyöstäni mielenkiintoinen seuraava tutkimus- tai opinnäytetyöaihe olisikin esimerkiksi tutkimus samasta temasta kansainvälisten opiskelijoiden näkökulmasta sekä laajemmasta selvityksestä harjoittelua ohjaavien opettajien, työnantajien ja työpaikkaohjaajien suuntaan. Työelämän ammattilaisiin kohdistuvien jatkotutkimusten avulla saataisiin lisää ymmärrystä tekijöistä, jotka estävät tai edistävät opiskelijoiden ottamista harjoitteluihin.

Opinnäytetyöprosessi opetti minulle tutkimuksen toteuttamisesta ja siihen liittyvistä käytännöistä paljon. Olen kiitollinen työn tilaajalle, että minulle annettiin mahdollisuus toteuttaa opinnäytetyö ja tuoda opiskelijoiden kokemuksia kuulluiksi. Olen myös erityisen kiitollinen jokaiselle tutkimukseen osallistuneelle opiskelijalle, jotka halusivat jakaa kokemuksiaan.

Työn tekeminen laajensi ymmärrystäni opiskelijoiden harjoitteluihin liittyvistä kokemuksista ja niiden merkityksistä. Lisäksi minulle hahmottui kuva siitä, että TAMKissa harjoittelut saadaan haasteistakin huolimatta suoritettua useimmiten loppuun, jos vain harjoittelupaikka löytyy. Harjoittelupaikkojen vähyys, palkattomuus, pitkät työmatkat, raporttikäytännöt ja riittämätön tuensaanti aiheuttivat tutkimukseen osallistuneiden joukossa eniten turhautuneisuutta ja negatiivisia tunteita. Kaikki haastateltavat olivat kohdanneet harjoitteluidensa aikana erilaisia haasteita, mutta niistä oli lopulta selvitty sinnikkyuden avulla. Haastateltavat myös kaikki kokivat, että haasteista huolimatta harjoitteluista oli saatu myös hyvää työelämäkokemusta, josta voi olla hyötyä tulevaisuudessa.

Opiskelijoiden kokemusten perusteella monet heistä myös saavat harjoitteluiden kautta vahvistusta omaan ammatilliseen osaamiseensa. Opettajilta saatua tukea, ymmärrystä ja ohjausta pidetään tärkeänä ja osa opiskelijoista koki saaneensa opettajilta ymmärrystä ja tukea kohtamiinsa haasteisiin. Aineistoni perusteella useat opiskelijat kuitenkin kokevat jäävänsä myös

liian yksin ja omilleen etenkin harjoitteluprosessin alkuvaiheessa ja toivoisivat enemmän yhteydenpitoa ammattikorkeakoululta opiskelijalle päin ja opettajan kiinnostusta kuulla sitä, miten opiskelijalla menee.

Toivon, että keräämäni tiedot auttavat ja tukevat TAMKIn tutkinto-ohjelmia harjoitteluihin liittyvissä kehittämisprosesseissa. Opinnäytetyön toteutuksessa minua jäi harmittamaan, ettemme ehtineet toteuttaa työn ajan puitteissa konkreettisia toimintamalleja testattavaksi, mutta tulevaisuus näyttäneen sen, millaisiin konkreettisiin toimiin päästään kiinni.

Mielestäni tutkimusaihe on merkittävä niin eri tutkintoalojen koulutusten, opiskelijoiden kuin työelämän ammattilaistenkin kannalta yksilöllisellä, yhteisöllisellä sekä myös yhteiskunnallisella tasolla. Ammattikorkeakoulujen kautta opiskelijat valmistuvat työelämään ja osaksi uusia työyhteisöjä sekä tuovat omaa osaamistaan työpaikoille ja asuinpaikkakuntiinsa. Harjoittelijoilla on isoja rooleja nykypäivän työyhteisöissä ja sujuva harjoittelu ei kosketa pelkästään opiskelijaa, vaan kaikkia meitä, jotka tähtäämme tulevaan ammattiimme tai toimimme osana erilaisia organisaatioita, joissa harjoittelun ohjausta tapahtuu. Harjoittelukokemusten merkitys opiskelijalle on suuri ja voi vaikuttaa keskeisesti opiskelijan itsevarmuuteen, ammatilliseen kehittymiseen sekä tulevaan työllistymiseen. Kokemukset omasta osaamisesta, pystyvyydestä ja joukkoon kuulumisesta sekä omien yhteisöjen löytämisestä tuovat meille jokaiselle myös arvokasta sosiaalista pääomaa, joka osaltaan ehkäisee syrjään jäämistä ja parantaa hyvinvointiämme. Tämän opinnäytetyön tekeminen ja opiskelijoiden kokemusten kuuleminen vahvistavat entisestään ymmärrystäni sekä havaintojani harjoittelujaksojen merkityksellisyydestä.

Tutkimukseni pohjalta voin mielestäni osoittaa, että opiskelijoiden syrjään jäämisen ehkäisyn ja opintojen loppuun suorittamisen kannalta harjoitteluprosessin onnistumisella, ohjaajien ennaltaehkäisevällä työotteella ja aidolla kohtaamisella on erittäin suuri merkitys. Haluan päättää tämän tutkimuksen valmistumassa olevan yhteisöpedagogin näkökulmaan ja ajatukseen, jota tutkimani tietoperusta ja keräämäni aineisto sekä havaintoni tukevat – hyvät kokemukset kerryttävät hyvää ja edistävät jaksamista sekä parhaimmillaan toimivat myös korjaavina tekijöinä omille aiemmille huonoille kokemuksille. Yksikin ystävällinen ja empaattinen kohtaaminen voi olla uuden prosessin alku ja merkityksellisempi kuin koskaan arvaisimmekaan.

LÄHTEET

- Airila, Auli, Mattila-Holappa, Pauliina, Kurki, Anna-Leena, & Nykänen, Mikko 2019. Työelämässä oppiminen, ohjaus ja oppilaitos-yhteistyö työpaikkojen näkökulmasta. Ammattikasvatuksen aikakauskirja, 21(2), 24–41. Viitattu 29.11.2021 [Työelämässä oppiminen, ohjaus ja oppilaitosyhteistyö työpaikkojen näkökulmasta näkymä \(journal.fi\)](http://journal.fi)
- Ammattikorkeakoululaki 932/2014
- Eskola, Seija & Jokinen, Anu & Rentola, Liisa 2008. Psykkistä tukea tarvitsevan opiskelijan opetus ja ohjaus ammatillisessa oppilaitoksessa – opas opettajille ja opiskelijahuollon työntekijöille. Invalidiliiton julkaisuja 0.37. Viitattu 21.4.2021 <http://www.validia-ammattiopisto.fi/wp-content/>
- Haasjoki, Elina & Ollikainen, Teemu 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Turun kriisikeskus, Nuorten kriisityö- hanke. Suomen Mielenterveysseura.
- Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka 2015a. Myönteinen tunnistaminen – näkökulma hyvinvoinnin edistämiseen ja syrjäytymisen ehkäisemiseen. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) 2015. Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisuja 90. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu, 9-37. Viitattu 2.4.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka 2015b. Tukeminen myönteisen tunnistamisen ulottuvuutena. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) 2015a. Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisuja 90. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu, 179-181. Viitattu 2.4.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Ikonen, Tuula 2016. Ohjaus ja varhainen puuttuminen opiskelun tukena ammattikorkeakoulussa. Artikkelit 1.6.2016. Jamk verkkolehdet. Viitattu 2.4.2021 [Ohjaus ja varhainen puuttuminen opiskelun tukena ammattikorkeakoulussa - Erityisopettaja.fi](http://www.jamk.fi/ohjaus-ja-varhainen-puuttuminen-opiskelun-tukena-ammattikorkeakoulussa-erityisopettaja.fi)
- Isacsson, Annica & Raatikainen, Eija & Ekström, Maria 2019. Tuhannet tunteet – opiskelijoiden tunnekokemukset korkeakouluissa. Haaga-Helian julkaisut. Viitattu 2.4.2021 [Tuhannet tunteet - opiskelijoiden tunnekokemukset korkeakoulussa - eSignals julkaisut \(haaga-helia.fi\)](http://www.haaga-helia.fi/tuhannet-tunteet-opiskelijoiden-tunnekokemukset-korkeakoulussa-eSignals-julkaisut)
- Hietaniemi, Päivi & Joensuu, Maija & Klemola, Jari 2020. Uraohjauksen näkyvyys ammattikorkeakouluissa. Teoksessa Isosuo, Tuula & Joensuu, Maija & Klemola, Jari & Lignell, Irmeli & Paavola, Kirsi 2020. Tukea urapolulle. Humanistinen ammattikorkeakoulu verkkojulkaisuja 116. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 15-19. Viitattu 22.10.2021 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/12/tukea-urapolulle-tuura-2020.pdf>
- Joensuu, Maija & Kopra, Mirja & Nivalainen, Kosti 2020. Ohjauksella kohti yksilöllisiä urapolkuja. Teoksessa Isosuo, Tuula & Joensuu, Maija & Klemola, Jari & Lignell, Irmeli & Paavola, Kirsi 2020. Tukea urapolulle. Humanistinen ammattikorkeakoulu verkkojulkaisuja 116. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 24-29. Viitattu 22.10.2021 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/12/tukea-urapolulle-tuura-2020.pdf>

- Jyväskylän yliopisto 2015. Aineiston analyysimenetelmät. Fenomenologinen analyysi. Verkkosivusto. Viitattu 1.11.2021 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/fenomenologinen-analyysi>
- Korkiamäki, Riikka 2015. Lasten ja nuorten arkisen toimijuuden tukeminen. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Korkiamäki, Riikka (toim.) 2015a. Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisuja 90. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu, 131-165. Viitattu 2.4.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Koskenvuo, Karoliina 2019. Nuoriin liittyviä tutkimustuloksia ja tulevaa tutkimusta. NEET-nuorten kuntoutuksen kehittämisprojektin loppuseminaari 27.8.2019. Tietopalvelujen tutkimusyksikkö. Kela. Viitattu 2.4.2021 [PowerPoint-esitys \(kela.fi\)](#)
- Kuurila, Erja 2014. Uraohjaus ja urasuunnittelu ammattikorkeakoulussa. Väitöskirja. Kasvatustiede. Turun yliopisto. Turku: Painosalama. Viitattu 22.10.2021 <https://www.utu-pub.fi/bitstream/handle/10024/98607/AnnalesC384KuurilaVK.pdf>
- KvantiMOTV 2010. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 2.3.2021 [Kyselylomakkeen laatiminen - KvantiMOTV \(tuni.fi\)](#)
- Kärkkäinen, Laura 2016. Sairaanhoidtajaopiskelijoiden kokemukset ammattitaitoa edistävistä harjoitteluista ja harjoittelukokemuksien vaikutus urasuunnitelmiin. Opinnäytetyö. Saimaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 28.9.2021 [Karkkainen Laura.pdf \(theseus.fi\)](#)
- Laine, Timo 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Raine Valli (toim) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lignell, Irmeli & Pynnönen, Päivi 2021. Hyviä tyyppejä on monenlaisia. Selvitys erityistarpeisten korkeakouluopiskelijoiden uraohjauksesta, erityisen tuen toteutumisesta ja työllistymisen tukemisesta Hämeen ammattikorkeakoulussa. HAMKIn e-julkaisuja 5/2018, Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 20.10.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/151952/HAMK_Hyvia%cc%88_tyypeja%cc%88_e-julk.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Lundbom, Pia 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pylkkänen, Sanna & Reijo Viitanen (toim.) 2014. Ehkäisevä työ pedagogisesti. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 30, 2014. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 8-14. Viitattu 2.4.2021 [*Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf](#)
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa Kasvatustieteiden 12 tiedekunta. Oulun yliopisto. Viitattu 2.4.2021 <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514290213.pdf>
- Moilanen, Pentti & Rähä, Pekka 2018. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Raine Valli (toim) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.

- Murphy, Lyydia 2016. Harjoittelu kosketuksena työelämään. Yleisen kasvatustieteiden opiskelijoiden ajatuksia osaamisestaan ja työelämästä harjoittelun jälkeen. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Viitattu 21.10.2021 [*250144429.pdf \(core.ac.uk\)](#)
- Myrskylä, Pekka 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys. 12/2011, 9-13. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 29.11.2021. [Nuoret+työmarkkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf \(tem.fi\)](#)
- Nivala, Elina & Ryytänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka. Tallinna: Gaudeamus.
- Närevalo, Maiju 2019. Työpaikkaohjaajat ammattikasvattajina. Ammatillisen koulutuksen työpaikkaohjaajien pedagoginen osaaminen. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 29.9.2021 <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118902/N%c3%a4repaloMaiju.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Opetushallitus 2021. Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa. Viitattu 26.10.2021 [Opinto-ohjaus ammatillisessa koulutuksessa | Opetushallitus \(oph.fi\)](#)
- Parkkila, Minna & Ryötkynen, Sanna & Vaalasaranta, Liisa & Männistö, Eija & Korkeamäki, Johanna & Gustavsson-Lilius, Mila 2018. Erytystä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaus ja psykososiaalista hyvinvointia kartoittava kysely ammatillisissa opinnoissa. Helmi- hankkeen loppuraportti. Kuntoutussäätiön työselosteita 57/2018. Helsinki: Kuntoutussäätiö. Viitattu 2.4.2021 [*30922851 Ohjaajien opas -wiresidottu kirja.pdf \(kuntoutussaatio.fi\)](#)
- Rintala, Heta & Mikkonen, Susanna & Pylväs, Laura & Nokelainen, Petri & Postareff, Liisa 2015. Työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja ohjausta edistävät ja estävät tekijät. Ammattikasvatuksen aikakauskirja. Viitattu 28.9.2021 [tyopaika.pdf \(helsinki.fi\)](#)
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ylläpitäjä ja tuottaja. Viitattu 29.10.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. 6.3.2 Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ylläpitäjä ja tuottaja. Viitattu 29.10.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006c. 6.3.2 Teemahaastattelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ylläpitäjä ja tuottaja. Viitattu 29.10.2021 [KvaliMOTV - Aineisto- ja teorialähtöisyys \(tuni.fi\)](#)
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006d. 1.2.2 Laadullisen tutkimuksen elementit. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ylläpitäjä ja tuottaja. Viitattu 29.10.2021 [KvaliMOTV - 1.2.2 Laadullisen tutkimuksen elementit \(tuni.fi\)](#)
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006e. 7.2.2 Koodaus. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto, ylläpitäjä ja tuottaja. Viitattu 29.10.2021 [KvaliMOTV - 7.2.2 Koodaus \(tuni.fi\)](#)

- Seppälä, Riikka & Roth, Soile 2021. Sekasin-koulutus - Näe nepsy: Nepsytietämystä päivitystyön tueksi. Sekasin-verkkokoulutus 30.9.2021. Sekasin Kollektiivi, Mieli Suomen Mielen-terveys ry. Viitattu 30.9.2021.
- Stenvall, Elina & Korkiamäki, Riikka & Kallio, Kirsi Pauliina 2015. Arjen moninaisuuden ta-voittaminen tutustumisen kautta. Teoksessa Häkli, Jouni & Kallio, Kirsi Pauliina & Kor-kiamäki, Riikka (toim.) 2015a. Myönteinen tunnistaminen. Verkkojulkaisuja 90. Nuoriso-tutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu, 39-65. Viitattu 2.4.2021 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/myonteinen_tunnistaminen.pdf
- Tampereen ammattikorkeakoulu 2021a. Harjoittelu osana opintoja. Opiskelijan opas. Vii-tattu 1.10.2021 [Tampereen korkeakoulu yhteisö \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/ajankoh-taista/tamk-urapalvelut-tukea-opiskelijan-urapolulle)
- Tampereen ammattikorkeakoulu 2021b. TAMK Urapalvelut – tukea opiskelijan urapolulle. Tiedote 2.2.2021. Verkkosivusto Viitattu 20.10.2021 <https://www.tuni.fi/ajankoh-taista/tamk-urapalvelut-tukea-opiskelijan-urapolulle>
- Tilastokeskus 2021. Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen. Verkko-julkaisu. ISSN=1798-9280. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 22.10.2021 <http://www.stat.fi/til/kkesk/index.html>
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos 2018. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. Viitattu 14.10.2021. <https://humak.finna.fi/Record/hurma.74268>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. Tampere: University Press oy. Viitattu 26.10.2021. [Tutkimuksellinen kehittämistoiminta.indd \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/ajankoh-taista/tutkimuksellinen-kehittamistoiminta.indd)
- Tökkäri, Virpi 2018. Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen koke-muksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Jarkko Toikkanen ja Ira A. Virtanen (toim.) Ko-kemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Rovaniemi: Lapland University Press. Viitattu 27.10.2021 [*Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö \(ulapland.fi\)](http://www.ulapland.fi/Kokemuksen_tutkimus_VI_Kokemuksen_kasite_ja_kaytto)
- Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 1129/2014
- Varhainen välittäminen 2021. Opiskelijan käsikirja. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.11.2021 [Varhainen välittäminen opiskelijan tukena \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/ajankoh-taista/varhainen-valittaminen-opiskelijan-tukena)
- Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa – määrällisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 2.4.2021 [Tutkija.indd \(tuni.fi\)](http://www.tuni.fi/ajankoh-taista/tutkija.indd)
- Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014

LIITTEET

Liite 1. Kyselyn saate, Intratiedote

Intratiedote 14.9.2021

Opiskelija, osallistu kyselyyn ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelukokemuksista. Sen avulla on tarkoitus kehittää harjoitteluihin liittyviä tukitoimia ja opiskelijoille annettavaa ohjausta.

Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää tai saada ammattikorkeakouluopintoihin liittyvää harjoittelupaikkaa? Onko sinulla erityisen tuen tarvetta tai esimerkiksi elämäntilanteen vuoksi haasteita harjoitteluiden suorittamisessa? Tai onko sinulla tullut eteen joitakin muita haasteita harjoitteluihin liittyen? Mikä nykyisissä TAMKin harjoittelukäytännöissä mielestäsi toimii tai ei toimi?

Mikäli koet, että tämä teema koskettaa sinua ja haluat jakaa oman kokemuksesi, kutsun sinut vastaamaan kyselyyn ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelukokemuksista. Aihe on minulle itselleni erittäin tärkeä niin opiskelijana kuin myös oman aiemman työhistoriani puolesta työpaikkaohjaajana – etenkin kulunut koronavuosi on vaikeuttanut harjoittelupaikkojen hakemista sekä harjoitteluiden suorittamista entisestään.

Opiskelen yhteisöpedagogiikkaa kolmatta vuotta, ja parhaillaan toimin harjoittelijana TAMKin Oppimisen ja hyvinvoinnin tuen palveluissa. Toteutan kyselyn osana opinnäytetyötäni, ja sen tarkoituksena on selvittää TAMKin opiskelijoiden toiveita, tarpeita ja kokemuksia liittyen harjoitteluihin ja esimerkiksi harjoitteluprosessin etenemiseen sekä sujumiseen liittyvistä tekijöistä. Tutkimuksen tavoitteena on harjoitteluihin liittyvien tukitoimien ja opiskelijoille annetun ohjauksen kehittäminen. Haluan äänesi kuuluviin, tule rohkeasti mukaan kehittämään toimintaa!

Pääset vastaamaan kyselyyn tästä (toivoisin vastauksia 30.9. mennessä): <https://link.webpolsurveys.com/S/40330E14112A4B0D>

Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja vie aikaa noin 15 min. Kysely on anonyymi, eikä vastauksia voida yhdistää kehenkään yksittäiseen henkilöön. Noudatamme tietosuojalainsäädännön määräyksiä henkilötietojen käsittelyssä. Tälle kyselylle on myönnetty TAMKin tutkimuslupa.

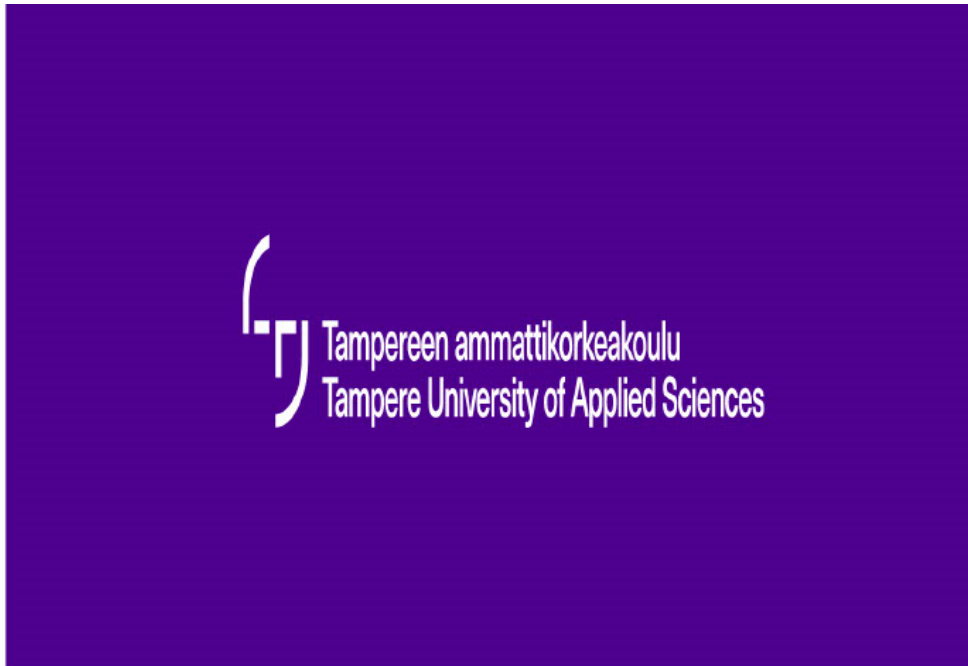
Yhteyshenkilö:

Laura Sairanen
Yhteisöpedagogiopiskelija /TAMK
harjoittelija
+358469211944
laura.sairanen@tuni.fi

Lisätietoja:

Merja Hanhimäki
Head of Learning and Wellbeing Services
Oppimisen ja hyvinvoinnin palvelut
Puh. +35840 8363178
merja.hanhimaki@tuni.fi

Liite 2. Kyselylomake

Kysely ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelukokemuksista

 Pakolliset kentät merkitään asteriskilla (*) ja ne tulee täyttää lomakkeen viimeistelemiseksi.

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn ammattikorkeakouluopiskelijoiden harjoittelukokemuksista. Toteutan kyselyn osana opinnäytetyötäni ja sen tarkoituksena on selvittää TAMK:n opiskelijoiden toiveita, tukitarpeita ja kokemuksia liittyen harjoitteluun ja esimerkiksi harjoitteluprosessin etenemiseen sekä sujumiseen liittyviä tekijöitä. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää opiskelijoiden harjoittelun aikaisia tukitoimia ja opiskelijoille annettua ohjausta.

Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja vie aikaa noin 15 min. Kysely on anonyymi eikä vastauksia voida yhdistää kehenkään yksittäiseen henkilöön. Suuri kiitos arvokkaista vastauksistasi! ♥

Kyselyn kautta saatuja tuloksia käsitellään esimerkiksi opinnäytetyössä, Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa sekä TAMK:n osaamisyksiköissä (Koulutuksen kehittämisspalvelut, Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki) sekä TreSilienssi- ja Nopeasti töihin- hankkeissa. Tutkimukselle on myönnetty TAMK:n tutkimuslupa. Kyselyyn vastaamalla annat suostumuksesi

opinnäytetyön tekijälle käyttää annettuja vastauksia ja tietoja opinnäytetyössä.

Mikäli tarvitset lisätietoja, voit ottaa yhteyttä kyselyn toteuttajaan:

Laura Sairanen
Yhteisöpedagogiopiskelija /TAMK harjoittelija
+358469211944
laura.sairanen@tuni.fi

Osio 1. Taustatiedot

1. Tutkinto-ohjelmasi: *

Mikäli et löydä listasta omaa ammattialaasi, voit valita vaihtoehdon muu.

Media-alan tutkinto-ohjelma, Medianomi

- Sähkö- ja automaatiotekniikan tutkinto-ohjelma, Insinööri
- Talotekniikan tutkinto-ohjelma, Insinööri
- Talotekniikan tutkinto-ohjelma, LVI-talotekniikka, Insinööri
- Talotekniikan tutkinto-ohjelma, Sähköinen talotekniikka, Insinööri
- Tietotekniikan tutkinto-ohjelma, Insinööri
- Liiketalouden tutkinto-ohjelma, Tradenomi
- Tietojenkäsittelyn tutkinto-ohjelma, Tradenomi
- Yrittäjyyden ja tiimijohtamisen tutkinto-ohjelma, Tradenomi
- Bachelor's Degree Programme in Media and Arts
- Bachelor's Degree Programme in Nursing
- Bachelor's Degree Programme in Environmental Engineering
- Bachelor's Degree Programme in Software Engineering
- Degree Programme in Energy and Environmental Engineering
- Bachelor's Degree Programme in Entrepreneurship and Team Leadership
- Bachelor's Degree Programme in International Business
- Muu, mikä:

2. Jos et löytänyt omaa tutkinto-ohjelmaasi listasta, voit kirjoittaa tähän opiskelemaasi ohjelman/alan:

3. Opintojen toteutustapa: *

- Päivätoteutus
- Monimuotototeutus
- Muu, mikä:

4. Mihin seuraavista ikäryhmistä kuulut: *

- 19 v. tai alle
- 20-24 v.
- 25-29 v.
- 30-34 v.
- 35-39 v.
- 40-44 v.
- 45-49 v.
- yli 49 v.

5. Sukupuoli: *

- Nainen
- Mies
- Muu
- En halua vastata

6. Opintojesi aloitusvuosi: *

- 2021
- 2020
- 2019
- 2018
- 2017
- 2016
- 2015 tai aiemmin

Osio 2.

7. Miten opintosi sujuvat tällä hetkellä?

Valitse itsellesi sopivin vastaus allaolevista vaihtoehdoista.

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Ei hyvin eikä huonosti
- Jokseenkin huonosti
- Huonosti

8. Miten arvioisit opintojesi suunniteltujen aikataulujen edistymistä?

Valitse sopivin allaolevista vaihtoehdoista.

- Opintoni ovat edistyneet haluamallani aikataululla
- Opintojeni edistyminen on hidastunut, mutta se ei haittaa minua
- Opintojeni edistyminen on hidastunut ja se haittaa minua
- En ole saanut suoritettua opintojani haluamallani aikataululla
- Opintoni ovat vaarassa keskeytyä

9. Miten arvioisit jaksamistasi ja voimavarojasi tällä hetkellä?

Valitse sopivin allaolevista vaihtoehdoista.

- Erittäin hyvä
- Hyvä
- Ei hyvä eikä huono
- Jokseenkin huono
- Huono

10. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa sinua parhaiten:

Valitse sopivin vastaus allaolevista vaihtoehdoista.

- Tunnistan oman osaamiseni ja taitoni hyvin
- Tunnistan omaa osaamistani ja taitojani jonkin verran
- Olen epävarma omasta osaamisestani ja taidoistani
- En tunnista omaa osaamistani kovin hyvin
- En tunnista omaa osaamistani lainkaan

11. Tunnistan omat tavoitteeni oman urani suhteen:

Valitse itsellesi sopivin vastaus allaolevista vaihtoehdoista.

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- En osaa sanoa
- Jokseenkin huonosti
- Huonosti

12. Millaiseksi arvioisit työnhakutaitosi? (CV:n tekeminen, työhakemuksen kirjoittaminen, työpaikkojen hakeminen, verkostoituminen jne.)

Valitse itsellesi sopivin vastaus allaolevista vaihtoehdoista.

- Työnhakutaitoni ovat erinomaiset
- Työnhakutaitoni ovat hyvät
- Työnhakutaitoni ovat kohtalaiset
- Työnhakutaitoni ovat heikohkot
- Työnhakutaitoni ovat huonot

13. Millaista tukea toivoisit tutkinto-ohjelmaltasi omien taitojen ja tavoitteiden tunnistamiseen tai työnhakuun liittyen?

Voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon. Voit myös valita vaihtoehdon "Jotain muuta, mitä.:", jolloin pääset kirjoittamaan itse vastauksen tekstikenttään.

- Nykyinen tuki on riittävää
- CV:n tekeminen, työhakemusten kirjoittaminen ja tietoa työnhakuväylistä
- Harjoitteita ja apua oman osaamisen tunnistamiseen
- Tukea omaan urasuunnitteluun (tulevaisuuden hahmottaminen, tavoitteiden asettaminen)
- Tukea verkostoitumiseen kuten alumni/työnantajatapaamisia tai uratapahtumia
- Jotain muuta, mitä:

14. Oletko saanut opintojesi aikana uraohjausta:

- Kyllä
- Ei
- En tiedä, mitä uraohjaus on
- Muu, mikä:

15. Rastita seuraavista palveluista ne, joista olet kuullut:

Voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon.

- JobTeaser
- TAMK Urapalvelut
- koppari.fi/parvi
- Learning Lab
- Tukipalvelut (opintokuraattori, ryhmätoiminta jne.)
- En ole kuullut ylläolevista palveluista

Osio 3. Harjoittelukokemukset

16. Kuinka monen opintopisteen verran olet suorittanut harjoitteluita opintojesi aikana:

- 0-5 op

- 6-10 op
- 11-15 op
- 16-20 op
- 21-25 op
- yli 26 op
- En tiedä

17. Mistä olet saanut tietoa uusista työ- tai harjoittelupaikoista opintojesi aikana? *

Voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon. Voit myös valita vaihtoehdon "jostain muualta, mistä.:", jolloin pääset kirjoittamaan haluamasi vastauksen tekstikenttään.

- JobTeaser
- Jobiili(sote-ala)
- Olen itse etsinyt paikkoja
- Tutkinto-ohjelmani opettajilta
- Muilta opiskelijoilta
- Alumneilta
- Uratapahtumista
- Sähköpostitse/Moodlen kautta
- Jostain muualta, mistä:

18. Mitä kautta toivoisit saavasi tietoa harjoittelupaikoista? *

19. Tuntuuko harjoitteluiden suorittaminen mielestäsi:

Voit vastata kysymykseen, vaikka et olisi vielä suorittanut harjoittelua

- Erittäin helpolta
 Helpolta
 Ei helpolta eikä vaikealta
 Jokseenkin vaikealta
 Hyvin vaikealta
 Muu:

20. Alla on muutamia erilaisia väittämiä harjoitteluun liittyen. Valitse taulukosta, oletko väittämistä samaa vai eri mieltä: *

Jos et ole vielä ollut harjoittelussa, voit ohittaa tämän kysymyksen tai vastata niihin osioihin, joista sinulla on kokemusta.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Olen saanut oppilaitokselta riittävästi tietoa harjoittelun tavoitteista	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelun tavoitteet ja tehtävänannot ovat mielestäni selkeät	☐	☐	☐	☐	☐
Minun oli helppoa asettaa harjoittelujaksolleni henkilökohtaisia oppimistavoitteita	☐	☐	☐	☐	☐
Sain oppilaitokselta riittävästi ohjeita/ tukea oppimistavoitteiden asettamiseen ja lomakkeiden täyttämiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut oppilaitokselta riittävästi tukea harjoittelupaikan etsimiseen	☐	☐	☐	☐	☐
Olen saanut oppilaitokselta riittävästi tietoa avoimista harjoittelupaikoista ja paikkamahdollisuuksista	☐	☐	☐	☐	☐

21. Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikka/harjoittelupaikkoja:

*

- Kyllä

Ei

22. Millaisten asioiden koet vaikeuttaneen harjoittelupaikan löytämistä? *

Valitse vaihtoehdoista itsellesi sopivin tai useampi sopiva vaihtoehto. Voit myös valita Muu- vaihtoehdon, jolloin pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

- korona-pandemia
- en ole saanut oppilaitokselta riittävästi tukea
- oma elämäntilanne
- psyykkiset tai fyysiset haasteet(esim. erityisen tuen tarve, esimerkiksi lukihäiriö, masennus, väsymys, liikuntavamma jne.)
- motivaation puute
- en tiedä mistä etsiä
- avoimia paikkoja on liian vähän
- en löydä harjoittelupaikkaa, joka vastaisi omaa kiinnostustani
- kielitaito
- sukupuoli
- Ei mikään näistä
- muu, mikä:

23. Millaiset asiat mielestäsi voisivat helpottaa harjoittelupaikan löytämistä? *

24. Millaista tukea toivoisit saavasi oppilaitokselta harjoittelun aikana? *

Voit valita yhden tai useamman allaolevista vaihtoehdoista. Valitsemalla vaihtoehdon "muu", pääset itse kirjoittamaan haluamasi vastauksen.

- Olen tyytyväinen nykyiseen käytäntöön
- Toivoisin saavani enemmän tietoa harjoittelun tavoitteista ja siitä, mitä minulta odotetaan
- Toivoisin saavani enemmän apua harjoittelupaikan etsimisessä
- Toivoisin saavani enemmän apua harjoitteluun liittyvien lomakkeiden täyttämässä
- Toivoisin enemmän kahdenkeskeisiä keskusteluja harjoittelun ohjaajan/tuutoropettajan/ opinto-ohjaajani kanssa
- Tietoa aiemmista harjoittelupaikoista, missä opiskelijat ovat suorittaneet harjoitteluja
- Informaatiota ja selkeitä ohjeita
- Muu:

25. Entä millaista tukea toivoisit saavasi harjoitteluasi ohjaavalta opettajalta harjoittelun aikana? Sana on vapaa!

26. Ovatko opintosi vaarassa keskeytyä, mikäli harjoittelusi ei toteudu odotetusti?

- Kyllä
- Ei
- En tiedä
- Muu:

27. Oletko kohdannut harjoittelun aikana jotakin haasteita: *

- Kyllä
- Ei

28. Millaisia haasteita olet kohdannut? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Valitsemalla "Jotain muuta, mitä:" vaihtoehdon, pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

- Epäselvyyttä työtehtävistä
- Epätietoisuus harjoittelun tavoitteista
- Epävarmuus omasta osaamisesta
- Vuorovaikutuksellisia haasteita
- Olen jäänyt yksin ongelmieni kanssa
- Olen kokenut syrjintää, kiusaamista tai epätasa-arvoista kohtelua
- Aikataulutukseen liittyviä haasteita
- Jaksamiseen liittyviä haasteita
- Jotain muuta, mitä:

29. Oletko kertonut kenellekään harjoittelussa kohtaamistasi haasteista? *

- Kyllä
- Ei

30. Kenelle kerroit haasteista (esimerkiksi ammattinimike tms: opettaja, kuraattori, opiskelukaveri, työpaikkaohjaaja jne.)? Koetko, että kertomisesta oli hyötyä? *

31.

Haluaisitko kertoa, miksi et ole kertonut kohtaamistasi haasteista kenellekään? Millaiset asiat voisivat auttaa tai helpottaa asioista kertomista?

*

32. Tiedän, että:

Valitse alla olevista mahdollisuuksista yksi tai useampi, joista olet tiennyt.

- Voin pyytää opettajalta suosituksia CV:hieni
- Voin pyytää opettajaltani vinkkejä/kontakteja työnantajiin
- Voin saada apua työnhakuun TAMK Urapalveluilta
- Voin saada tukea jaksamiseen opiskelijan tukipalveluista (SportUni, Parvi, ryhmätoiminta, koppari.fi, kuraattorit)
- En tiennyt voivani saada tukea ylläolevilla tavoilla

33. Alla on muutamia erilaisia väittämiä harjoitteluun liittyen. Valitse taulukosta, oletko väittämistä samaa vai eri mieltä: *

Jos et ole vielä ollut harjoittelussa, voit ohittaa tämän kysymyksen.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Sain riittävästi perehdytystä harjoittelupaikalla	☐	☐	☐	☐	☐
Sain tukea harjoittelun aikana työpaikkaohjaajaltani	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelua ohjaava opettajani piti minuun yhteyttä harjoittelun aikana	☐	☐	☐	☐	☐
Sain tehdä harjoittelun aikana omiin tavoitteisiini sopivia työtehtäviä	☐	☐	☐	☐	☐
Sain riittävästi palautetta harjoittelun aikana työpaikkaohjaajaltani	☐	☐	☐	☐	☐
Sain riittävästi palautetta harjoittelun aikana ohjaavalta opettajaltani	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoitteluni vahvisti oman alani osaamista	☐	☐	☐	☐	☐

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Harjoitteluni lisäsi motivaatiotani opiskeluun	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelu vahvisti itseluottamustani	☐	☐	☐	☐	☐
Koin harjoittelun aikana kuuluvani joukkoon ja tulleeeni hyväksytyksi	☐	☐	☐	☐	☐
Kokemus lisäsi haluani siirtyä työelämään valmistumisen jälkeen	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelun myötä minulle saatetaan tarjota töitä myöhemmin	☐	☐	☐	☐	☐
Harjoittelun myötä minulle tarjottiin töitä	☐	☐	☐	☐	☐

Osio 4. Tuen tarve

34. Koetko, että joku/jotkut alla olevista vaihtoehdoista vaikeuttavat harjoittelun suorittamista? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Voit myös valita vaihtoehdon "Jokin muu, mikä.", jolloin pääset itse kirjoittamaan haluamasi vastauksen.

- Oppimisen vaikeudet (esim. lukihäiriö)
- Neuropsykiatriset vaikeudet (esim. ADHD, autismi)
- Psykkiseen terveyteen liittyvät vaikeudet (esim. uupumus, stressi, masennus, ahdistus, elämäntilanne, kriisit)
- Fyysiseen terveyteen liittyvät vaikeudet (esim. liikuntakyky)
- Elämänhallintaan liittyvät vaikeudet (uni, ajanhallinta jne..)
- Jokin muu, mikä?
- Minulla ei ole ongelmia/haasteita, jotka vaikeuttaisivat opintojeni tai harjoitteluiden suorittamista

35. Oletko kertonut vaikeuksistasi jollekulle oppilaitoksen henkilökunnan jäsenelle? *

- kyllä

ei

36. Kenelle kerroit vaikeuksistasi (esim. opettaja, ohjaaja tai kuraattori jne.) ja saitko kertomisen jälkeen apua? *

37. Jos vastasit "ei", niin haluaisitko kertoa, miksi et ole puhunut ongelmistasi? *

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon allaolevista vastauksista. Valitsemalla "Jokin muu syy, mikä:"- vaihtoehdon, pääset itse kirjoittamaan haluamasi vastauksen.

- Häpeän tilannettani
- Pelkään muiden reaktioita
- Henkilökunta on liian kiireistä
- En usko, että kertomisesta on mitään hyötyä tilanteeseeni
- En halua puhua ongelmistani koulun henkilökunnalle
- En jaksakaan hakea apua
- En tiedä mistä hakisin apua
- En halua kertoa syytä
- Jokin muu syy, mikä:

38. Millaiset asiat auttaisivat tai voisivat helpottaa ongelmista kertomista? *

39. Millaista tukea kaipaisit oppilaitokselta kertomiisi vaikeuksiin? *

Mikäli tämä kysely herätti ikäviä tunteita, ahdistusta tai halua jutella jonkun kanssa, voit viestittää tai soittaa minulle numeroon +358469211944. Minut tavoittaa myös sähköpostilla osoitteesta laura.sairanen@tuni.fi

Myös opintokuraattorit auttavat tilanteessa kuin tilanteessa ja heidän tiedot löytyvät täältä: <https://www.tuni.fi/opiskelijanopas/kasikirja/tamk?page=17161>. Pahan olon kanssa ei tarvitse jäädä yksin
♥

40. Muuta sanottavaa, palautetta harjoittelukäytäntöihin liittyen tai ajatuksia? Risut ja ruusut ovat kaikki tervetulleita!

41. Haluaisitko antaa haastattelun aiheesta? Mikäli et, jätä vastauskentät tyhjäksi ja paina kyselyn loppuksi "Lähetä" -painiketta.

Mikäli haluaisit osallistua myös aiheeseen liittyvään haastatteluun, voit halutessasi jättää minulle yhteystietosi alle(nimiä tai muita tietoja ei yhdistetä annettuihin vastauksiin). Toivoisin haastatteluja opiskelijoilta, joilla on ollut tai on haasteita harjoittelussa.

*Voit myös ottaa itse minuun yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostitse +358469211944
laura.sairanen@tuni.fi*

Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista eikä velvoita sinua mihinkään.

Nimi (etunimi tai etunimen ensimmäinen kirjain riittää, nimi voi olla myös keksitty)

Liite 3. Teemahaastattelurunko

TEEMAHAASTATTELU, teemoja/tukikysymyksiä keskusteluun

- **Haastattelijan esittely (kuka olen, miksi haastattelu tehdään ja miten, tietosuoja jne.)**

Harjoittelujen aloittaminen

- Informaatio ja selkeys
- Paikan hakeminen ja löytäminen
- Edistävät/estävät tekijät
 - millaista ohjausta sait ennen harjoittelua?
 - millaisia annetut ohjeet mielestäsi olivat?
 - Mikä auttoi sinua harjoittelupaikan löytämisessä?
 - Mitkä asiat tai näkökulmat vaikeuttivat harjoittelupaikan löytymistä?

Kokemukset harjoittelun aikana

- millaisia asioita onnistunut harjoittelu pitää sisällään, opiskelijan käsitys
- Ohjaajan tuen merkitys /opettajan tuen merkitys
- Mahdolliset haasteet?
- Miten haasteista selvitettiin?
- Kannustavat /lannistavat kokemukset
- Pelkoja/Toiveita?
 - Kerro millaisia asioita onnistuneeseen harjoitteluun kuuluu
 - millaiset asiat harjoitteluissa motivoi/ millaiset asiat laskee motivaatiota?
 - Millaisia pelkoja koit ajatellessasi harjoittelua / harjoittelun aikana
 - Millaisia toiveita sinulla oli?
 - Oliko opettaja tukenasi harjoittelun aikana? Olisitko kaivannut tukea? Millaista?
 - Millaista tukea ja ohjausta sait harjoittelupaikassasi?
 - Elämäntilanteen vaikutus? Mikä sai jaksamaan? Mikä kulutti voimia?

Avun/tuen tarve

- mistä apua/tukea à millainen kokemus saadusta tuesta
 - mistä sait apua harjoittelusi aikana?
 - Olisitko tarvinnut enemmän apua? Miksi? Millaista?
 - Osaitko itse pyytää apua?

Yhteydenpito à kuka tai keneen on pidetty yhteyttä

- missä asioissa harjoitteluun liittyen on / olet saanut TAMKilta apua
- missä asioissa harjoitteluun liittyen TAMKIn pitäisi kehittyä?

Onko vielä muuta, mitä haastateltava haluaisi sanoa

- Mitä muuta harjoitteluun liittyvää sinulla tulee mieleen?

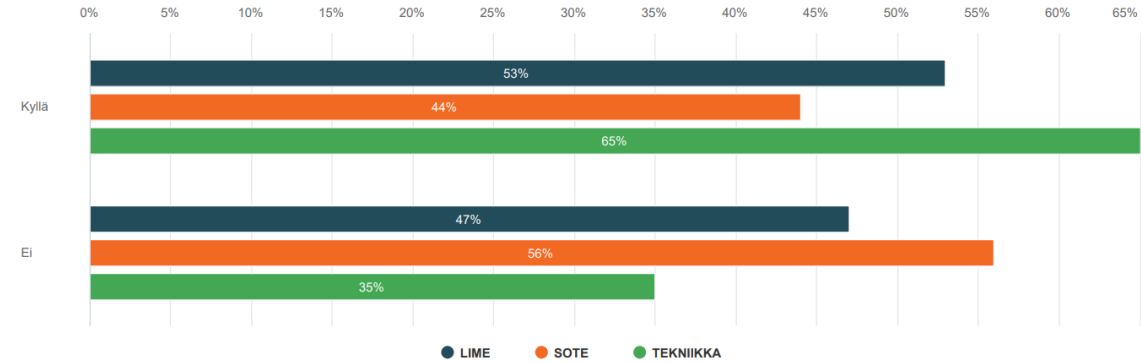
Matkapuhelin (ei pakollinen)

Sähköposti

Liite 4. Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikkoja, alakohtainen erittely.

21. Onko sinulla ollut vaikeuksia löytää harjoittelupaikka/harjoittelupaikkoja:

Vastaajien määrä: 57

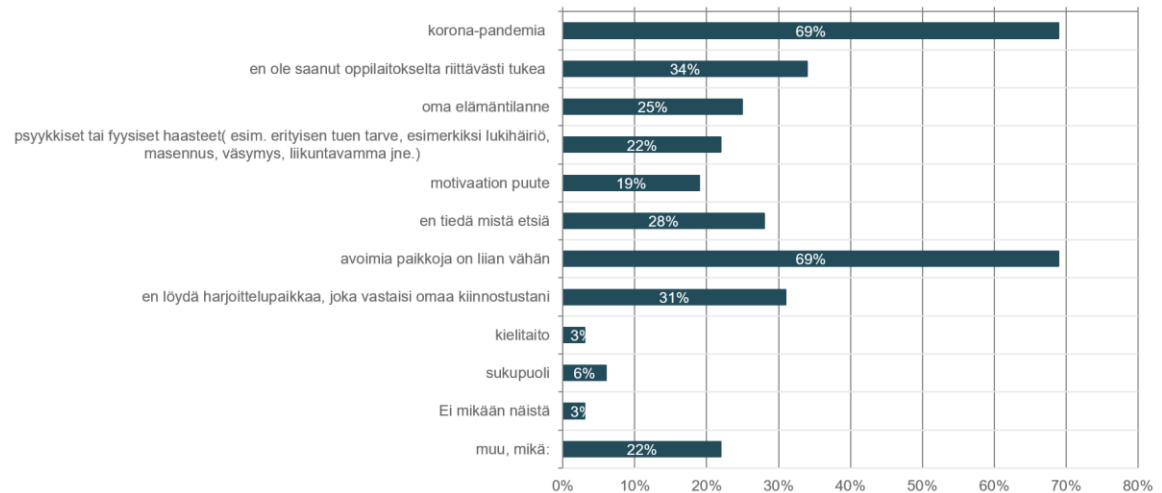

Liite 5. Harjoittelupaikkojen löytämistä vaikeuttavia asioita. Monivalintakysymys.

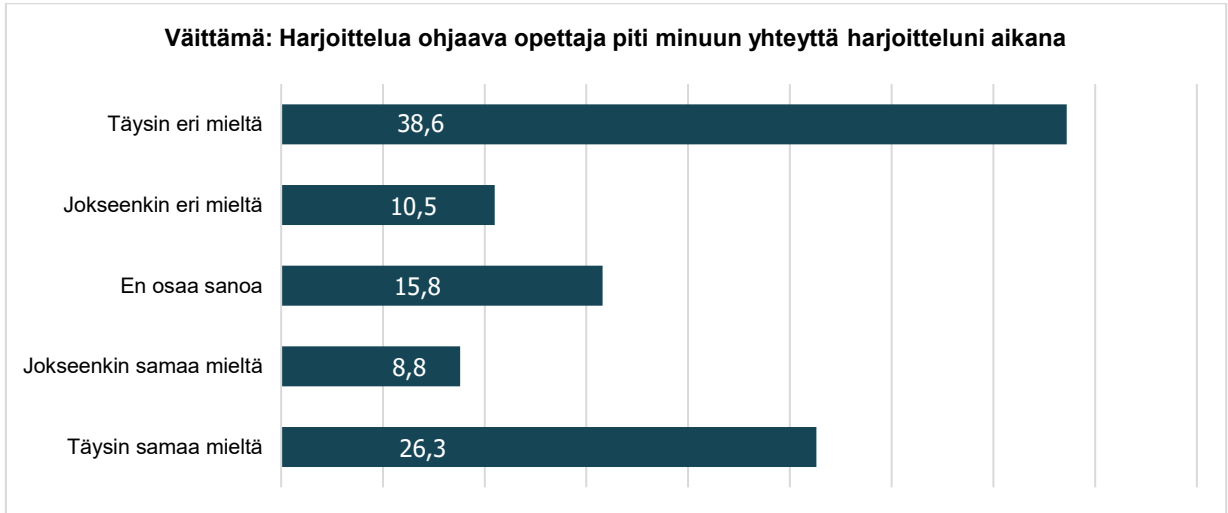
Millaisten asioiden koet vaikeuttaneen harjoittelupaikan löytämistä?

Valitse vaihtoehdoista itsellesi sopivin tai useampi sopiva vaihtoehto. Voit myös valita Muu- vaihtoehdon, jolloin pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

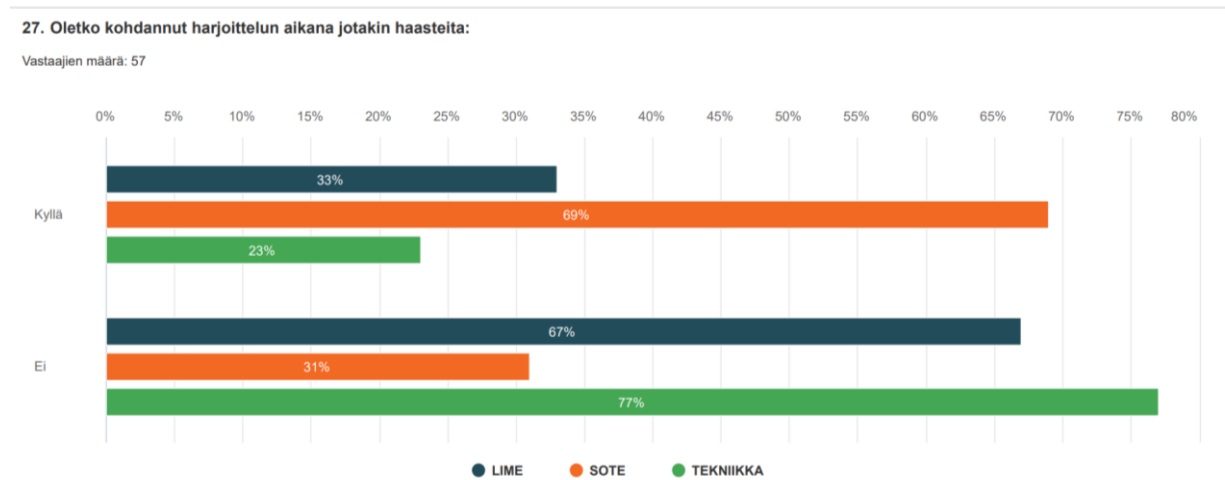
Vastaajien määrä: 32, valittujen vastausten lukumäärä: 106

Liite 6. Väittämä ohjaavan opettajan yhteydenpidosta.

Liite 7. Oletko kohdannut harjoittelun aikana jotakin haasteita.

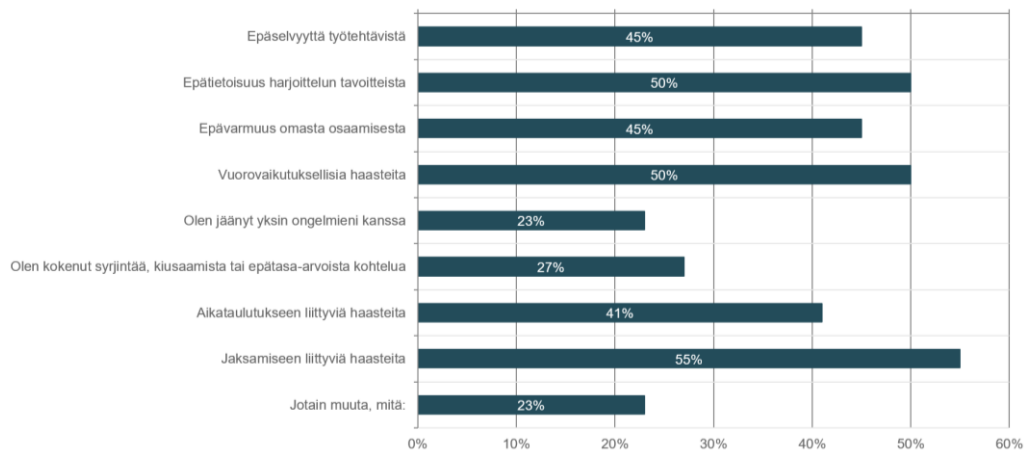

Liite 8. Harjoitteluiden aikana kohdattuja haasteita. Monivalintakysymys.

Millaisia haasteita olet kohdannut?

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Valitsemalla "Jotain muuta, mitä:" vaihtoehdon, pääset kirjoittamaan itse haluamasi vastauksen.

Vastaajien määrä: 22, valittujen vastausten lukumäärä: 79

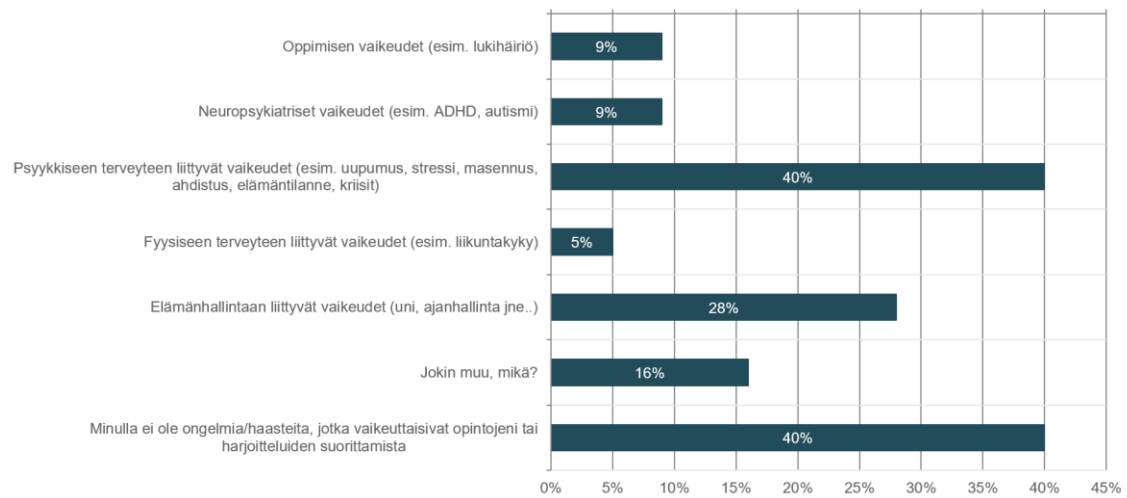

Liite 9. Harjoittelun suorittamista vaikeuttavat tekijät. Monivalintakysymys.

Koetko, että joku/jotkut alla olevista vaihtoehtoista vaikeuttavat harjoittelun suorittamista?

Voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Voit myös valita vaihtoehdon "Jokin muu, mikä:", jolloin pääset itse kirjoittamaan haluamasi vastauksen.

Vastaajien määrä: 57, valittujen vastausten lukumäärä: 84

Liite 10. Opiskelijoiden useimmin esittämät toiveet harjoitteluihin liittyen

Toiveet ohjaavalle opettajalle	Harjoittelupaikan etsimiseen liittyvät toiveet	Muita toiveita
<ul style="list-style-type: none"> •Kuulumisten kysyminen ja aito kiinnostus •Enemmän tukea ja ohjausta •Ymmärrystä ja joustavuutta •Oikeudenmukaisuutta •Tavoitettavuutta •Kiireettömyyttä •Loman aikana tieto siitä, keneen olla yhteydessä 	<ul style="list-style-type: none"> •Listaukset harjoittelupaikoista, joissa on aiemmin ollut opiskelijoita •Tukea verkostoitumiseen •Harjoittelupaikkojen hakemisen kannalta oikein ajoitetut yritys- alumni ja työnantajavierailut sekä tapahtumat •Harjoittelusta maksettavat korvaukset 	<ul style="list-style-type: none"> •Selkeämmät ohjeet harjoittelun tavoitteista ja siitä, mitä opiskelijalta odotetaan •Selkeämmät raportointi- ja palautusohjeet •Enemmän informaatiota harjoitteluprosessiin liittyvistä asioista •Informaation kohdistaminen voisi helpottaa eri kanavista tulevaa tietotulvaa

Liite 11. Vaikeuksista kertomiseen liittyvät keskeisimmät tekijät

Vaikeuksista kertomista vaikeuttavat	Vaikeuksista kertomista helpottavat	Useimmin vaikeuksista kerrottiin
<ul style="list-style-type: none"> • Aiemmat huonot kokemukset ja riittämätön tuki • Usko siitä, ettei kertomisesta ole hyötyä • Häpeä ja pelko muiden reaktioista • Henkilökunnan kiireisyys • Pitkät odotusajat • Ei tietoa siitä, mistä apua voisi hakea apua • Jaksaminen ei riitä avun hakemiseen 	<ul style="list-style-type: none"> • Ymmärrys ja hyväksyvä ilmapiiri • Henkilökunnan kiireettömyys • Tavoitettavuus • Nopea pääsy tuen pariin • Joustaminen oppilaitoksen puolelta esim aikatauluissa • Ymmärrys opiskelun haasteista • Ohjaus myös muihin palveluihin 	<ul style="list-style-type: none"> • opettajalle, tuutoropettajalle tai opinto-ohjaajalle • opiskelukavereille • kuraattorille • Ystäville, perheelle tai muulle lähipiirille

